

KWALITEIT VAN LEVEN VAN DE ARUBAANSE JEUGD

De follow-up post-COVID Jeugdmonitor 2024

Dr. Paula Kibbelaar

(Instituto Pedagógico Arubano, Aruba)

Dr. Anne-Marie Slotboom

(Vrije Universiteit Amsterdam, The Netherlands)

Gregory Goedgefrag, MSc.

(Instituto Pedagógico Arubano, Aruba)

Prof. Dr. Jan. Hendriks

(Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit van Amsterdam, The Netherlands)

Medewerking:

Marlene Britten, Marvin Odor en Janneke Dapper-Nederhoed

(Instituto Pedagógico Arubano, Aruba)

4 QUALITY
EDUCATION

Voorwoord

Deze jeugdmonitor is een nationaal onderzoeksproject in opdracht van de minister van Onderwijs en Sport en de minister van Sociale Zaken en Justitie onder kabinet Wever-Croes II. Het regeerakkoord is ondermeer gebaseerd op de 5 pijlers van de 17 VN duurzame ontwikkelingsdoelen, waar binnen de *P van People* voor Aruba, de nationale beleids aandacht geformuleerd is ten behoeve van de bevordering van weerbaarheid en emancipatie van de toekomstige generatie op Aruba; haar jeugd (UNICEF, 2024). Ook in het nationale onderwijsplan (PEN) wordt deze opdracht benadrukt. Het Instituto Pedagogico Arubano (I.P.A) als **het** onderwijsinstituut van land Aruba is zich ervan bewust, dat het hun opdracht is om toekomstige leerkrachten voor te bereiden om hun opdracht binnen de sociaal-maatschappelijke context te begrijpen en deze binnen een *glocal* perspectief te plaatsen en toe te passen (UNICEF, 2024).

In november 2020 is tijdens COVID-19 aan de toenmalige minister van Onderwijs de bevindingen van de pilot Jeugdmonitor overhandigd in het rapport getiteld: *Quality of Life of Aruban Youth. A pilot study of different pathways to health and well-being and risky behavior of schoolchildren ages 10-13 years within the context of school*¹. Deze onderzoeksresultaten van de pilot waren echter pre-COVID en van meisjes en jongens en de school professionals van 11 pilotscholen afgenomen in 2019. Bij de overhandiging van het pilot rapport voorzag de toenmalige opdrachtgever meteen, dat de impact van COVID-19 de ingrijpende gevolgen zou hebben voor de kwaliteit van leven van de jongeren. Dit onderhavige rapport is de follow up post COVID jeugdmonitor en gaat over de kwaliteit van leven van Arubaanse jongeren tussen 10-14 jaar oud tijdens en na de pandemie op alle scholen in de 5de en 6de klassen.

Deze follow up jeugdmonitor is een inventarisatie van allereerst de ervaringen van de jongeren zelf door middel van een vragenlijst over hoe ze de kwaliteit van hun leven beleven op het gebied van de schoolcontext, de buurt waar ze leven en/ of naar school gaan, hun thuis of gezinssituatie en tenslotte hun fysieke en mentale gezondheid. De school is het centrale instituut van waaruit de ervaringen en de belevingswereld van de kinderen wordt gepositioneerd. Deze sociaal-maatschappelijke uitdagingen worden binnen het Bronfenbrenner² data-analyse model gecontextualiseerd.

Om een completer beeld en inzicht te krijgen over de kwaliteit van leven van Arubaanse jongens en meisjes zijn ook directies, maatschappelijk werkers en/of leerkrachten/klassenassistenten geïnterviewd over hoe zij deze kwaliteit zien en ervaren van deze doelgroep. En in deze follow-up hebben we voor het eerst de ervaringen en opinies van de ouders uit alle districten door middel van focusgroep interviews meegenomen ten aanzien van de 4 thema's, die we hebben geïdentificeerd. In deze follow-up hebben we in

---

¹ De resultaten van de pilot zijn gepubliceerd in het tijdschrift Pedagogische Studiën, Tijdschrift voor onderwijskunde en opvoedkunde aan de Universiteit van Leiden. Auteurs A. Slotboom, P.Kibbelaar en J.Hendriks.19 juni 2023.

² Bronfenbrenner(1979) is met dit data-analyse model gekomen die de verschillende levenssferen met elkaar verbindt. Later in het rapport wordt het nader uitgelegd

opdracht van de opdrachtgevers echter wel de mentale gezondheid post COVID geprioriteerd en extra enquête en interviewvragen hierover geformuleerd en opgenomen.

De mentale gezondheid, -met name als gevolg van COVID-19-is de focus van deze eerste nationale jeugdmonitor over de kwaliteit van leven van Arubaanse jongeren.

De Arubaanse overheid heeft voor het eerst deze nationaal onderzoekopdracht uit laten voeren door een multidisciplinair, multicultureel, multi-etnisch onderzoeksteam verbonden aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU) en het Instituto Pedagógico Arubano (I.P.A). De verschillende respondentgroepen hebben aan de hand van de vragenlijsten, interviews en groepsinterviews hun ervaringen gedeeld met onze enquêteurs en interviewers.

Het is van essentieel belang, dat de aanbevelingen van deze monitor worden uitgevoerd en geïmplementeerd met als doel, dat er twee of driejaarlijks een follow-up van deze monitor wordt ingebed in toekomstige begrotingen van de relevante ministeries en departementen om zodoende de randvoorwaarden voor een gezond duurzaam jeugdbeleid te garanderen. *Evidence-based* beleid waarborgt een duurzame toekomstvisie en perspectief voor de Arubaanse gemeenschap in het bijzonder voor haar jeugd (UNICEF, 2023-2024).

Dit is een rapportage over de kwaliteit van leven van meisjes en jongens op Aruba, met als focus hun mentale gezondheid na COVID-19. Dit rapport gaat over hoe we de kwaliteit van leven- met een nadruk op hun mentale gezondheid- van de toekomstige generatie op Aruba moeten verbeteren, willen we een duurzame inclusieve ontwikkeling van Aruba waarborgen (UNICEF, 2024).

Dankwoord

Deze jeugdmonitor is allereerst tot stand gekomen door het initiatief en uitnodiging van dr. Anne-Marie Slotboom, Prof. dr Catrien Bijleveld en Prof. dr Jan Hendriks van de VU/NSCR³ in Amsterdam om samen onderzoek te verrichten op Aruba.

Ruim 8 jaar geleden zijn we samen gaan werken om een jeugdmonitor uit te voeren. Onderhavige monitor is het resultaat van een samenwerking en affiliatie met en tussen instituten, stakeholders, partners, professionals, studenten, stagebegeleiders, professoren, experts en docenten. Het is echter de samenwerking, inzet, vertrouwen van de schoolbesturen, leerkrachten, leerlingen, directies van alle basisscholen en VSO scholen, sociaal maatschappelijk werkers, in het onderwijsveld geweest, die de tijd namen om ons te woord te staan en hun medewerking te verlenen voor deze monitor. Heel veel dank voor al onze respondenten en de schoolmedewerkers, die deze monitor afname hebben gefaciliteerd.

De toenmalige directeur van het IPA faciliteerde het pilot onderzoek en ook de toenmalige ministers van Justitie en Onderwijs hebben ieder op hun manier hun bijdragen en steun aan de pilot verleend. Zonder de fantastische inzet, vertrouwen en medewerking van de directeur van Directie Onderwijs was het allemaal niet zo soepel verlopen. Onze dank voor de geweldige inzet van drs. Annemarie Proveyer-Groot

De huidige directie van het IPA heeft het onderzoek bovendien onder meer praktisch in natura gefaciliteerd door extra (onderzoeks) uren vrij te maken binnen het rooster van de IPA onderzoekers. De constructieve samenwerking en input van verschillende IPA collega's waren verder cruciaal om dit onderzoek op te zetten en te verrichten. Het ondersteunend personeel van het IPA was bovendien altijd bereid om het een en ander te faciliteren en/ of het een en ander te regelen of op te lossen, waarvoor onze dank. De studenten van de bacheloropleiding Papiamento van het IPA hebben als interviewers tijdens het veldwerk de data verzameld en gecoördineerd. Gepensioneerde IPA stagebegeleiders en docenten hebben zich ook ingezet om interviews af te nemen. Masha danki hiervoor. De leden van onderzoeksafdeling van het IPA, CIDE⁴ hebben op cruciale momenten hun feedback gegeven op onderzoeksvorstellen en/of conceptversies van de pilot en/of follow up. De oprechte belangstelling, facilitering en constructieve feedback en/of suggesties waren actueel, relevant en *on point*.

Het team van de huidige opdrachtgevers was professioneel, sympathiek en begrijpend en heeft de afgelopen 3 jaar ons buitengewoon prettig bijgestaan en geadviseerd. Veel dank aan vooral Irina Croes en Joseph Lacle.

De medewerkers en studenten van de Universiteit van Aruba (UA) van met name de *Faculty of Arts and Sciences* (F.A.S) en van de *Center of Life Long Learning* (CLL) hebben op

---

³ Vrije Universiteit in Amsterdam Nederlands StudieCentrum voor Criminaliteit en Rechtshandhaving

⁴ Centro de Investigación & Desarrollo

verschillende momenten de afgelopen jaren hun input en of medewerking verleend of door studenten via hun jaarlijkse Research Expo aan ons uit te besteden via de modules van drs. Yolanda Richardson of anderszins hun bijdrage te leveren. Drs. Deborah van den Berg-Alexander heeft ons gefaciliteerd door het seminar in september 2021 in de Aula van de UA in opdracht van de toenmalige rector te helpen organiseren. Mede hierdoor hebben de huidige -demissionaire- ministers van Onderwijs en Sport en van Sociale Zaken en Justitie het belang ingezien van deze follow-up en deze mede gefinancierd. Onze dank voor dit vertrouwen is groot.

De supervisie en inzet van de bestuursleden van de *Research Foundation Youth Monitor Aruba*, Prof.dr. Ashley Duits en Reginald Havertong (Ing) waren onmisbaar, professioneel en buitengewoon prettig.

In de laatste fase heeft de leescommissie uitstekende feedback en commentaar geleverd op de conceptversies. Heel veel dank voor de medewerking van dr. Annemarie Marchena-Slot van de Universiteit van Curaçao (UoC), drs. Janneke Dapper (IPA), drs. Swinda Dumfries van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) en drs. Yvonne Geerman-Bermudez van Directie Sociale Zaken (DSZ).

Het is echter de geweldige inzet, commitment en zorg van ons hele team, bestaande uit Marlene de Cuba, Gregory Goedgedrag, Janneke Dapper-Nederhoed, Marvin Odor, Jan Hendriks, Anne-Marie Slotboom en Paula Kibbelaar geweest, dat we nu dit rapport getiteld, *De Kwaliteit van Leven van Arubaanse Jongeren. De Follow up Post-COVID Jeugdmonitor 2024* kunnen presenteren. De samenwerking was uniek, uitdagend, maar altijd leerzaam. Er zijn geen woorden van dank.

The Quality of Life is de kern definitie voor een duurzame inclusieve ontwikkeling van een land. Met andere woorden, een fatsoenlijk leven voor iedereen, ongeacht wie je bent, hoe jong en/of waar je woont en dat geldt in het bijzonder voor de toekomstige generatie; de kinderen van onze kinderen. Kinderen hebben mensenrechten. Deze mensenrechten zijn kinderrechten, waar UNICEF, ook op Aruba, voor vecht. Deze monitor is een bijdrage om het welzijn van Arubaanse kinderen niet alleen in kaart te brengen, maar deze ook tastbaar in praktijk te brengen en te bevorderen (UNICEF, 2024). We hebben deze monitor uitgevoerd om een duurzaam inclusief *evidence* based beleid ten behoeve van onze toekomstige generatie te kunnen garanderen, uit te stippelen en te implementeren (UNICEF, 2024).

Paula Kibbelaar

Anne-Marie Slotboom

Resumen

Calidad di Bida di Hubentud Arubano. E Jeugdmonitor di continuacion postcovid ta un proyecto di estudio nacional bou di direccion di Minister di Enseñansa y Deporte y Minister di Husticia y Asunto Social, den kabinet Wever-Croes II. E proyecto ta basa riba algun di e cinco pilarnan di e 17 meta di desaroyo sostenibel di Nacion Uni (SDG3 & 4), cu e meta pa mapea y mehora calidad di bida y bienestar di su generacion futuro na Aruba.

Na november 2020, Jeugdmonitor piloto a wordo entrega na e minister di Enseñansa di es tiempo. Dato a wordo colecciona atraves di encuesta cu hubentud y entrevista, realisa prome di COVID-19, cu profesional di enseñansa di 11 scol piloto. Scol ta considera como e institucion central unda experiencia y ambiente di bida di mucha ta tuma lugar. E desafionan social ta contextualiza uzando e modelo di analisis di dato di Bronfenbrenner.

E estudio di continuacion aki tin como meta pa duna un bista completo y mas claridad tocante calidad di bida di hubentud di Aruba entre edadn di 10 pa 14 año durante y despues di pandemia. E ekipo aki ta multidisciplinario, multicultural y multi-etnico y ta conecta na Vrije Universiteit di Amsterdam (VU)/NSCR y Instituto Pedagogico Arubano (I.P.A.). E meta ta implementa e resultadonan pa sigura y realisa un plan di maneho evidence-based sostenibel pa curso di bida saludabel y sigur pa hubentud.

E proyecto ta inicia y sosteni pa dr. Paula Kibbelaar, dr. Anne-Marie Slotboom, Prof. dr. Catrien Bijleveld, y Prof. dr. Jan Hendriks di VU/NSCR na Amsterdam. Adicionalmente, e team ta inclui profesional di IPA: drs. Janneke Dapper, drs. Gregory Goedgedrag, Sr. Rainier Kock, Sr. Marvin Odor, y Señora Marlene de Cuba. E team aki ta traha conhuntamente pa 6 año pa desaroya un monitor responsabel y continuo na Aruba. E monitor actual ta resultado di colaboracion entre e dos organisacionnan.

Samenvatting

De Kwaliteit van Leven van Arubaanse Jeugd. De Follow up postcovid Jeugdmonitor, is een nationaal onderzoeksproject in opdracht van de minister van Onderwijs en Sport en de minister van Justitie en Sociale Zaken, onder het kabinet Wever-Croes II. Het onderzoeksproject is gebaseerd op de P van People, een van de P's van de 17 VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling, waarbinnen sociale duurzaamheid centraal staat (SDG3&4), met als doel de kwaliteit van leven en het welzijn van haar toekomstige generatie op Aruba in kaart te brengen en te verbeteren.

In november 2020 werd de pilot Jeugdmonitor overhandigd aan de toenmalige minister van Onderwijs. De data werd verzameld uit enquêtes met jongeren en interviews, uitgevoerd vóór COVID-19, met schoolmanagers van 11 pilotscholen. De school wordt gezien als dé centrale plek waar de verschillende aspecten van de leefomgeving van kinderen samenkomen. Deze verschillende thema's worden binnen het analyse model van Bronfenbrenner nader geanalyseerd. Deze follow-up post covid heeft als doel een beeld te schetsen en inzicht te geven in de kwaliteit van leven van Arubaanse jongeren tussen 10 en 14 jaar tijdens en na de pandemie.

Het onderzoeksteam van deze follow-up postcovid onderzoeksproject is multidisciplinair, multicultureel en multi-etnisch van opzet en aard en zowel verbonden aan de Vrije Universiteit van Amsterdam (VU)/NSCR als het Instituto Pedagógico Arubano (I.P.A). Het doel is deze bevindingen te implementeren om een duurzaam *evidence-based* beleidsplan voor gezonde en veilige levenspaden voor jongeren te kunnen waarborgen en realiseren.

Het onderzoeksproject is geïnitieerd en gecoördineerd door dr. Paula Kibbelaar, dr. Anne-Marie Slotboom, Prof. dr. Jan Hendriks en Prof. dr. Catrien Bijleveld van de VU/NSCR in Amsterdam. Daarnaast bestaat het onderzoeksteam uit verschillende professionals van het IPA: drs. Janneke Dapper, drs. Gregory Goedgedrag, Mr. Rainier Kock, Mr. Marvin Odor en Mrs. Marlene de Cuba. Dit team heeft ruim 6 jaar samengewerkt om een duurzame en *lange termijn* monitor voor de Arubaanse jeugd te ontwikkelen.

Summary

The Quality of Life of the Aruban Youth is a national research project commissioned by the Minister of Education and Sport and the Minister of Justice and Social Affairs from the Wever-Croes II cabinet. The objective of this follow up research project aligns with the coalition agreement of the Aruban government, which is based on the five P's derived from 17 UN SDG's in particular SDG3&4, to enhance the quality of life and well-being of future generations in Aruba.

In November 2020, the pilot Youth Monitor was handed over to the former minister of Education. The results were collected from pre-COVID-19 surveys with pupils and interviews with school professionals from 11 pilot schools. School is the central institution where children's experiences and living environments take place. The data collected was analysed within the Bronfenbrenner data-analysis model. This follow-up study aims to provide a comprehensive picture and insight into the quality of life of the Aruban youth between 10-14 years during and after the pandemic.

The research team is a multidisciplinary, multicultural, and multiethnic team affiliated to the Vrije Universiteit van Amsterdam (VU)/NSCR and the Instituto Pedagogico Arubano (I.P.A). The objective is to implement the findings in future evidence-based policies to ensure a healthy, sustainable development for youth empowerment.

The project is initiated and coordinated by dr. Paula Kibbelaar, dr. Anne-Marie Slotboom, Prof. dr. Catrien Bijleveld, and Prof. dr. Jan Hendriks from the VU/NSCR in Amsterdam and facilitated by a team consisting of several professionals from IPA: drs. Janneke Dapper, drs. Gregory Goedgedrag, Mr. Rainier Kock, Mr. Marvin Odor, and Mrs. Marlene de Cuba. Over the past eight years, the lead researchers have been working together to develop a sustainable and ongoing monitor for Aruban youth.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Dankwoord	4
Resumen	6
Samenvatting	7
Summary	8
Inhoudsopgave	9
Inleiding	12
Hoofdstuk 2: Kwalitatief onderzoek bij scholen en ouders	18
2.1. Introductie	18
2.2. Het belang van vier centrale thema's in de Arubaanse context	18
2.3. Kwalitatieve data-analyse: semigestructureerde diepte-interviews en focusgroep sessies	20
2.3.1. Interviews met school professionals	20
2.3.1.1. Het formuleren van interviewvragen	20
2.3.1.2. Profielschets van de respondenten en de kick-off van het veldwerk	20
2.3.1.3. Het verloop van de interviews (April t/m Juni 2023)	21
2.3.1.4. Analyse van de interviews	22
2.3.2. Een nieuwe onderzoeksgroep: de ouders	22
2.3.2.1. Profielschets van de geïnterviewde ouders	23
2.3.2.2. Locatie en programma	24
2.3.2.3. De uitwerking, transcriptie en analyse van de data verkregen uit de focusgroep sessies	24
2.4. Resultaten van het kwalitatieve onderzoek	25
2.4.1. Introductie	25
2.4.2. Mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag	25
2.4.3. Thema's die samenhangen met mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag	26
2.4.3.1. Sociaal-emotionele problematiek thuis	26
2.4.3.2. Schoolkosten, armoede en stress thuis	27
2.4.3.3. (On)gezonde leefstijl	27
2.4.3.4. De impact van gezonde scholen	28
2.4.3.5. Seksuele voorlichting	28
2.4.3.6. Bezorgdheid over impact social media en gevolgen COVID-19	29
2.4.3.7. Toegankelijkheid van de gezondheidszorg	29
2.4.4. Samenvatting met betrekking tot de mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag	30
2.4.5. De thuissituatie	30
2.4.5.1. Variëteit in gezinssamenstelling	31
2.4.5.2. De sociaaleconomische achtergrond van de huishoudens	31
2.4.5.3. Het belang van een sociaal netwerk	32
2.4.5.4. Mentale gezondheid van ouders/opvoeders en welzijn van de kinderen	32
2.4.5.5. De financiële crisis en stress in huishoudens na COVID	34
2.4.5.6. Meer begeleiding, naschoolse opvang, zorg en ondersteuning nodig	34
2.4.6. Samenvatting met betrekking tot de thuissituatie	35

2.4.7. De schoolcontext	35
2.4.7.1. Constructieve leeromgeving en veiligheid	35
2.4.7.2. De impact van een professionele en betrokken houding van leerkrachten	36
2.4.7.3. Multiculturele dynamiek binnen de leerlingenpopulatie	37
2.4.7.4. Het niveau van scholen is achteruitgegaan	38
2.4.7.5. Sociaal-emotionele opvang gebrekkig en onvoldoende begeleiding	39
2.4.7.6. Meertaligheid en betrokkenheid ouders	39
2.4.7.7. Schooladvies voor vervolgtraject valt lager uit dan gewenst	39
2.4.7.8. Armoede en sociale ongelijkheid mede-oorzaak van slechte schoolprestaties	40
2.4.7.9. Kritiek op schoolbesturen	40
2.4.8. Samenvatting met betrekking tot de schoolcontext	41
2.4.9. De buurt	41
2.4.9.1. Sociale ongelijkheid zichtbaar in de wijken en districten	42
2.4.9.2. Pesten, uitsluiting en overlast	42
2.4.9.3. Migratie en demografische ontwikkelingen	42
2.4.9.4. Het belang van naschoolse opvang, community events en buurtcentra in de wijken	43
2.4.9.5. Inburgering, inclusiviteit en de impact van de multiculturele dynamiek	43
2.4.9.6. Groeiende sociaal-economische ongelijkheid	44
2.4.9.7. Sociale problematiek en armoede volgens de ouders	45
2.4.9.8. Opvoedingskenmerken en sterk gemeenschapsgevoel	45
2.4.9.9. Zorgen en irritaties over verschil in opvoeding onder migranten ouders	45
2.4.10. Samenvatting met betrekking tot de buurt	45
Hoofdstuk 3: Kwantitatief onderzoek Jeugdmonitor Arubaanse schoolkinderen post-COVID	47
3.1. Introductie	47
3.2. Methodes van onderzoek Jeugdmonitor 2023	49
3.2.1. Steekproef: aantal en achtergrondkenmerken kinderen	49
3.2.1.1. Achtergrondkenmerken in verband met multiculturaliteit	49
3.2.2. Instrument	53
3.2.3. Variabelen	53
3.2.4. Procedure	53
3.2.5. Analyse	54
3.3. Resultaten kwantitatief onderzoek Jeugdmonitor 2023	54
3.3.1. Onderzoek 2023 (post-COVID): algemene bevindingen naar de drie uitkomstmaten	54
3.3.2. Overeenkomsten en verschillen per uitkomstmaat naar district	57
3.3.3. Verschillen tussen jongens en meisjes	59
3.3.4. Samenhang risico- en beschermende factoren met de uitkomstmaten mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag	59
3.4. Vergelijking uitkomsten Jeugdmonitor 2019 en Jeugdmonitor 2023	62
3.5. Conclusies kwantitatief onderzoeksdeel Jeugdmonitor 2023	66
Hoofdstuk 4: Algemene conclusies en aanbevelingen	67
4.1. Algemene conclusies	67
4.2. Meerwaarde van het huidige onderzoek - Jeugdmonitor 2023	68
	10

4.3. Aanbevelingen	69
4.3.1. Aanbevelingen voor de inzet van de monitor	70
4.3.2. Aanbevelingen ter verbetering van de mentale gezondheid en vermindering van risicogedrag	70
Literatuurlijst	72
Bijlage 1: Lijst van de respondenten - interviews met management	76
Bijlage 2: Interviewvragen met de managers	78
Bijlage 3: De discussie stellingen met ouders in de focusgroepsessies	81
Bijlage 4: Profielschets respondenten focusgroep sessies	82
Bijlage 5: Overzicht van alle participerende school op Aruba	83
Bijlage 6: Enquête vragen	84

Inleiding

In november 2021, midden in de COVIDpandemie, werden de resultaten van het pilot-onderzoek de Jeugdmonitor Aruba: Kwaliteit van leven van de Arubaanse Jeugd, aan de opdrachtgever, de toenmalige minister van Onderwijs⁵ gepresenteerd. De data van dit onderzoek waren in mei 2019 verzameld en deze resultaten betroffen dus pre-COVID gegevens. Doordat er vrees was dat de pandemie-crisis de kwaliteit van leven van Arubaanse jongeren negatief zou beïnvloeden of beïnvloed zou hebben, achtten de ministers van de Onderwijs & Sport en Sociale Zaken & Justitie het noodzakelijk om een follow-up post-COVID onderzoek uit te laten voeren naar de kwaliteit van leven van de Arubaanse Jeugd.

De onderhavige post COVID jeugdmonitor betreft dus een follow up onderzoek ten opzichte van het onderzoek dat in 2020 werd afgerond⁶. Het is de eerste nationale jeugdmonitor over de kwaliteit van leven van Arubaanse jongeren uitgevoerd door het IPA/VU onderzoeksteam bestaande uit dr. Anne-Marie Slotboom en Prof. dr. Jan Hendriks van de VU Amsterdam, en dr. Paula Kibbelaar, drs. Janneke Dapper-Nederhoed, drs. Gregory Goedgedrag, Marvin Odor (Ing.) en Marlene de Cuba-Britten, alle medewerkers van het IPA.

Voor de pre-COVID pilot Jeugdmonitor Kwaliteit van Leven van Arubaanse jongeren hebben de onderzoekers in 2018 en 2019, 11 scholen op Aruba benaderd voor deelname. De deelname van de scholen richtte zich op het enquêteren van de vijfde en zesde klas-leerlingen van deze scholen en de leerlingen uit de eerste klas VSO. Hiervan hebben 808 leerlingen in de vijfde en zesde klas basisschool en 40 leerlingen uit de eerste klas van het VSO meegedaan aan het invullen van de monitor⁷. Daarnaast is in het kader van de pre-COVID pilot-monitor met 45 professionals gesproken die (in)direct aan deze scholen verbonden waren, zoals leerkrachten, schooldirecteuren en maatschappelijk werkers. De bevindingen van deze pre COVID pilot jeugdmonitor zijn vastgelegd in het rapport *'Quality of Life of Aruban Youth'* (Kibbelaar, Slotboom & Hendriks, 2020). Op basis van de onderzoeksbevindingen is een artikel gepubliceerd in een speciale editie over Caribische pedagogische thema's van het tijdschrift *Pedagogische Studiën*, tijdschrift voor onderwijskunde en opvoedkunde (Slotboom, Kibbelaar & Hendriks, 2023). De belangrijkste onderzoeksbevindingen uit 2020, gebaseerd op het vragenlijstonderzoek, worden hier kort weergegeven. In het algemeen leek het met veel Arubaanse kinderen redelijk goed te gaan.

---

⁵ De pilot is in opdracht van de toenmalige minister van Justitie uitgevoerd (Minister Arthur Dowers van AVP). Vervolgens lag het onderzoeksvoorstel bij de toenmalige AVP minister van Onderwijs, Mw. Michelle Hooiboer-Winklaar, waarna de RED minister van Onderwijs het de hoognodige push heeft gegeven zodat we de middelen en de steun kregen om de pilot in 2019 uit te voeren. In 2020 heeft de toenmalige minister van Onderwijs, dr. Rudy Lampe de pre-COVID resultaten ontvangen en meteen aangegeven dat er een post COVID follow up moest komen. De huidige (demissionaire) MEP ministers van Onderwijs, de heer Endy Croes en de minister van Sociale Zaken en Justitie hebben het vervolgens overgenomen.

⁶ De pilot betrof 11 scholen. Deze follow up post COVID behelst alle basisscholen en VSO scholen op Aruba

⁷ In deze follow-up postCOVID zijn ruim 2234 leerlingen van de 5de en 6de klassen geënquêteerd.

Echter, rond de 15% van de kinderen rapporteerde risicogedrag en verminderd welbevinden⁸. Algemeen welbevinden bleek vooral samen te hangen met een gezonde coping, een positief zelfbeeld en gehechtheid aan vrienden. Welbevinden in de schoolcontext hing vooral samen met een positief zelfbeeld en positieve relaties met ouders, school en vrienden. Risicogedrag hing samen met geringe zelfcontrole, weinig supervisie thuis en probleemgedrag van vrienden. Een van de opvallende bevindingen in relatie tot de buurt was dat bijna tweederde van de kinderen zich niet veilig voelde op straat en weleens slachtoffer is geweest van geweld op straat. Uit de interviews die gehouden zijn met de professionals op scholen bleek dat men het lastig vond om met externaliserende problemen van kinderen om te gaan. Echter, tegelijkertijd meldden ze dat kinderen vertrouwen toonden in hun leerkrachten. Volgens de professionals waren ouders vaak overbelast en werden regelmatig gebrekkige opvoedingsvaardigheden genoemd. Scholen benadrukten echter niet alleen problemen van ouders en kinderen maar ook sterke punten zoals de multiculturele samenstelling van hun populatie leerlingen.

Het huidige follow up post COVID is, in opdracht van de minister van Onderwijs en Sport en de minister van Sociale Zaken en Justitie, uitgevoerd in 2023. De ministers gaven de opdracht om voor dit onderzoek **alle 43** basisscholen⁹ op Aruba mee te nemen, dus ook de privé- en /of bijzondere of religieuze basisscholen.

Gezien de bezorgdheid bij een deel van de partners en stakeholders over het doel van dit onderzoek is er tussen hen en het onderzoeksteam een MOU (Memory of Understanding) opgesteld en ondertekend om aan die zorgen tegemoet te komen en mogelijke negatieve beeldvorming over de Arubaanse kinderen, als kwetsbare groep, die ook verdragsrechtelijk een bijzondere rechtsbescherming genieten¹⁰, te voorkomen.

COVID-19 en het effect op de sociaaleconomische omstandigheden en op de mentale gezondheid in Aruba

In de meest recente Unicef rapportage wordt de ontwikkeling en vooruitgang van het welzijn van kinderen wereldwijd tot 2050 geagendeerd (Unicef 2023). Unicef stelt echter vast dat het aantal aandachtsgebieden gestegen is omtrent kinderrechten wereldwijd. Vooral na de Corona Crisis is de positie van kinderen wereldwijd alarmerend verslechterd (Unicef 2023).

---

⁸ De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) definieert welzijn als 'een staat van volledig lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden en niet alleen de afwezigheid van ziekte of zwakte'. Dit is een allesomvattende definitie die een uitgebreide kijk op het menselijk leven biedt. Het suggereert dat een persoon niet als 'wel' kan worden beschouwd tenzij alle gebieden van het leven in een staat van positieve gezondheid verkeren. Welzijn/welbevinden is een breed complex concept dat betrekking heeft op verschillende aspecten van het menselijk leven. Het is meer dan alleen maar gezond zijn of geld hebben. Welzijn omvat zowel de fysieke als de mentale gezondheid, economische stabiliteit, sociale relaties, onderwijs en het vermogen om betekenis en doel in het leven te vinden (Dumpfries 2024).

⁹ Het gaat in totaal om 43 basisscholen die zijn benaderd en hebben deelgenomen aan dit follow up post COVID onderzoeksproject.

¹⁰ UNConvention on the Rights of the Child, 18 April 2011, CRC/c/GC/13. Committee on the Rights of the Child. The right of the child to freedom from all forms of violence

De Arubaanse economie, die voornamelijk bestaat uit één economische pijler, namelijk het toerisme, stortte in 2020-2021 in, als gevolg van de COVID pandemie. De Arubaanse economie zat ongeveer anderhalf jaar in een lockdown, met 'off and on' lockdown-beperkingen. De wereldwijde gezondheidsbedreiging van COVID confronteerde de Arubaanse regering opnieuw met de kwetsbaarheid van de Arubaanse economie. De lockdown en de economische crisis verergerden de reeds bestaande sociale problemen en hebben geleid tot een afname van de sociale cohesie binnen de Arubaanse gemeenschap (zie ook de Census data 2020 van het CBS Aruba). Ook vreesde men voor een achteruitgang van de mentale gezondheid van de bevolking en specifiek van kinderen.

Dit follow-up post COVID onderzoeksproject is door de Arubaanse regering geëntameerd om meer zicht te krijgen op de staat van mentale gezondheid en het risicogedrag van kinderen en jongeren in de bovenbouw van de basisschool en in de eerste klassen van het Speciaal Voortgezet Onderwijs.

De hoofdvragen van dit onderzoek luiden dan ook als volgt:

1. *Wat is het perspectief van de school professionals en ouders op de ontwikkeling van leerlingen in de leeftijd van 10-13 jaar?*
2. *Welke factoren zijn van invloed op de mentale gezondheid¹¹, het welbevinden op school en het risicogedrag van leerlingen in de leeftijd van 10-13 jaar?*
3. *Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de pre-COVID en post-COVID resultaten van het vragenlijstonderzoek?*

Uitgangspunten en aanpassingen Jeugdmonitor Aruba onderzoek 2023

De theoretische uitgangspunten van het huidige onderzoek zijn dezelfde als uit het pilotonderzoek van 2019. We maken gebruik van de ecologische theorie van Bronfenbrenner (1979)(zie ook Bronfenbrenner & Ceci, 1994) en het Positive Youth Developmental (PYD) Model van Catalano en anderen (2004). Bronfenbrenner stelt het kind in ontwikkeling centraal en beschrijft vier systemen (het micro-, meso-, exo- en macrosysteem) die elkaar beïnvloeden. Onder het microsysteem vallen het gezin, de schoolklas en de leeftijdgenoten. Het mesosysteem verwijst naar de interactie tussen de verschillende componenten van het microsysteem. Onder het exosysteem vallen onder meer de school, de buurt en de gezondheidszorg. Onder het macrosysteem vallen onder meer economische en culturele omstandigheden in een land. Het huidige onderzoek richt zich vooral op het micro- en exosysteem. Het PYD-model van Catalano en anderen richt zich niet alleen op risicofactoren voor probleemgedrag en welbevinden, maar heeft juist ook aandacht voor beschermende factoren en veerkracht van kinderen. Voor een uitgebreide beschrijving van de theoretische achtergrond verwijzen we naar Kibbelaar, Slotboom en Hendriks (2020).

---

¹¹ We spreken in de tekst vooral over mentale gezondheid. De term welbevinden wordt vooral gereserveerd voor de schoolsituatie

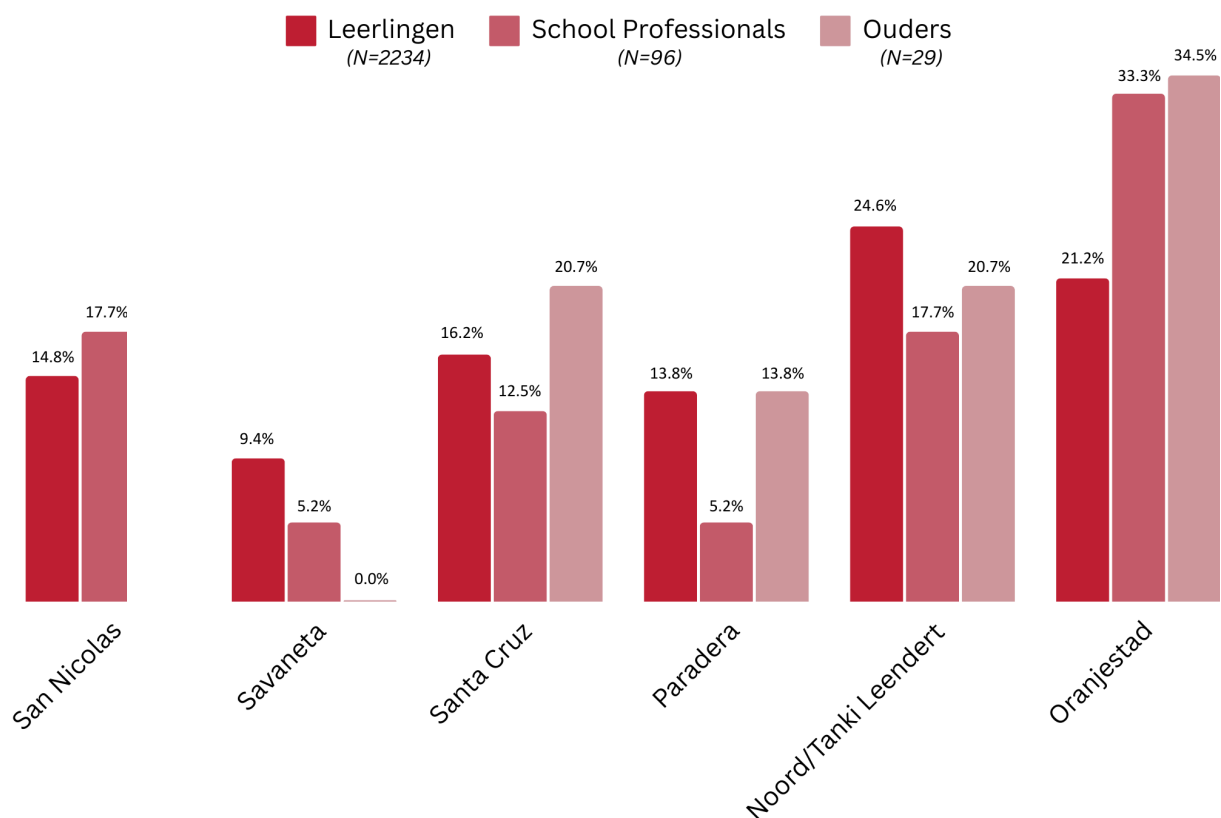
In het eerdere onderzoek waren de kinderen en scholen de informatiebronnen. Bij het huidige follow up onderzoek is ervoor gekozen ook ouders te bevragen. Zij spelen immers een cruciale rol in de ontwikkeling van kinderen en hebben mogelijk een ander perspectief dan kinderen zelf of scholen.

Gezien de zorgen die er bij de ministers zijn over de mentale gezondheid van kinderen en de behoefte meer zicht te krijgen op de mentale problemen bij jeugdigen, is ervoor gekozen om de vragenlijst uit 2019 uit te breiden met extra vragen gerelateerd aan deze thematiek. De verdere aanpassingen worden beschreven in hoofdstuk 3.

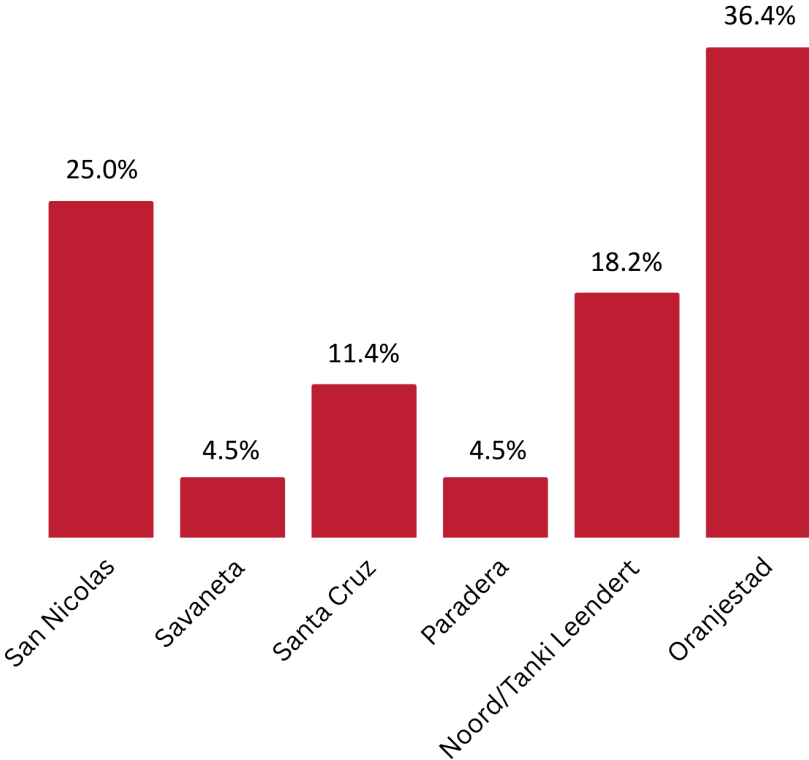
Mix-methods benadering

Het huidige onderzoek bestaat uit een tweeledige methodologische benadering. Deze mixed-methods benadering of combinatie benadering bestaat allereerst uit een kwalitatieve aanpak bestaande uit semi-gestructureerde diepte-interviews met de staff/directies van de scholen en focusgroepinterviews met ouders uit alle 6 districten. Ten tweede is een kwantitatieve benadering toegepast, waarbij vragenlijsten zijn afgenomen bij leerlingen in de leeftijd van 10 tot 13 jaar.

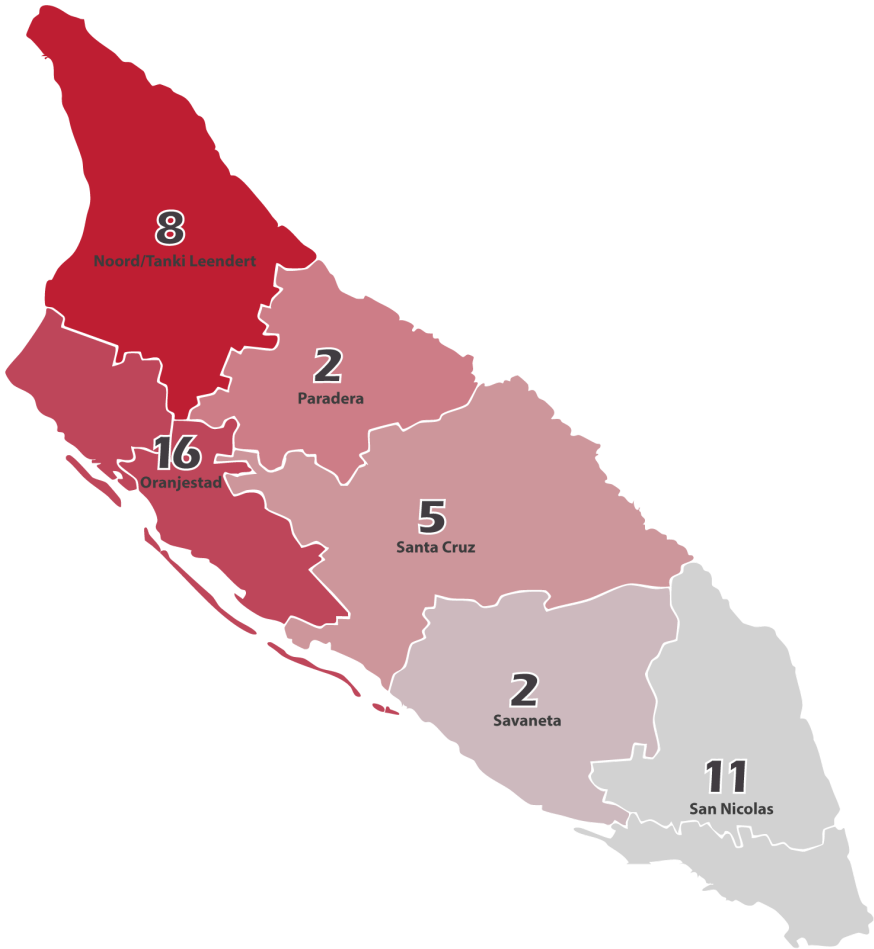
Figuur 1.1: Overzicht van de 3 participerende onderzoekspopulaties per district

Figuur 1.2: Overzicht van het aantal scholen per district

Figuur 1.3: Aantal scholen per district

Leeswijzer

Dit rapport is als volgt ingedeeld. Na de inleiding gaat hoofdstuk 2 in op het kwalitatieve deel van het onderzoek, de interviews met schoolmedewerkers en focusgroepen met ouders. In hoofdstuk 3 komen de bevindingen uit het kwantitatieve vragenlijstonderzoek onder leerlingen aan de orde. In hoofdstuk 4 wordt een samenvattende conclusie gegeven op basis van alle onderzoeksbevindingen en worden aanbevelingen geformuleerd.

Hoofdstuk 2: Kwalitatief onderzoek bij scholen en ouders

2.1. Introductie

In dit hoofdstuk wordt het kwalitatieve onderzoek besproken. Aangezien dit onderzoek door middel van een *mixed-methods* of combinatie benadering is verricht, wordt in dit hoofdstuk de framing en de methodologische verantwoording nader uitgelegd. In dit onderzoek staan vier thema's centraal die onder andere afgeleid zijn van het model van Bronfenbrenner (1979) (Zie ook Bronfenbrenner & Ceci, 1994). Deze thema's vormen de context en framing van dit follow-up postCOVID onderzoeksproject. Deze vier centrale thema's hebben de operationalisering en formulering van de onderzoeksvraag, de deelvragen en de interviewvragen aangestuurd¹². In paragraaf 2.1 wordt eerst het theoretische kader van elk van de vier thema's aan de hand van actuele literatuurbronnen beschreven. Vervolgens wordt de methode van onderzoek uiteengezet, zoals de keuze voor het type van het interviewgesprek. Ook wordt een profielschets gegeven van de respondenten. In deze follow-up is er voor het eerst de keuze gemaakt om een nieuwe onderzoekspopulatie te benaderen, namelijk de ouders. De keuze om nu ouders te interviewen door middel van groepsinterviews wordt methodologisch verantwoord. Planning, locatie, formulering van de interviewvragen en discussiestellingen voor de focusgroep sessies en de transcriptie van de interviews worden vervolgens in dit deel uitgewerkt.

2.2. Het belang van vier centrale thema's in de Arubaanse context

In het kwalitatieve onderzoek staan vier thema's centraal die onder andere afgeleid zijn van het model van Bronfenbrenner (1979) (Zie ook Bronfenbrenner & Ceci, 1994), te weten (1) het kind (waaronder mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag, (2) de thuissituatie, (3) de schoolcontext en (4) de buurt. Alvorens met het veldwerk te beginnen voor de afname van de interviews en enquête voor pilot in 2019, zijn er oriënterende gesprekken gevoerd met een aantal sleutelpersonen en experts over de meest in het oog springende issues en problemen met jongeren. Aan de hand van deze gesprekken en de literatuur van Bronfenbrenner zijn uiteindelijk 4 topics geselecteerd van waaruit de interview- en enquêtevragen zijn geformuleerd. Deze indeling is gehandhaafd voor deze follow up post COVID jeugdmonitor afname. Het belang van deze vier geselecteerde kernthema's is dat aan de hand hiervan volgens de literatuur en de experts de kwaliteit van leven van de respondenten geanalyseerd kan worden. Deze thema's spelen in de Arubaanse context een belangrijke rol, gezien ook de publicaties die hierover verschenen zijn. Het ontwikkelingsperspectief, gedefinieerd door Sen en Nussbaum, als wel de 17 VN duurzame inclusieve ontwikkelingsdoelen, framen verder de context van dit onderzoeksoverdracht.

---

¹² Voor de toepassing van de kwalitatieve methoden, zijn semi-gestructureerde diepte-interview vragen geformuleerd en gekoppeld aan de vier centrale thema's (mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag, thuissituaties, schoolcontext en tenslotte de buurt/barrio of wijk) en tenslotte zijn voor de focusgroepsessies eveneens aan de hand van de vier thema's discussiestellingen uit de subdeelvragen geherformuleerd.

Unicef (2023) somt cruciale agendapunten op voor wat betreft hun opdracht en wijst op de enorme impact van COVID-19 op de kwaliteit van levens van kinderen wereldwijd (UNICEF, 2024). Zo zijn op het gebied van *mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag* de afgelopen jaren op Aruba een aantal publicaties verschenen. De SER Aruba (2023) heeft twee relevante inventarisaties uitgevoerd naar de mentale gezondheid en obesitas onder de bevolking en in het bijzonder onder jongeren. Tot slot kan worden opgemerkt, dat er op Aruba post-COVID onderzoeksinitiatieven zijn geïnitieerd naar de mentale achteruitgang onder met name jongeren. Onderzoek naar mentale gezondheid sluit goed aan bij SDG 3 (een goede gezondheid en welbevinden).

Over de *gezinscontext* is een aantal relevante publicaties verschenen, waaronder het onderzoek van Eugene (2022) naar kindermishandeling in gezinnen. ‘The Gender Steering Committee Aruba’ heeft tijdens COVID-19 de opdracht gekregen van het bureau van de minister-president van Aruba om een inventarisatie uit te voeren naar het hoge percentage van huiselijk geweld tijdens de *lockdown*. De cijfers waren zorgelijk en belichten de psychische spanningen in gezinnen als gevolg van de sociaaleconomische crisis. Vooral jongeren hebben geleden onder deze sociale crisis.

De *schoolcontext* wordt uitgebreid besproken in het nationaal onderwijsplan (Plan Enseñansa Nacional (PEN) uit 2019. In dit beleidsplan wordt de ontwikkeling van het onderwijs geschetst tot 2030 gebaseerd op de SDG 4 (Quality of Education) in de richting van een duurzaam inclusief, gecontextualiseerd en technologisch geavanceerd onderwijsbestel. De profielschets van de Caribische leraar staat hierbij centraal, maar ook Conscious Discipline (CD), Prisma en andere relevante programma’s worden genoemd. Het vierlanden overleg is het bestuurlijk overleg waarin onderwijsinnovaties binnen het koninkrijk beleidsmatig worden afgestemd en uitgestippeld.

Voor wat betreft het onderwerp *districten of wijken* zijn er actuele documenten beschikbaar vanuit het ministerie van sociale zaken en justitie. Een nieuw actueel beleidsplan over de districten geeft aan hoe de huidige regering actief burgerschap voor met name de nieuwe migranten wil (her)definiëren. Aan de hand van onder andere beleidsnota’s, factsheets, infografieken, demografische analyses en workshops, wordt een nieuw state-of-the-art wijkenprofiel gedefinieerd, dat past in de Veilig Buurten Aanpak¹³.

---

¹³ Dit ‘Veilige Buurten’ plan van aanpak oftewel de Barrio Unico nota is de beleidsnota, die in opdracht van de huidige minister van Sociale Zaken is uitgevoerd door Cede Aruba. Voor meer informatie zie <https://barrio-unico.odoo.com/nl>

2.3. Kwalitatieve data-analyse: semigestructureerde diepte-interviews en focusgroep sessies

In deze paragraaf worden de kwalitatieve methoden besproken. Er zijn interviews gehouden met stafleden van het management van alle basisscholen, bestaande uit de onderdirecteur, een sociaal-maatschappelijk werker en/of een Interne Begeleider (IB'er). Daarnaast zijn er ook -anders dan bij het pilot-onderzoek- focusgroep-sessies georganiseerd met ouders.

2.3.1. Interviews met school professionals

2.3.1.1. Het formuleren van interviewvragen

In 2018 werden brainstormsessies georganiseerd en gesprekken gevoerd om de belangrijkste vragen te formuleren en/of de onderwerpen te identificeren om de kwaliteit van het dagelijks leven van Arubaanse schoolkinderen te bestuderen en te meten. De classificatie was gebaseerd op de vier eerder genoemde thema's. De vragen zijn, waar nodig, aangepast, aangevuld en geherformuleerd ten opzichte van het pilot-onderzoek en gecheckt door experts en hulpverleners.

2.3.1.2. Profielschets van de respondenten en de kick-off van het veldwerk

Voorafgaand aan de selectie van de respondenten zijn tijdens de start van het onderzoek via Directie Onderwijs en de inzet van de schoolbesturen, alle basisscholen en de VSO-scholen, via voorlichtingssessies en via e-mail schriftelijk ingelicht over dit onderzoeksproject. De minister van Onderwijs en Sport heeft tijdens het maandelijks overleg met de schoolbesturen, de directeuren van de schoolbesturen ingelicht over het onderzoek.

Het team van interviewers werd gecoördineerd door drie teamleden (de projectleider, een IPA docent als de kwalitatieve methodologie coördinator en een IPA student als de interview coördinator)¹⁴ en studenten uit het bachelor programma Papiamento van het IPA. Daarnaast werden er via het research expo van de Universiteit van Aruba (UA), de Faculty of Arts and Sciences (FAS) ook twee FAS studenten aan het projectteam toegewezen (OGM department)¹⁵. Deze studenten hebben onder begeleiding van de projectleider een deel van de interviews afgenomen. De respondenten zijn aan de hand van hun functie en hun

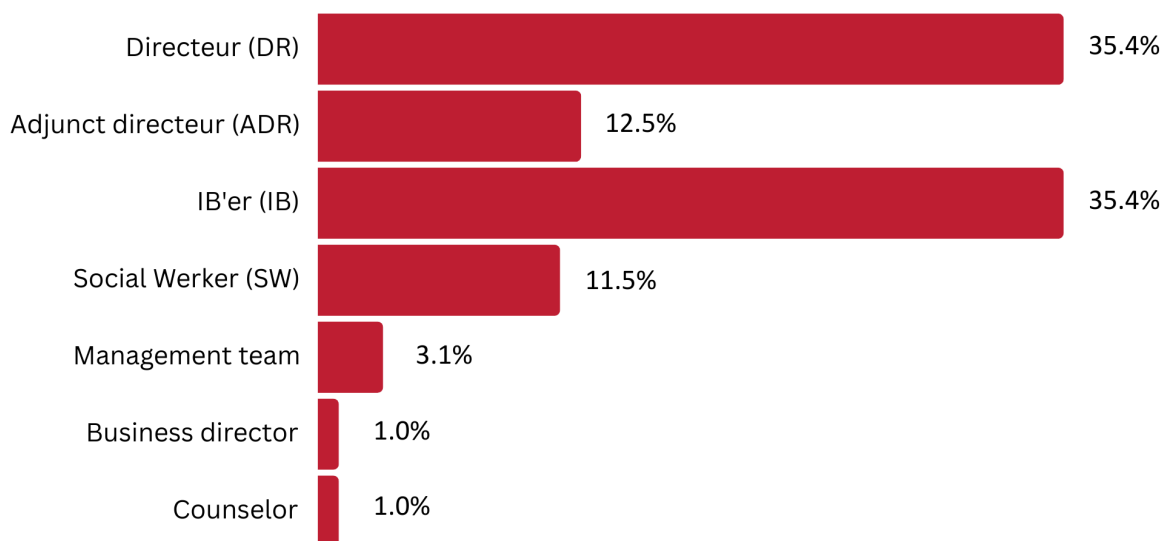
---

¹⁴ De senior projectleider is een onderzoeker, docent en beleidsmedewerker bij het IPA en is degene die deze follow up post COVID jeugdmonitor coördineerde en aanspreekpunt is voor alle betrokkenen en de opdrachtgevers met betrekking tot de uitvoering van deze onderzoeksopdracht. De kwalitatieve methodologie coördinator is eveneens werkzaam op het IPA en coördineerde en rekruteerde deels de interviewers die de interviews afnamen van het personeel/directies van de scholen. Hij was ook verantwoordelijk voor de transcriptie van alle interviewgesprekken en coördineerde samen met zijn student de interview coördinator de planning en de opslag ervan. Ook heeft hij alle deze transcripties geanalyseerd aan de hand van de 4 thema's in Excel bestanden. De interview coördinator coördineerde de planning van de interviews met de interviewers en werkte nauw samen met zijn supervisor

¹⁵Organization, Governance and Management (OG&M) oftewel bestuurskunde(BSc), is een opleiding binnen de Faculty of Arts and Sciences (F.A.S.).

beschikbaarheid geselecteerd. Er zijn in totaal 93 interviews afgenomen bij directie- en/of managementleden, sociaal maatschappelijk werkers en Interne Begeleiders (IB'ers). De schoolmaatschappelijk werkers zijn via de schoolbesturen benaderd. Vrijwel alle sociaal maatschappelijk werkers zijn gelieerd of in dienst van een schoolbestuur. De sociaal maatschappelijk werkers werden in de kantoren van de schoolbesturen individueel of in een groepsgesprek (duo of trio) geïnterviewd. De overige respondenten zijn geïnterviewd op de scholen zelf in het kantoor van de directie of een lokaal of een andere beschikbare ruimte.

Figuur 2.1: Overzicht van de geïnterviewden

2.3.1.3. Het verloop van de interviews (April t/m Juni 2023)

Het proces van het interviewen van respondenten was soms complex. Zo wilden niet alle directeuren van het managementteam door een student worden geïnterviewd. Hierdoor moest de projectleider zelf de planning en de afname coördineren in overleg en in samenwerking met de interviewcoördinator. Hiernaast speelden bij sommige scholen problemen en/of vertragingen, zoals renovaties of verhuizingen.

De respondenten zijn tijdig op de hoogte gesteld van de interviewvragen, opzet van het gesprek en de opdracht. De gesprekken duurden minimaal een uur, maximaal 3 uur. De communicatie vond vrijwel altijd plaats in het Papiaments, Nederlands en/of een combinatie van beide.

Vanwege het relatief geringe aantal actieve sociaal-maatschappelijk werkers is besloten om een extra aantal directieleden te interviewen. Een groot aantal van hen reageerde enthousiast en faciliterend. Anderen deden plichtsgetrouw mee en/of hadden hun twijfels, ervoeren vermoeidheid over weer een onderzoek, waar ze niks mee konden. Slechts een paar respondenten waren ronduit wantrouwend en bemoeilijkten de medewerking. Het feit

dat het om hun leerlingen en/of de staat van de mentale gezondheid van hun leerlingen ging, was over het algemeen de reden om toch mee te werken en het proces binnen hun school te faciliteren. Het feit dat het onderzoek in opdracht was van de regering werd als opmerkelijk beschouwd. De gekozen aanpak van het onderzoek: zowel vragenlijsten afnemen bij leerlingen, interviews afnemen met school professionals en ook nog het organiseren van groepsinterviews met de ouders, werd als positief verrassend ervaren en ontvangen door de respondenten.

2.3.1.4. Analyse van de interviews

De afgenomen interviews zijn, nadat ze bewaard werden in het cloudsysteem van het IPA, getranscribeerd in het Nederlands door de interview coördinator en een van de interviewers¹⁶. Alle interviews zijn geanonimiseerd afgenomen. De respondenten zijn alvorens ze hierover zijn geïnterviewd geïnformeerd. De citaten in de kwalitatieve data-analyse zijn illustrerend van aard en worden aan de hand van de functie van de desbetreffende respondent nader geïdentificeerd. Al het getranscribeerde kwalitatieve materiaal is vervolgens aan de hand van de vier topics in een spreadsheet per interviewvraag geordend en geanalyseerd in het Papiaments, Nederlands en Engels. Voor de data-analyse heeft, net zoals in het pilot-onderzoek, het Bronfenbrenner-model als uitgangspunt gediend om de post COVID data te analyseren¹⁷.

2.3.2. Een nieuwe onderzoeksgroep: de ouders

Deze paragraaf gaat dieper in op de focusgroep sessies met de ouders. De toevoeging van deze onderzoeksgroep bleek een waardevolle uitbreiding van de onderzoekspopulatie. De ervaringen en inzichten van ouders over de kwaliteit van leven van hun kinderen zijn vaak onvoldoende zichtbaar of worden minder serieus genomen.¹⁸ Voor deze follow-up post COVID zijn daarom op basis van de vier thema's gespreksthemas geformuleerd om de geselecteerde ouders van alle (zes) betrokken districten met elkaar in gesprek te laten gaan over hun specifieke ervaringen en inzichten met betrekking tot de vier thema's. We hebben alle ouders via de scholen binnen de zes districten benaderd. Binnen deze zes districten vormen de 'barrios' of wijken, waarbinnen de scholen vitale instellingen of centra voor sociale

---

¹⁶ De kwalitatieve methodologie coördinator is docent op het IPA en werkte in nauw overleg met een van zijn Bsc Papiamento Studenten, de interviews coördinator. Deze laatste rapporteerde aan de kwalitatieve methodologie coördinator en hield de planning en een aantal interviews per dag in de gaten.

¹⁷ In opdracht van en onder voorwaarde van de opdrachtgevers is al het verzamelde kwantitatieve data van de enquêtes opgeslagen in het databestand van de CBS Aruba. Het kwalitatieve empirische data-materiaal is opgeslagen op de g-drive van het IPA in een folder van de YMA 2022.

¹⁸ Deze feedback ontvingen wij van het DVG-team (Jeugdgezondheidszorg (JGZ) tijdens de voorbereidingen voor dit follow up post COVID project.

cohesie zijn, het sociale weefsel van de districten¹⁹. Voor deze rapportage gaan we uit van 6 districten omdat we zowel Oranjestad als San Nicolaas als een district hebben gehanteerd. We hebben een visuele kaart van de districtsindeling van Aruba opgenomen. Daarin staan 8 districten en de onderverdeling van die 8 in hun respectievelijke barios²⁰. We hanteren voor dit onderzoek 6 districten door Oranjestad en San Nicolaas beiden als een elk aan te houden en Paradera als de 6de. De 6 bestaan uit Noord, Oranjestad, Paradera, Santa Cruz, Savanna en San Nicolaas.

2.3.2.1. Profielschets van de geïnterviewde ouders

Er waren 6 focusgroepen. Elke focusgroep bestond uit minimaal vier tot maximaal tien ouders. De meeste ouders waren van Arubaanse origine, en een minderheid was onder meer afkomstig uit Colombia, Venezuela en/of de Dominicaanse Republiek. De ouders uit het district Noord/Tanki Leendert werkten grotendeels zelf in het basis- en kleuteronderwijs. In de wijken Santa Cruz en San Nicolaas was minder dan de helft van de ouders onderwijsprofessional. Veel van deze ouders hebben meegedaan omdat ze al op de hoogte waren van dit onderzoek op hun scholen. De ouders zijn door de directies benaderd en uitgenodigd voor deze focusgroep sessies. De directie werd door ons telefonisch benaderd met het verzoek om een aantal ouders uit hun netwerk te informeren over het onderzoeksproject en vervolgens hen uit te nodigen voor een deelname. De selectie van de ouders werd aan de directie overgelaten. Voorwaarde was wel dat de ouders direct mee moesten participeren.

De ouders met wie gesproken is, waren allemaal geïnteresseerd in het onderzoek en hadden vaak behoefte om hun ervaringen te delen. Concreet betekende dit, dat het ouders waren, die betrokken waren bij school, aan oudercommissies deelnamen en/of zichtbaar waren voor het schoolmanagement en daarnaast tijd hadden om 's avonds hun bijdrage te leveren. De ouders waren alleenstaand, getrouwd of samenwonend en gemiddeld tussen de 25 en 55 jaar oud. Arubaanse ouders domineerden, waardoor in bijna alle focusgroep sessies in het Papiaments werd gecommuniceerd. Slechts tijdens een van de focusgroep sessies (SN) sprak men met name Engels.

---

¹⁹ In de beleidsnota Herijken. Naar een maatschappijgerichte educatie uit 2017 in opdracht van de minister van onderwijs geschreven zijn tijdens de interviews met sleutelpersonen aangewezen door de toenmalige directie van het IPA de basisscholen vooral in specifieke barios als zodanig gedefinieerd. De school is in ieder geval een centraal punt binnen de wijk waar de bewoners, ouders en andere betrokkenen een sociale binding mee hebben. De school werd zelfs beschouwd als een centrum van waaruit de sociale verbondenheid via familierelaties en tradities in de barios nader wordt ingevuld.

²⁰ Officieel bestaat Aruba momenteel uit 8 districten, namelijk, Noord, Oranjestad-West, Oranjestad-Oost, Paradera, Santa Cruz, Savaneta, San Nicolaas-Noord, San Nicolaas-Zuid. Vroeger waren dat er maar 5. Oranjestad, Santa Cruz, Savaneta en San Nicolaas. We hanteren voor dit onderzoek 6 districten.

Tabel 2.1: Profielschets respondentent focusgroep sessies

District	Aantal Ouders	Man	Vrouw
San Nicolas	3	1	2
Savaneta	0	0	0
Santa Cruz	6	1	5
Paradera	3	1	3
Noord/Tanki Leendert	7	0	6
Oranjestad	10	4	6
Totaal	29	7	22

2.3.2.2. Locatie en programma

Het programma van de focusgroep sessies bestond uit een korte introductie van het onderzoeksproject door middel van een PowerPoint presentatie. De twee notulisten werden geïntroduceerd (dit waren de studenten van de Universiteit van Aruba) en zij notuleerden tijdens de focusgroep sessies puntsgewijs het gesprek. De communicatie binnen de focusgroepsessies werd ook door middel van een recorder opgenomen. De focusgroep leider introduceerde bij elk van de sessies het onderzoeksproject, het belang van de ervaringen van de ouders en dat zij zich konden uiten in welke taal dan ook (Papiamentu, Engels, Spaans en/of het Nederlands). De projectleider was altijd aanwezig aan het begin van de sessie, evenals de secretariële ondersteuner. De sessies vonden plaats in het UNESCO auditorium van directie Onderwijs in Oranjestad in het voormalige 'JF Kennedy Gebouw'. Tweemaal per week werd in de maand juni 2023 op dinsdag en donderdag een focusgroepsessie georganiseerd in de avond (tussen 18.00 en 20.00 uur).

Na de introductie van de focusgroepleider werden per thema de verschillende onderwerpen voorgelezen. Aan de hand van de vier onderzoeksthema's, te weten het kind (mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag), thuissituatie, de schoolcontext en de buurt, zijn de belangrijkste interviewvragen geherformuleerd (ten opzichte van het pilot onderzoek) om zodoende de ervaringen van ouders goed in kaart te kunnen brengen.

2.3.2.3. De uitwerking, transcriptie en analyse van de data verkregen uit de focusgroep sessies

De focusgroep notulisten werkten de notulen direct na de focusgroep-sessies uit, of nadat ze de opnames in het cloudsysteem hadden bewaard. Per topic zijn de reacties en/of ervaringen

van de ouders gelinkt met een van de thema's. De notulen van de sessies met de ouders zijn een aanvulling op de opgenomen groepsgesprekken. Deze opnamen zijn door de twee studenten van de Universiteit van Aruba (UA) getranscribeerd en bewaard in het daarvoor speciaal aangemaakte cloudsysteem van het IPA en samen met de notulen en de interviews transcribaties in de Excel spreadsheets per topic toegevoegd.

2.4. Resultaten van het kwalitatieve onderzoek

2.4.1. Introductie

In onderhavige kwalitatieve resultaten paragraaf wordt aan de hand van de geselecteerde vier thema's de verkregen data uit de interviewgesprekken met de schoolprofessionals vergeleken en afgestemd met de ervaringen en reacties van de ouders in de focusgroepgesprekken.

Deze paragraaf start met de beschrijving van de mentale en fysieke gezondheid en het risicogedrag van de jongeren. Daarna zoomen we in op de thuissituaties. De schoolcontext, is het derde thema, dat aan de hand van diverse subthema's door de respondenten nader onder de loep wordt genomen. Tenslotte wordt beschreven hoe de buurt/omgevingscontext van invloed is op het gedrag van de leerlingen. Ieder thema wordt afgerond met een korte samenvatting.

2.4.2. Mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag

Vrijwel alle professionals, die zijn geïnterviewd over de fysieke of mentale gezondheid zijn van mening, dat COVID19 de mentale gezondheid van jongeren negatief heeft beïnvloed (UNICEF, 2023-2024). De respondenten zijn echter paradoxaal van mening, dat de leerlingen er over het algemeen toch gezond uitzien en dat er sprake is van een goede algemene gezondheid²¹.

Leerkrachten gaan, volgens de school professionals, over het algemeen effectief om met gedragsproblemen. Sommige leerlingen zijn druk, maar luisteren goed, terwijl anderen stiller of teruggetrokken zijn. Er wordt niet veel gevochten en/of bedreigd op het schoolplein (vanwege pleinwacht of controle).

In de klas zijn angst, depressie, teruggetrokken en/of bezorgd gedrag, nervositeit en af en toe ongeconcentreerd of gespannen gedrag echter veel voorkomende gedragingen, die kunnen duiden op mentale gezondheidsproblemen.

---

²¹ Paradoxaal omdat aan de ene kant heeft COVID-19 de mentale gezondheid negatief heeft beïnvloed maar aan de andere kant zien de leerlingen er in het algemeen goed uit. Goede algemene gezondheid gaat om mentaal, fysiek, emotioneel en sociaal gezond zijn. De verschillende aspecten omtrent goede gezondheid wordt later uit gelinkt met de respondenten

Een respondent zei: *"Er zijn een aantal kinderen met psychische problemen, timide en verdrietig. Die worden allemaal verwezen naar Sociale zaken"* (RIB'er)²².

Volgens de professionals zijn leerlingen zelf over het algemeen redelijk tevreden.

Een respondent vond dat er: *"... meer depressies onder de jongeren post-COVID zijn, dat zie je in de meldingen. Ouders werken soms te laat door en hebben jammer genoeg geen netwerk en dit geldt vooral voor de migranten (RMij)"*²³.

Volgens het merendeel van de geïnterviewde maatschappelijk werkers komt het nu vaker voor dat na COVID-19 een complexe gedragsproblematiek, namelijk een mix van (hyper)actief en teruggetrokken gedrag, vermoeidheid, bezorgdheid, schreeuwerig of stil gedrag, incidenteel gevechten en/of bedreigingen, waar te nemen is. Deze complexe gedragsproblemen ontstaan in de klas, vanwege prestatiedruk, *peerpressure*, passiviteit en concentratieproblemen en uiten zich in onrustig en druk gedrag. Onregelmatige slaappatronen en laat opblijven kunnen ook leiden tot vermoeidheid bij sommige leerlingen, vooral wanneer ze moeten opblijven, totdat ze door hun ouders worden opgehaald bij huiswerkbegeleiding, clubjes of bij andere oppas locaties, na hun werk en ze hierdoor laat eten of naar bed gaan.

2.4.3. Thema's die samenhangen met mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag

2.4.3.1. Sociaal-emotionele problematiek thuis

Schoolverzuim, als vorm van risicogedrag, wordt volgens de schoolmanagers met name veroorzaakt door of (vermeende) ziekte, honger en/of zorg voor zieke ouders/familieleden (UNICEF, 2023).

Een respondent zegt: *"Meestal draait het om ongeconcentreerdheid. Op dagen van een moeilijke thuissituatie zijn kinderen agressief of heel stil en teruggetrokken"* (Rdir)²⁴.

Veel voorkomende mentale gezondheidsproblemen ontstaan mede door bezorgdheid vanwege (financiële) stress of spanningen thuis, de impact van een echtscheiding van ouders, het hebben van migrantenouders, die niet echt de taal beheersen en vermoeidheid of ongeconcentreerd gedrag veroorzaakt door verslaving aan *social media* (UNICEF, 2023).

---

²² Staat voor Respondent Interne Begeleider; we hebben de citaten geanonimiseerd door de R van Respondent er voor te zetten en de afkorting van de functie, dus IB'er van Interne Begeleider, dir van onderdirecteur en SMij of Mij van sociaal maatschappelijk werker.

²³ Staat voor Respondent maatschappelijk werker

²⁴ Respondent onderdirecteur

...Er zijn kinderen met depressies, vooral als de ouders werken en de ouders niet weten wat de kinderen doormaken. Velen schreeuwen om aandacht, maar wij kunnen niet wachten op de overheid die helemaal niks doet. Er is altijd geen geld... (RDir).

2.4.3.2. Schoolkosten, armoede en stress thuis

De schoolkosten stijgen elk jaar en ouders met meerdere kinderen op een school hebben hoge startkosten; airco kosten, schoolkleding en school items moeten zij dan soms dubbel betalen. Ouders met meer financiële middelen doneren vaak voor leerlingen van wie ouders dit niet kunnen opbrengen.

De leerlingen lijken over het algemeen gelukkig. Een aantal van de professionals is echter van mening, dat de leerlingen te veel stress ervaren door het gebruik van social media. Bovendien zien zij veel armoede, veel spanningen tussen ouders en is er volgens hen te weinig ruimte thuis²⁵ en dragen de leerlingen te veel verantwoordelijkheden voor zorg thuis voor broertjes en zusjes.

Een school professional zei dat “ *...niet alle kinderen geregeld naar de dokter gaan, want het gaat soms om illegale kinderen van illegale ouders met uitkeringen of kinderen van werklozen* “ (RDir)

Op de vraag of volgens hen de leerlingen of kinderen gelukkig zijn, reageerden de professionals overwegend positief, omdat er sprake is van tevredenheid over en genegenheid voor leerkrachten. De school is, volgens deze hele groep respondenten, het tweede thuis²⁶.

2.4.3.3. (On)gezonde leefstijl

Een veelgehoorde klacht bij professionals is dat veel leerlingen vermoeid naar school gaan; soms slapen ze in de klas en zijn ze slecht geconcentreerd aan het begin van de dag. Ook wordt er opgemerkt dat leerlingen, ongewassen naar school komen, geen schone kleding aan hebben en/of niet ontbeten hebben. Daarnaast wordt genoemd dat leerlingen vaak nog ongezond eten, zoals bijvoorbeeld ontbijten met chips en pastechi. Er zijn leerlingen met overgewicht, maar de meeste leerlingen zien er toch gezond uit²⁷. Voor wat betreft de fysieke gezondheid valt op dat alle ouders zich zorgen maken om het dieet en dat ze graag willen dat hun kinderen meer aan sport en/of andere hobby's doen. Hoewel ouders van mening zijn, dat hun kinderen voldoende te eten krijgen thuis is het niet altijd even gezond. De kinderen eten genoeg, maar een van de ouders vertelde dat hun kind door hem is aangemeld voor het

---

²⁵ met andere woorden, krap behuist en onvoldoende aandacht en ruimte voor het kind

²⁶ Deze observaties zijn vooral door de respondenten werkzaam in het het Primair Onderwijs gemaakt

²⁷ Met gezond eruit zien wordt bedoeld dat de kinderen geen overgewicht hebben, niet te mager zijn, schoon zijn en energiek zijn, volgens de respondenten

JUMP 18 programma²⁸. Een van de ouders noemt als oorzaak van overgewicht dat het kind te veel suiker heeft gegeten en door de consumptie flink in gewicht is toegenomen. Een van de ouders zei dat zijn kinderen 's ochtends fruit eten, voordat ze naar school gaan, maar de kinderen van de andere ouders eten op school brood.

...Ze eten wel genoeg, maar veel junkfood (RIB'er).

2.4.3.4. De impact van gezonde scholen

De sociaal-maatschappelijk werkers vertellen dat er sprake is van onregelmatige doktersbezoeken, hoewel de IBISA bus²⁹ het merendeel van de scholen bezoekt. Helaas worden er minder vaak tandartscontroles en bezoeken voor mondzorg en orthodontie ingepland.

Een aantal van de scholen is bezig met het programma Scol Saludabel Aruba (Gezonde School)³⁰ en dat betekent dat de desbetreffende school of de schoolomgeving, de mentale en fysieke gezondheid van de kinderen/leerlingen bevordert en ondersteunt aan de hand van gezonde voeding in de kantine en/of tussendoor eetmomenten. De scholen willen hiermee een signaal afgeven aan de ouders, zodat ze bewuster thuis gezond gaan eten en/of leven. Er worden soms flyers of meetings georganiseerd en de ouders worden mede hierdoor er ook door hun kinderen op geattendeerd om gezonder te gaan eten³¹.

2.4.3.5. Seksuele voorlichting

De professionals zien seksuele voorlichting als onderdeel van het bevorderen van de mentale en fysieke gezondheid, alhoewel het onderwerp voor sommige ouders nog in de taboesfeer ligt (UNICEF, 2023). De meeste schoolbesturen werken met Famia Plania³² of Biba Amor³³. Scholen zijn ook alert bij vermoedens van tienerzwangerschappen en *sugardaddy* relaties, hoewel die vermoedens vaker in het secundair of V.O onderwijs voorkomen.

---

²⁸ JUMP 18 is een sport- of gezonde leefstijlprogramma tegen obesitas onder jongeren/kinderen o.l.v. specialisten werkzaam bij het Horacio Oduber Hospitaal.

²⁹ IBISA Bus is de gezondheidsbus van Instituto Biba Saludabel Y Activo (IBISA) (Gezond en actief leven instituut op Aruba) die langs scholen rijdt en op deze manier de leerlingen medisch monitort, oogtesten en mondzorg uitvoert onder de leerlingen.

³⁰ Scol Saludabel zijn scholen die bewust gezond(er) eten in hun kantine aanbieden in de hoop dat gezinnen gezonder en minder vet of suikervrij gaan eten.

³¹ Gezonde School Programma is een holistisch bevorderend programma (alle onderdelen van gezondheid hebben een sterke verbinding met elkaar en zijn niet los van elkaar te zien). Het valt onder het ministerie van volksgezondheid; er is een MOU getekend in mei 2023 door de ministers van volksgezondheid, onderwijs en Sociale Zaken.

³² Famia Planea Aruba is een non-profit organisatie, welke gespecialiseerd is in het voorzien en verstrekken van diensten en producten gerelateerd tot seksuele en seksuele en reproductieve gezondheid en rechten.

³³ "Biba Amor" is een cursus seksuele vorming waarbij een gestandaardiseerd lespakket wordt aangeboden. Door middel van seksuele educatie in een veilige omgeving (school) wordt uniform informatie op gebied van seksualiteit aangeboden aan de jongeren en tegelijkertijd worden de meest voorkomende hulpvragen beantwoordt. Het is ontwikkeld op Curaçao, maar wordt ook toegepast op Aruba.

2.4.3.6. Bezorgdheid over impact social media en gevolgen COVID-19

Veel van de ouders hebben de impact van COVID-19 op de mentale gezondheid van hun kinderen opgemerkt. Er zijn ouders, die van mening zijn, dat de mentale gezondheid er niet onder geleden heeft bij hun kinderen, maar dat zijn degenen die een stevige grip op hun kinderen hebben. Ze houden hun kinderen in de gaten en zien ook toe op het gebruik van social media. Vrijwel alle ouders zien de verslaving aan social media als een van de oorzaken van vermoeidheid en concentratieproblemen.

Het gebruik van sociale media en smartphones had al een impact voor en tijdens COVID-19 op het gedrag van de kinderen, hoewel de ouders thuis toen wel toezicht³⁴ hielden op de tijd die ze erop besteden. Het (verkeerde) en overmatig gebruik van sociale media en het gebruik van de smartphone door jongeren hebben een enorme negatieve impact op het gedrag van de kinderen, vinden toch wel het merendeel van de ouders.

Er is sprake van bezorgdheid thuis en op school post COVID. Volgens de ouders zijn er zichtbaar meer van paniekaanvallen en/of angstaanvallen, concentratieproblemen en nerveus gedrag post COVID. Meer angsten zijn volgens respondenten zichtbaar geworden, omdat de sociaal-emotionele problematiek in gezinnen is gestegen na COVID.

Volgens de ouders is er door COVID meer angst zichtbaar³⁵ en zijn er opvoedingsproblemen. Dit komt volgens hen doordat ouders het te druk hebben met hun baan of werk en kinderen te vaak te lang alleen thuis zijn. Een toename van het aantal echtscheidingen is na de COVID zichtbaar. De ouders zien na COVID meer teruggetrokken gedrag en verdriet. Sommige ouders uit de districten Noord-Paradera, Tanki Leendert en Oranjestad geven aan dat hun kinderen niet gelukkig zijn en zich meer terugtrekken

Op de stelling of hun kinderen gelukkig zijn, reageert het merendeel van de ouders dat, volgens hen, hun kinderen niet precies weten wat geluk is. Volgens ouders is een kind gelukkig als hij/zij veel zelfvertrouwen heeft meegekregen en in een stabiele veilige gezinssituatie opgroeit.

2.4.3.7. Toegankelijkheid van de gezondheidszorg

Opmerkelijk is dat ouders uit vrijwel alle districten van mening zijn, dat een positief effect van de COVID-19-pandemie, de toegankelijkheid rondom gezondheidszorg is. De toegankelijkheid van een arts of ziekenhuis is laagdrempeliger en sneller vergeleken met pre-COVID volgens hen. De gezondheidszorg in Aruba is genormaliseerd en kan vergeleken worden met die van andere landen³⁶ en is betaalbaar (maar voor ongedocumenteerde migrantenkinderen telt dit niet) volgens deze ouders (UNICEF, 2024).

---

³⁴ Toen wel en nu niet meer zo ...dus post COVID.

³⁵ Deze angst blijkt dat de kinderen angst hadden dat er weer een COVID zou komen en dat ze geïsoleerd zouden blijven of weer geïsoleerd. Na COVID zag men (leerkrachten/managers en ouders) dat de kinderen niet meer zo open waren en meer teruggetrokken gedrag vertonen tijdens de pauzes op het schoolplein.

³⁶ Wereldwijd oftewel buiten de regio en of Koninkrijk

“...Er is een schoolarts die af en toe langs komt. De meest voorkomende problemen zijn bij de ogen. Sommigen hebben een bril nodig maar de ouders kunnen dit niet betalen. Sommigen zijn illegaal en in een enkel geval heeft de leerkracht iemand gevonden die de bril heeft gesponsord...” (RIB’er)

2.4.4. Samenvatting met betrekking tot de mentale en fysieke gezondheid en risicogedrag

Samengevat kan worden vastgesteld dat volgens de professionals en de ouders de mentale en fysieke gezondheid onder jongeren na COVID achteruit is gegaan (UNICEF, 2024). De professionals en de ouders zijn van mening dat hun leerlingen of kinderen te lijden hebben gehad onder de pandemie. Schoolprofessionals zien schoolverzuim als indicatie van sociaal-emotionele problemen thuis. Deze problemen zijn volgens schoolmedewerkers weer gerelateerd aan financiële stress, onder andere vanwege het wegvallen van banen. Het thuis moeten blijven in een gespannen gezinssituatie en de verslavingen aan bijvoorbeeld *social media* hebben ertoe geleid dat in de klassen de leerlingen ongeconcentreerd zijn. Zij zijn vermoeid, agressief of vertonen teruggetrokken, onrustig of druk gedrag. Ouders zien deze problemen ook. Vermoeidheid en ongeconcentreerdheid worden door schoolprofessionals ook gekoppeld aan het feit dat kinderen niet of ongezond gegeten hebben voor ze naar school komen. Er zijn leerlingen die hun leerkracht of IB’er in vertrouwen nemen, de school als een tweede huis ervaren en volgens een groot aantal ouders en professionals betrekkelijk gelukkig zijn.

2.4.5. De thuissituatie

De thuissituatie of de familiesituatie kan volgens de professionals als een van de voornaamste oorzaken worden gezien van de achteruitgang van de mentale gezondheid onder leerlingen. De sociale problematiek binnen gezinnen tijdens en na COVID is verergerd door de lockdowns en de daarbij behorende financiële crisis, die binnen huishoudens grote spanningen veroorzaakt. Het verschil in opvoedingspraktijken onder ouders met een migrantenachtergrond onderling, maar ook ten opzichte van autochtone gezinnen, compliceert de zaak. Binnen deze groep bestaan er grote verschillen in opvoedingspraktijken. De opvoedingsstijlen in deze groep verschillen ten opzichte van die in de autochtone (Arubaans/Nederlandse) gezinnen. Het merendeel van de huishoudens behoort tot de laag opgeleide middeninkomens (Central Bureau of Statistics (CBS), 2020). Slechts een klein percentage is op hbo/wo-niveau (merendeel in het buitenland) opgeleid en heeft een bovenmodaal inkomen. De sociaaleconomische achtergrond bepaalt volgens een deel van de respondenten uit dit onderzoek, in hoge mate hoe er op de financiële crisis tijdens en na COVID binnen huishoudens is gereageerd.

2.4.5.1. Variëteit in gezinssamenstelling

Alle managers benadrukken de sociale problematiek binnen gezinnen na de pandemie. Het merendeel van de leerlingen komt uit samengestelde en/of eenoudergezinnen (vaak is moeder de enige kostwinner) met multiculturele en multi-etnische gezinsachtergronden of met een migratieachtergrond. Dit geldt ook voor de bijzondere christelijke scholen (*faithbased schools*)³⁷. Enkele private scholen³⁸ melden dat hun leerlingen voornamelijk afkomstig zijn uit tweeverdieners huishoudens met ouders met een afgeronde tertiaire opleiding (hbo/wo), vaak in het buitenland opgeleid. De respondenten menen dat het percentage scheidingen echter is gestegen en hierdoor ziet het management van deze particuliere basisscholen vaker (nieuw) samengestelde gezinnen. De maatschappelijke werkers zien vaak dat de vader afwezig is en dat met name alleenstaande moeders voor de opvoeding van de kinderen verantwoordelijk zijn. Maar er zijn ook respondenten, die een stijging zien van eenouderhuishoudens geleid door vaders en ook dat deze vaders vaker betrokken zijn bij de opvoeding van de kinderen.

“..De meeste leerlingen komen uit gebroken families. Het zijn meestal kinderen die hun familie, ouder(s) moesten verlaten...” (Rdir)

“...De moeders zijn er altijd praktisch zichtbaar in de gezinnen”. De vader is minder in zicht en omdat veel moeders werken zien wij vooral oma's of opa's. We praten meestal over alleenstaande moeders, misschien 50%. Hun netwerken bestaan voornamelijk uit grootouders. We zien bijna nooit ouders met verslavings- of andere psychische problemen. " Misschien een of twee, maar die hebben wij aangemeld bij DSZ (SMW)...” (RIB'er).

“ Er zijn heel veel alleenstaande ouders; vaders en moeders die hun kinderen alleen opvoeden. Het gaat nu niet meer alleen om alleenstaande moeders maar de vaders zijn ook alleenstaande ouders nu. Wie familie heeft op het eiland heeft een netwerk. “Of maakt een netwerk met de burens en kennissen of met een partner.” (RDir).

2.4.5.2. De sociaaleconomische achtergrond van de huishoudens

Vrijwel alle respondenten vertelden over de grote inkomensongelijkheid binnen de districten. De ouders van de meeste kinderen zijn laaggeschoolde of niet-geschoolde arbeiders. Daarnaast behoort een minderheid van de ouders tot de (hogere) middenklasse. Deze ouders kunnen zich veroorloven hun kinderen te sturen naar particuliere scholen zoals ISA of De Schakel, Ibero, EDUcampus of de particuliere Montessorischolen.

---

³⁷ In totaal zijn er 2 faith based scholen die hebben deelgenomen aan dit onderzoek

³⁸ Respondenten van 3 private scholen hebben dit opgemerkt, maar ook respondenten werkzaam bij reguliere bijzondere scholen vertelden dit.

Zowel de professionals als de ouders wezen op de kloof in opleidingsniveaus tussen verschillende gezinnen. Het merendeel van de ouders zijn mbo en 'lager' opgeleid of laaggeschoold en/of nauwelijks geschoold met gevolgen voor de financiële stabiliteit en/of het besteedbaar inkomen van huishoudens. Slechts een klein percentage van de ouders heeft een HAVO/VWO niveau en/of is tertiair opgeleid MBO/ HBO/WO achtergrond. Daar komt bij dat de erkenning van sommige buitenlandse diploma's uit de Caribische regio en/of Zuid-Amerika problematisch is met name voor ouders met een migratieachtergrond. Heel vaak hebben migrantenouders twee of drie banen tegelijkertijd doorgaans vaker in de volgende branches: security, schoonmaakindustrie, hotelwezen, tuinieren, etc en/ of zijn ze gedwongen om aan jobhunting te doen nadat ze een van de banen ophoudt.

2.4.5.3. Het belang van een sociaal netwerk

Volgens professionals hebben vooral ouders met een migratieachtergrond moeite om in sociale en professionele netwerken te functioneren of deze aan te gaan, hoewel uit de focusgroep sessies met ouders blijkt dat veel van deze ouders via familienetwerken op Aruba zijn komen werken.

De meeste sociale netwerken van ouders bestaan uit burens, familie en/of vrienden. Volgens een aantal professionals vertrouwen sommige ouders met name op lokale sociale netwerken zoals kerk of sociale club connecties.

"...De kinderen komen van middle class gezinnen en enkelen van beter gestelden. Alle ouders werken en er zijn sommigen met dubbele baan, bijvoorbeeld in het hotelwezen en elders. De jongste ouders die elders hebben gestudeerd hebben het beter."(Rdir).

"...De ouders/verzorgers, die familie hebben op Aruba, hebben een netwerk, waarop zij kunnen rekenen. Maar het lukt niet altijd vanwege financiële middelen en gezinsomstandigheden...(RSMW).

2.4.5.4. Mentale gezondheid van ouders/opvoeders en welzijn van de kinderen

De mentale gezondheid van de ouders beïnvloedt ook het gedrag van de leerling. Sommige gezinnen en/of ouders worstelen met verslavings- of mentale gezondheidsproblemen, wat gevolgen heeft voor de kinderopvang, opvoeding en ondersteuning. De geestelijke gezondheid van ouders en de daaruit voortvloeiende gezinsomstandigheden beïnvloeden het gedrag en de schoolprestaties(UNICEF, 2024).

"..wij vermoeden dat er ouders zijn die aan de verslaving zijn. Sommigen wonen dan bij een ander familielid. Wij hadden vroeger die op Casa Cuna en Imeldahof woonden vanwege verslaving en thuissituatie. Wij hebben de indruk dat er een ouder bipolar is en het was heel zwaar voor het kind..."(RIB'er).

“...Wij hebben sinds COVID meerdere gevallen gekregen, die drugs gebruiken of die psychische problemen vertonen. Wij hebben een vader, die is opgehouden met drugs voor de kinderen en heeft de kinderen nu bij zich. Het kind is geboren toen hij onder de drugs was (ook de moeder), en het kind heeft toch gedragsproblemen hierdoor...(RIB’er).

De impact van een echtscheiding van ouders en/of het opgroeien met gescheiden ouders en/of in samengestelde gezinnen beïnvloedt eveneens het emotionele welzijn van de leerlingen³⁹. Respondenten zeggen dat de professionals en/of maatschappelijk werkers hierover geïnformeerd willen worden om de thuiscontext beter te kunnen begrijpen.

Het welzijn van de leerlingen is volgens de professionals een belangrijk aandachtspunt. Het omgaan met de culturele achtergrond van de ouders is hierbij van cruciaal belang. De maatschappelijke werkers vertelden over hun ervaringen en inzichten omtrent mishandeling, die zich met name vertaalt in systematische verwaarlozing. Deze verwaarlozing uit zich onder meer in het kinderen niet op tijd van school ophalen, hun kinderen niet begeleiden met huiswerk en gebrek aan hygiëne. Deze zaken worden mede beïnvloed door verschillen in sociaaleconomische, culturele en etnische achtergronden (UNICEF, 2023). De Interne Begeleiders⁴⁰ binnen deze groep benadrukken het belang van de rol van de school, die cruciaal is voor melding, verwijzing naar hulpverleningsinstanties en voor zorgondersteuning⁴¹. Vrijwel alle maatschappelijk werkers en IB’ers worden actief bij vermoedens van misbruik en/of verwaarlozing betrokken door directies. De maatschappelijke werkers concluderen, dat gezins- en /of familieomstandigheden het gedrag van kinderen op school aanzienlijk kan beïnvloeden. Deze gedragsproblematiek uit zich onder meer in stemmings- en gedragsveranderingen op school en dit gedrag hangt dikwijls samen met problemen thuis. De respondenten proberen de zorg, opvang en begeleiding op school te verbeteren en te bevorderen door de focus op vertrouwen, communicatie en het bieden van ondersteuning op de kaart te zetten. Met name de maatschappelijke werkers vertelden, dat ze de gezinsgerelateerde problematiek zichtbaar willen maken voor bevoegden⁴² en deze bespreekbaar maken om het eventueel aan te pakken.

“...Wij weten niet hoeveel ouders mental health en verslavingsissues hebben, maar wij hebben toch soms een vermoeden als je hen ziet. Degenen waarvan wij het zeker weten, zijn niet meer belast met de opvoeding van hun kind. Die wonen elders bij een familie ofzo...”(RIB’er)

“...We hebben de vermoedens dat er kinderen worden geslagen, maar zij zeggen vaak dat zij niet mogen vertellen wat er thuis gebeurt. Verwaarlozing zien wij als kinderen soms met vuile kleren kapotte schoeisel naar school gaan. Sommige kinderen ruiken ook en geven de

---

³⁹ Plan di Mayor 2022 opgezet door de MEP parlementariër Michella Steenvoorde- Lacle Verwijst hier naar. Er wordt een onderzoek verricht om een ouderschap wetgeving te formuleren.

⁴⁰ IB’ers

⁴¹ Op Aruba is recentelijk een Código ontwikkeld om kindermishandeling tegen te gaan. Sinds 1 april 2021 is de *Código di Protección* (beschermingscode) voor de veiligheid van kinderen van kracht op Aruba. De beschermingscode is een systeem van vijf stappen die professionals moeten toepassen wanneer er een vermoeden is van kindermishandeling in de leeftijd van 0-18 jaar. Binnen dit kader vond in 2023 het congres plaats, getiteld *Plan Di Mayor*, “een project geïnitieerd in 2019 door Mw. M. Steenvoorde-Lacle om op Aruba een Wet Bevordering Voortgezet Ouderschap” mogelijk te maken, een werkcommissie te benoemen, een nulmeting te maken en een preventief familie mediation orgaan te creëren.

⁴² Professionals, directies, hulpverleners, leidinggevenden

indruk dat zij voor een bepaalde tijd niet hebben gedocht of gewassen. Van seksueel misbruik is er wel sprake, maar dat is verborgen...”(Rmij).

2.4.5.5. De financiële crisis en stress in huishoudens na COVID

Ouders vertelden concreet wat de COVID-19 crisis voor hen financieel heeft betekend (UNICEF, 2023). Een aantal ouders uit San Nicolaas vond dat het sociaal economisch slechter of even slecht was vóór COVID, omdat sommige ouders tijdens COVID zelfs meer financiële steun kregen dan ze soms nodig hadden. Terwijl andere gezinnen, die juist wel financiële steun nodig hebben, deze niet kregen. Ouders uit San Nicolaas benadrukten, dat sociale bijstand dikwijls wordt misbruikt. De economische steun was dus niet gelijk of onevenredig verdeeld. Een voorbeeld dat genoemd is, betreft een ouder die bijstand had gekregen en die had gebruikt om andere gezinnen te helpen. Een ander voorbeeld betrof een ouder die zijn baan had verloren door COVID en niet in aanmerking kwam voor hulp. Met andere woorden kan gesteld worden dat de toegang tot financiële hulp voor sommige gezinnen problematisch en minimaal was. De meeste ouders uit het district San Nicolaas verdienen iets meer dan het minimuminkomen, zij hebben geen tertiaire opleiding of zelfs maar een minimaal opleidingsniveau⁴³. De ouders uitten zich kritisch of negatief over de mogelijkheden om überhaupt een gezin te stichten gezien de kosten en de zorgen die dat vandaag de dag met zich meebrengt.

2.4.5.6. Meer begeleiding, naschoolse opvang, zorg en ondersteuning nodig

De ouders zijn het er verder over eens dat er meer begeleiding en toezicht nodig is voor het nakijken van huiswerk. Er wordt daarnaast door alle ouders nadrukkelijk gepleit voor meer sociale activiteiten en sportclubs voor hun kinderen in hun districten. De sociaaleconomische achtergrond is doorslaggevend volgens een deel van de ouders uit Santa Cruz. En hoewel de meeste ouders uit dit district weliswaar een fulltime contract hebben, is hun besteedbaar inkomen beperkt. Deze groep respondenten ontvangt geen hulp van organisaties. Ze werken hard om de kosten van het onderwijs voor hun kinderen te betalen. Voor wat betreft de verdeling van de zorgtaken, menen deze ouders dat zowel vaders als moeders, zichtbaar betrokken zijn in de opvoeding, maar de moeders lijken meer beschikbaar en toegankelijk. De moeders tonen meer interesse en emotie met betrekking tot de opvoeding van hun kind.

“...Er is geen centrale opvangmogelijkheid voor de kinderen die het hard nodig hebben. "Er zijn hier en daar kleine huishoudens die 1 of 2 kinderen opvangen na school, maar verder is er niks..."(Rdir).

“.....Ja, die zijn er wel. Veel kinderen doen mee met de kerk, die gaan ook sociale dingen doen. "Nee, niet iedereen kan dit betalen..."(Rdir)

---

⁴³ Geen of nauwelijks een startkwalificatie of ongeschoold.

De ouders uit alle districten maken gebruik van een ondersteunend sociaal netwerk van families binnen hun district. Ze werken hard om hun gezin financieel/economisch te onderhouden, hetgeen niet iedereen lukt zonder de steun van NGO's en/of de school. Hoewel alle ouders aangeven zelf strenge regels te hanteren in hun opvoeding(op tijd thuis zijn, niet te laat buiten spelen, weten met wie ze spelen, op tijd gaan slapen etc.), zijn er slechts enkele ouders (lokaal en autochtoon) uit een paar districten, die lijfelijk straffen.

2.4.6. Samenvatting met betrekking tot de thuissituatie

Er wordt veel variatie geconstateerd in samenstelling van gezinnen en de daarbij behorende financiële situatie (bijvoorbeeld alleenstaande moeders, gezinnen met een migratieachtergrond). De vaak beperkte financiële middelen van ouders zijn van invloed op de schoolprestaties en het welzijn van hun kinderen, maar ook op de eigen mentale gezondheid van de ouders. De gevolgen van COVID hebben in veel gezinnen extra financiële stress opgeleverd en de daarbij behorende toegenomen mentale gezondheidsproblemen (CBS-data 2023). In gezinnen met een migratieachtergrond spelen deze problemen nog vaker een rol. Bij ouders leeft een sterke wens tot meer ondersteuning voor en van hun kinderen door ngo's, naschoolse opvang en sportclubs buiten schooltijd.

2.4.7. De schoolcontext

De schoolmanagers, de onderdirecteuren, de sociaal-maatschappelijk werkers als de Interne Begeleiders (IB'ers), zijn allen van mening dat de aandacht voor het individuele kind en het creëren van een veilige en prettige leeromgeving, prioriteit krijgen en hebben. Een veilige, positieve en beschermende leeromgeving betekent, volgens de managers, prioriteit stellen aan veiligheid, orde, planning en protocollen opstellen tegen pesten.

2.4.7.1. Constructieve leeromgeving en veiligheid

Een structurele, constructieve positieve ondersteuning aan de hand van gespecialiseerd personeel is verder van belang voor een veilige schoolomgeving. De beperkte financiële middelen zorgen er volgens een deel van de school professionals voor, dat ze hun toevlucht moeten zoeken in fondsenwerving binnen de private sector of het bedrijfsleven. De schoolprofessionals geven aan dat er sprake is van een lerarentekort, een gevarieerd aanbod van leerkrachten en dat te lage salarissen buitenlandse leerkrachten ontmoedigen. Verder is er volgens de leidinggevendenden gebrek aan materialen, beschikken scholen over verouderde technologieën, zijn er infrastructurele en onderhoudsproblemen en is er behoefte aan renovaties en reparaties en verbeterde faciliteiten (UNICEF, 2024). Tenslotte, noemen zij dat de ouderparticipatie cruciaal is voor een gezonde, veilige schoolcontext, echter het

merendeel van de school professionals vindt de ouderparticipatie minimaal en/of onvoldoende.

Het in stand houden van een positieve leeromgeving staat centraal, waarbij zorg, ondersteuning en veiligheid essentieel zijn. Hierbij is het van belang, dat de samenwerking tussen leerkrachten onderling en de communicatie met ouders soepel verloopt. De nadruk moet volgens de onderwijsprofessionals gelegd worden op het teamwork van leerkrachten en hun betrokkenheid bij het gezin van de leerling. De schoolcontext dient ondersteunend en faciliterend te zijn. Het merendeel van de respondenten benadrukte echter, dat de middelen voor de meeste scholen niet toereikend zijn en dat meer financiële ruimte voor verbetering, met name op het gebied van personeel en zorgondersteuning, nodig is.

“Een positieve leeromgeving is de main goal van de school. Wij doen alles om de school zo positief en aangenaam te maken en te houden voor het kind. Wij werken van heel dichtbij met de ouders. Wij werken met verschillende instanties. Als wij merken dat er wat gaande is wat niet goed is zoeken wij gelijk contact op met de desbetreffende instanties voor een veilige oplossing...” RIB'er).

Een professionele houding van leerkrachten is volgens de school professionals bovendien essentieel, want een positieve leerkracht-attitude beïnvloedt de sfeer van de school/klas en motiveert leerlingen. De school professionals vonden dat boeiend onderwijs concreet betekent, dat leerkrachten kindvriendelijke taal en activiteiten hanteren om de lessen interessant en relevant te maken vanuit de beleving van de leerling, zoals Conscious Discipline (CD), Prisma en diverse apps. Waar men al momenteel van gebruik maakt en toepast.

2.4.7.2. De impact van een professionele en betrokken houding van leerkrachten

De uitstraling en kwaliteit van de leerkracht en het educatieve leerplan van de school, per klas, definieert de schoolcontext. Maar de emotionele en fysieke ondersteuning is ook van groot belang. Scholen richten zich op het identificeren en aanpakken van sociaal-emotionele problemen onder hun leerlingen en werken nauw samen met ngo's, sociaal-maatschappelijke middenorganisaties en het bedrijfsleven. Moderne hedendaagse lesmethodieken worden geïntroduceerd en zijn vaak afkomstig uit Nederland. Maar alle schoolmanagers prioriteren tijdens de interviews vooral en met name een veilig schoolklimaat. Daarnaast is de klasgrootte en persoonlijke zorg voor leerlingen van groot belang met betrekking tot de sociaal-emotionele ondersteuning voor de leerlingen. Niet alle scholen hebben echter voldoende IB'ers en/of ouders, die deze zorgstructuur kunnen faciliteren. De respondenten benadrukken echter, dat er behoefte is vanuit het management om hierin tegemoet te treden⁴⁴ vanwege de (sociale) problematiek thuis. Het curriculum

---

⁴⁴ Leidinggevenden, directies, schoolbesturen willen graag een ingebed zorgstructuur op scholen.

biedt daartoe helaas vaak nog te weinig ruimte, maar vanwege het sociaal crisisplan en de post- COVID situatie wordt de roep om een goede zorgstructuur steeds luider (UNICEF, 2024).

2.4.7.3. Multiculturele dynamiek binnen de leerlingenpopulatie

Een ander aandachtspunt is de multiculturele en/of interculturele dynamiek in de schoolomgeving, die in principe als positief wordt ervaren, hoewel tolerantie en zorgondersteuning omtrent de multiculturele en etnische diversiteit haar uitdagingen kent. Inclusiviteit omtrent diversiteit betekent de diverse culturele achtergronden erbij betrekken, bewust beleid voeren vanuit management om een ‘*sense of belonging*’ voor iedereen te stimuleren. Vooral maatschappelijk werkers hebben dikwijls te maken met de groeiende multiculturaliteit of culturele diversiteit onder de leerlingen.

“...In mijn klas zijn ze allemaal van een ander land afkomstig.” Dit kan problemen opleveren. De manier hoe ik als Arubaan op problemen reageer en optreed, is anders dan wat zij gewend zijn in hun land of thuis. De manier hoe ik communiceer is ook anders vergeleken met wat zij gewend zijn. Tussen de leerlingen komen er duidelijk problemen voor, omdat zij van andere culturen komen en zij weten niet hoe zij hiermee moeten omgaan...”(Rdir).

De verschillen in opvoedingspraktijken zijn onder meer merkbaar bij de Haïtiaanse, Jamaicaanse, Dominicaanse en/of Venezolaanse leerlingen, die thuis anders (strenger)⁴⁵ worden gedisciplineerd en/of worden opgevoed dan gebruikelijk in de Nederlandse-Arubaanse of lokale context. Veel gezinnen zijn cultureel gemengd; een van de ouders is dikwijls van Arubaanse of Nederlandse origine en de ander van Caribische en/of Zuid-Amerikaanse afkomst. Desondanks is er wel degelijk sprake van uitsluiting en discriminatie (UNICEF, 2023). *Bullying* komt voor (vooral op social media en in *group chats* en ook tussen ouders onderling) en pesten op het schoolplein ook. Maar protocollen en voorlichting zorgen ervoor dat preventief ingegrepen kan worden. De invloed van de buurt of barrio waar de school gevestigd is, heeft ook een impact op culturele diversiteit en de meertaligheid op de school. De wijk waar de school gevestigd is, heeft een grote invloed op de leerlingen, hoewel er scholen zijn, die hun pupillen vanuit het hele eiland krijgen. De omliggende barrio is van invloed op de meertaligheid binnen de scholen. De taalproblematiek blijft echter een uitdaging. Leerkrachten moeten vaak leerlingen met migratieachtergrond

---

⁴⁵ Dat hoeft niet altijd te betekenen dat er lijfelijk wordt gestraft en/of gesanctioneerd, of dat slaan en fysieke klappen deel uitmaken, maar ouders zijn wel strikt.

met taalproblemen begeleiden⁴⁶. Het Prisma Programma⁴⁷ wordt vooral ingezet voor Spaanstalige leerlingen met een migratieachtergrond, vooral afkomstig uit Venezuela en/of Colombia (UNICEF, 2023). Helaas is het SAM project⁴⁸ *on hold* en het merendeel van de professionals vindt het jammer dat hier geen voorlichting of update over wordt gegeven.

“Cultuur speelt de laatste jaren een zeer belangrijke rol in de school. Wij hebben te maken met Haïtianen en Dominicanen. Hun opvoeding speelt een belangrijke rol, bijvoorbeeld jongens mogen niet huilen, fysieke straffen zitten er erg in. Het Arubaanse onderwijs heeft een heel andere zienswijze van straffen, etc. Wij werken uit een código de protección⁴⁹/een andere approach... “(RMij).

“Wij hebben kinderen van ouders die werden gemolesteerd en anderen die zijn doorgedraaid. Wij hebben tijdens COVID-19 een kind gehad die werd geofferd aan de duivel” (RIB’er).

2.4.7.4. Het niveau van scholen is achteruitgegaan

Het valt op dat de ouders het eens zijn met veel van de punten die de schoolmanagers opnoemen met betrekking tot de schoolcontext, maar dat ze daarnaast ook kritisch zijn. De ouders uit alle districten zijn over het algemeen van mening dat de kwaliteit van het basisonderwijs achteruit is gegaan (UNICEF, 2023). Het merendeel van de ouders afkomstig uit alle districten was kritisch of negatief over de kwaliteit van het basisonderwijs. Een aantal scholen werd geprezen om hun moderne en *state- of-the-art* lesmethodieken en de zorg vanuit de leerkrachten en het desbetreffende management. Maar de algehele tenor was kritisch, bijvoorbeeld over bepaalde vakken die te vaag, te oppervlakkig of te eenvoudig gegeven worden.

---

⁴⁶ soms met extra ondersteuning maar vaak ook niet

⁴⁷ Het prisma programma is een speciaal opvangprogramma voor anderstalige kinderen, het zogenaamde PRISMA-project. En sinds het jaar 2001 bestaat dit opvangprogramma ook op een aantal Dependances. Het doel van het PRISMA-project was in het begin om alleen de anderstalige buitenlandse kinderen zo snel en zo goed mogelijk taalvaardig te maken in het Nederlands. Er is voor Dependances gekozen in het jaar 2001 toen bleek dat er veel buitenlandse kinderen op Aruba woonden die niet naar school gingen. Vanaf toen nam ook de stroom buitenlandse kinderen naar Aruba enorm toe. Door ze in de Dependances op te vangen werden de reguliere basisscholen en de leerkrachten op die scholen niet overbelast, waardoor ze meer aandacht aan de Arubaanse kinderen konden blijven geven. Maar door de jaren heen kregen en krijgen nu ook meer Arubaanse leerlingen extra ondersteuning in de Nederlandse taal met behulp van de PRISMA-methode. Nederlands is en blijft ook voor Arubaanse kinderen een vreemde taal en zal nooit hun eerste taal of moedertaal worden.

⁴⁸ SAM staat voor Scol Arubano Multilingual en dit is een nationaal project om gefaseerd binnen het primair onderwijs 4 talig onderwijs in te voeren. Inmiddels is het SAM project niet meer *on hold*. Tijdens de afname van de interviews/focusgroep sessies en de enquêtes was dat nog wel het geval en/of was het nog onduidelijk.

⁴⁹ Sinds 1 april 2021 is de *Codigo di Proteccion* voor de veiligheid van kinderen van kracht op Aruba. Dit is een beschermingscode (te vergelijken met de meldcode). De voorbereiding en implementatie van de beschermingscode ligt bij een projectgroep die wordt ondersteund vanuit UNICEF Nederland

2.4.7.5. Sociaal-emotionele opvang gebrekkig en onvoldoende begeleiding

Opmerkelijk is dat het merendeel van de ouders zich niet negatief uit over de culturele diversiteit onder de leerlingen en/of de impact van de migratieachtergrond van leerlingen op de leerprestaties (UNICEF, 2023). Kritiek werd geuit op het gebrek aan moderne leermiddelen en de ontoegankelijkheid of moeilijk aanspreekbaar zijn van de leerkrachten voor de ouders. Er zou onvoldoende bereidwilligheid zijn volgens ouders om de sociaal-emotionele problematiek van de leerlingen op school aan te pakken en/of op te lossen. Een klacht was daarnaast dat ouders dikwijls aan de leerkrachten nadrukkelijk om aandacht moesten vragen over hoe in de thuissituatie om te gaan met de sociaal-emotionele problematiek van hun kinderen.

2.4.7.6. Meertaligheid en betrokkenheid ouders

Voor wat betreft de taalproblematiek waren over het algemeen de ouders binnen alle districten voorstander van meertaligheid binnen het curriculum en voorstanders van het SAM-project, maar ook zij wisten -net zoals de schoolprofessionals- niets over de stand van zaken omtrent het project. Het viel op dat een aantal van de ouders uit een paar districten het Nederlands prefereert als instructietaal. Zij zijn van mening dat dit het studieverloop in Nederland versoepelt. Deze respondenten zijn ouders, die actief participeren op de scholen van hun kinderen en ondersteunend zijn in de zorg en/of andere activiteiten. Zij zijn positief over de keuze van de school en/ of het schooladvies voor hun vervolgopleiding van hun kinderen en zij communiceren met andere ouders (ook met een migratieachtergrond) en zijn actief betrokken bij het leerproces van hun kinderen, indien ze het kunnen volgen en/of begrijpen. Ze helpen met huiswerk en zorgen er ook voor dat hun kinderen hobby's en/of sportactiviteiten kunnen beoefenen.

2.4.7.7. Schooladvies voor vervolgtraject valt lager uit dan gewenst

Voor wat betreft het vervolgtraject krijgt het merendeel van de leerlingen na het basisonderwijs het advies om naar de mavo of epb te gaan. Een klein percentage mag door naar de havo/vwo. Volgens de onderwijsprofessionals willen de meeste ouders echter minimaal mavo-advies voor hun kinderen en geen epb, hoewel steeds meer leerlingen hierdoor in deze vervolgtrajecten op hun tenen lopen. Het merendeel van de ouders wil eigenlijk heel graag dat hun kinderen het schooladvies Colegio (havo/vwo) en/of minimaal de mavo als advies krijgen om zo tenminste een mbo-opleiding te kunnen volgen.

2.4.7.8. Armoede en sociale ongelijkheid mede-oorzaak van slechte schoolprestaties

De armoede en de sociale ongelijkheid komt volgens de ouders tot uiting in de leerprestaties⁵⁰. De sociaaleconomische situatie in bepaalde wijken is alarmerend. De armoede in bepaalde bario's belemmert de gezonde, stabiele, spirituele en mentale ontwikkeling van leerlingen, menen de ouders (UNICEF, 2023-2024). De sociaal emotionele problematiek van leerlingen is ook voor de ouders zichtbaar en vanwege deze problematiek hebben leerlingen huiswerkbegeleiding nodig. Veel ouders kunnen echter geen huiswerkbegeleiding en/of coaching betalen. Dat geldt vooral voor ouders met meerdere kinderen op een basisschool. Het jaargeld, bestemd voor schooluniform en/of airco, is al een behoorlijk bedrag en hoewel de meer draagkrachtige ouders de minder draagkrachtige ouders vaak via de directies financieel helpen is dat niet altijd vanzelfsprekend. Voor ouders met een migratieachtergrond is het moeilijk om huiswerkbegeleiding in het Nederlands te geven.

"...Er is armoede in de buurt. Wij hebben kinderen die het moeilijk thuis hebben. Ik durf niet te zeggen hoe het anders kan, omdat ik nooit op een andere school heb gewerkt. Maar vast staat dat onze kinderen meestal komen uit a) eenoudergezinnen, b) gezinnen met financiële moeilijkheden c) bij oma's en anderen wonen..." (RIBer).

Een deel van de ouders was kritisch of negatief over de buurt, waar de school gevestigd was en uitte hun zorgen hierover. Andere scholen stonden in buurten met gangs of veel armoede of verwaarloosde infrastructuur. Sommige buurten werden juist door deze groep respondenten geprezen vanwege de veiligheid, reputatie van de bario of wijk en/ of verzorging rondom de school.

2.4.7.9. Kritiek op schoolbesturen

Veel ouders zijn van mening dat veel vakken te gespecialiseerd, onvoldoende gecontextualiseerd en te weinig gericht zijn op de belevingswereld van het kind. Onder de ouders ontstond ook een discussie over hoe bepaalde schoolbesturen nauwelijks hun scholen faciliteren en/of moderniseren. Het verschil in kwaliteit van de schoolcontext tussen sommige scholen is groot. Dit weerspiegelt de sociaal-economische context van de buurt, het gebrek aan visie schoolbestuur en/of de beperkte financiële draagkracht van het desbetreffende schoolbestuur, volgens de respondenten.

---

⁵⁰ Er is nog geen officiële definitie van armoede op Aruba. Het bestaansminimum is geen armoedegrens, alhoewel het vaak als zodanig wordt gehanteerd. Het percentage huishoudens onder het bestaansminimum is gewoon letterlijk het percentage huishoudens onder het bestaansminimum en niks anders. Internationaal gezien worden verschillende armoede grenzen gebruikt, bijvoorbeeld van WorldBank, OECD, etc. Die gebruikt het CBS ook.

2.4.8. Samenvatting met betrekking tot de schoolcontext

Hoewel de schoolmanagers aangeven dat zij willen dat hun curriculum zo modern en gecontextualiseerd mogelijk wordt vormgegeven, blijft het een uitdaging voor de schoolbesturen, de directies en staf om *state of the art* lesmateriaal aan te bieden. Tegelijkertijd blijkt dat de ouders kritisch zijn over het lesaanbod dat hun kinderen aangeboden krijgen. Ook zien we dat de professionals hun best doen om ervoor te zorgen dat de school het tweede thuis is voor de leerlingen. Er zijn zorgen over de opvoedingsstijlen van sommige migrantenouders en vragen over waarom er geen update of voorlichting wordt gegeven over het SAM project. Het kost volgens de schoolmanagers veel geld en aandacht om zowel de schoolgebouwen te renoveren en modern hedendaags gecontextualiseerd lesmateriaal te ontwikkelen of te vinden. Dit sluit aan bij de reacties van de ouders. Zij vinden het lesmateriaal onvoldoende passen bij de belevingswereld van hun kinderen en menen dat er te veel vakken te eenvoudig of oppervlakkig worden gegeven. Het gebrek aan financiële middelen is een terugkerend thema. Modernisering in het onderwijs kunnen hierdoor onvoldoende plaatsvinden en het aantrekken van leerkrachten en ander ondersteunend personeel is problematisch, waardoor er ook onvoldoende mogelijkheden zijn om leerlingen in sociaal-emotioneel opzicht te ondersteunen (UNICEF, 2024). De situatie kan overigens (sterk) verschillen per school, afhankelijk van de sociaaleconomische omstandigheden in de barrio, waarin de school gevestigd is.

2.4.9. De buurt

Aruba wordt onderverdeeld in zes grote districten⁵¹, waarbinnen weer wijken en barrio's bestaan. De districten, wijken of barrio's onderscheiden zich door specifieke culturele of sociaal-economische karakteristieken en vrijwel alle respondenten benadrukten het verschil in de buurtkenmerken, zoals de ruimtelijke ordening, de infrastructuur, de sociaal-culturele context en de verzorging.

Alle managers, de sociaal-maatschappelijk werkers en/of de IB'ers van de scholen zijn van mening dat de barrio, wijk en of het district waar de leerlingen wonen of waar de school gevestigd is van grote invloed is op de kwaliteit van leven van leerlingen

---

⁵¹ Officieel wordt Aruba onderverdeeld in 8 districten. Maar voor dit onderzoeksproject hebben wij de 6 districten indeling gehanteerd. Deze zijn San Nicolaas, Savaneta, Santa Cruz, Paradera, Oranjestad en Noord. Bij de 8 districten is San Nicolaas opgedeeld in San Nicolaas Zuid en San Nicolaas Noord en Oranjestad West en Oranjestad Oost. Voor dit onderzoek hebben we deze 4 districten samengevoegd in 2 districten.

2.4.9.1. Sociale ongelijkheid zichtbaar in de wijken en districten

De bario's variëren van goed onderhouden en verzorgd tot rommelig, onverzorgd en onaf. Er bestaat een grote verscheidenheid aan wijken binnen de districten, van luxueus tot arm, vies en onverzorgd, hetgeen vaak in elkaar overloopt. Onveilige bario's worden gekenmerkt door *gangs* (vorming), drugsverkoop, (verborgen) armoede, zwerfvuil, diefstal, *chollars* en gebrekkige infrastructuur en straatverlichting. De *gangs* zijn echter niet in elke buurt aanwezig of actief. De school professionals vertelden dat gangvorming vooral voorkomt bij diefstal. Sommige leerlingen komen op straat of in de buurt van hun huis of de school in aanraking met de handel in (soft)drugs. Een (on)veilige bario is een haard voor mogelijke geweldsdelicten, ruzies, pesten en/ of bullying. Echter de laatste jaren heeft de bario of politie watch een positieve impact gehad op de veiligheid in de wijken.

2.4.9.2. Pesten, uitsluiting en overlast

Vrijwel alle managers benadrukten de toename van pestgedrag via social media, groep-chats of whatsapp. De professionals refereerden aan pestprotocollen en voorlichtingscampagnes om de stijging van pestincidenten, discriminatie en uitsluiting op scholen tegen te gaan.

" ...Onder de kinderen zijn er wel pesterijen vanwege het verschil in culturele achtergronden en landen afkomst..."(Rdir).

De groepsdruk op leerlingen om zich in te laten met diefstal, *gangs* of drugs is verschillend per bario. Dit hangt onder andere af van de alertheid van bario watches en hetgeen de leerlingen er zelf over vertellen. Vechtpartijen komen niet vaak voor volgens de schoolprofessionals.

Volgens de schoolprofessionals is het rustiger geworden rondom de schoolgebouwen, hoewel er wel geklaagd wordt over zwerfvuil of *chollers*, die bij enkele schoolgebouwen rondhangen. Sommige leerlingen krijgen buiten school te maken met drugs en *vaping*. Op het voortgezet onderwijs worden vaker drugsgerelateerde problemen op schoolterreinen gemeld.

De scholen rondom de stad ervaren, volgens de schoolprofessionals positieve *pull-factoren* in de omringende wijken, zoals nabijgelegen stranden, sportstadions, YMCA, MFA's, naschoolse opvang en buurt ngo's.

2.4.9.3. Migratie en demografische ontwikkelingen

Alle respondenten gaven aan dat het afgelopen decennium door demografische verschuivingen, zowel door lokale bewoners als migranten, de nieuwe woonwijken of bario's,

fundamenteel veranderd zijn in hun bevolkingssamenstelling (UNICEF, 2023-2024). Deze demografische ontwikkelingen zijn ingezet door de sociaaleconomische processen als gevolg van de bouw van vele hotels en de daaruit voortvloeiende nieuwe woonwijken. Deze demografische transformaties hebben het profiel van het merendeel van de wijken fundamenteel veranderd.

“ ... Ja, de buurt is veranderd. Het was een buurt: zeer familiegericht en sociaal. "Er zijn nu veel buitenlanders woonachtig en die hebben andere gewoontes en culturen..." (Rdir).

2.4.9.4. Het belang van naschoolse opvang, community events en buurtcentra in de wijken

Alle scholen leunen volgens de schoolprofessionals voor wat betreft hun buitenschoolse activiteiten op buurt- en/of wijkcentra en de *traimerdia* of naschoolse opvang. Leerlingen die niet kunnen worden opgehaald door hun ouders of voogden, opvoeders of familieleden kunnen dan in de buurt van de school naar een naschoolse opvang. Dit aanbod varieert van gestructureerde (door de overheid) gesubsidieerde naschoolse programma's tot alternatieve opties. Veel scholen organiseren in samenwerking met buurt-ngo's creatieve activiteiten, sportactiviteiten en/of *community events* in de buurt van de school, hoewel ouders klagen dat er onvoldoende van deze activiteiten worden georganiseerd. De naschoolse opvang wordt door de schoolmanagers te duur bevonden en dat wordt bevestigd door de ouders.

“...Het grootste percentage van de kinderen doet helemaal niks na school. Een klein percentage gaat naar sport, omdat hun ouders daar geld voor hebben (ballet en turnen). Buurtcentra bieden gratis sport aan, maar toch doen de minderbedeelden niet mee. Er zijn wel crèches in de buurt maar men kan dat niet betalen...”(Rdir).

De schoolprofessionals benadrukten de positieve impact van wijken op de levens van de leerlingen. De jaarlijkse folklorische *community events* en culturele vieringen, de infrastructurele renovaties (aanleg stoepen, asfaltering, moderne MFA's) en de veilige buurtaanpak⁵², zijn hier goede voorbeelden van.

“...Wij houden van culturele evenementen en feesten; dia di himno y Bandera (volkslied en vlaggendag), Parada cultural (culturele optocht) “ (RDir).

2.4.9.5. Inburgering, inclusiviteit en de impact van de multiculturele dynamiek

De multiculturele dynamiek binnen de wijken wordt door de aanhoudende stroom migranten of nieuwkomers bevorderd, maar niet iedereen reageert hier positief op (UNICEF, 2023-2024). Er zijn ouders uit verschillende districten, die de toenemende onveiligheid een gevolg van de migrantenstroom uit Venezuela en Caribische eilanden noemen. Vrijwel alle

⁵² Een plan van de huidige regering om migranten en nieuwkomers te begeleiden bij hun inburgering

ouders benadrukten dat de etnische en culturele diversiteit niet per se als negatief wordt ervaren, maar het oude bekende en familiale gevoel bij en in sommige buurten is verdwenen. Het wijkprofiel is door de groei van migranten wezenlijk veranderd. Een deel van de ouders maakt zich zorgen, omdat er bepaalde straten en bario's onherkenbaar zijn geworden en dat veel kinderen met een migratieachtergrond in sommige bario's nog heel laat op straat spelen, omdat hun ouders tot heel laat werken (in hotels, security, toko's of toeristische sector).

"...Ja, vroeger waren er heel veel Arubanen, maar nu is het erg gemixt met Latijns-Amerikanen, Chinezen etc." (RDir)

2.4.9.6. Groeiende sociaal-economische ongelijkheid

De respondenten merkten vaak op dat de groeiende sociale ongelijkheid tot onveilige buurten leidt. Er is volgens hen sprake van grote sociale ongelijkheid tussen wijken en districten. Dit is zichtbaar door een gebrek aan orde en verzorgde woningen en al dan niet (on)regelmatige patrouilles van politie. De sociale problematiek post-COVID uit zich nu vooral in zichtbare en verborgen armoede⁵³, financiële problemen, stress en werkloosheid in huishoudens. Ook is de infrastructuur verwaarloosd, bijvoorbeeld te zien in ongeasfalteerde wegen. Sociale ongelijkheid in bario's heeft volgens de school professionals invloed op de identiteitsontwikkeling van kinderen (UNICEF, 2023).

Het is om bovengenoemde redenen, dat een deel van de schoolmanagers benadrukt, dat zorgondersteuning en/of zorgstructuur vanuit school cruciaal is. Echter, over het algemeen zijn de schoolmanagers van mening dat de meeste wijken betrekkelijk veilig zijn. Ondanks dat leerlingen toegang hebben tot (te dure) naschoolse opvang, sport en /of hobby's zijn zowel de schoolmanagers als de ouders van mening dat er te weinig vrijetijdsmogelijkheden zijn voor kinderen en jongeren in de meeste districten. Ouders moeten actief deze vrijetijdsactiviteiten inplannen en regelen. bario *watches* en politie *watches*, de kerk en ngo's ondersteunen en faciliteren dikwijls de *community events*. Volgens sommige schoolmanagers wordt er nauwelijks over de structurele armoede in San Nicolaas, Dakota en andere bario's gesproken.

"Er is verborgen armoede in de buurt." Dit is te wijten aan de vele ouders die een uitkering ontvangen. Anderen verdienen een minimumloon. Anderen krijgen hulp van families. "Er zijn mensen op straat die bedelen.." (Rdir).

---

⁵³ CBS Aruba kent nog geen definitie omtrent hun armoedegrens of bestaansminimum van huishoudens. Het inkomen minimum dat er nu is is het minimum (Helder,CBS Aruba 2024).

2.4.9.7. Sociale problematiek en armoede volgens de ouders

De reacties van de ouders laten een overlap zien met de ervaringen van de schoolmanagers. Vrijwel alle ouders vinden dat er in hun districten zichtbare en verborgen armoede te zien is. Slechts een paar ouders vonden dat hun districten er verzorgd uit zagen. Ze zijn wel van mening, dat er infrastructurele renovaties en verbeteringen de afgelopen decennia hebben plaatsgevonden, maar dat er nog steeds sprake is van armoedige bario's, verwaarloosde en onafgemaakte huizen, ongeasfalteerde wegen en een onverzorgd slordig aanzicht. De ouders uit San Nicolaas (SN) en St. Cruz en enkele andere districten bevestigen het drugsgebruik, gangs, diefstal, groepsdruk en de verwaarlozing van de straten in hun buurten. Vooral na de COVID-19 crisis is dit verslechterd, volgens het merendeel van de ouders (UNICEF, 2024).

2.4.9.8. Opvoedingskenmerken en sterk gemeenschapsgevoel

Sommige ouders (vooral uit SN) geven aan dat ze hun kinderen streng en strikt met duidelijke waarden en normen opvoeden. Ook wordt door ouders hun commitment en betrokkenheid bij de opvoeding benadrukt. De ouders uit St Cruz geven aan dat ze in hun opvoeding streng zijn en geen drugs en/of gangvorming tolereren. In San Nicolaas (SN) is de armoede goed zichtbaar. Hoewel de sociale problematiek in SN, volgens de ouders schrijnend is, benadrukten ze de sterke punten, zoals de gemeenschapszin of de onderlinge band binnen de SN *community*, die hecht en uniek is. Ouders ervaren de sociale band in SN als heel positief. Er is bijvoorbeeld een speciale wijkapp in sommige wijken in SN waar burens met elkaar communiceren en elkaar waarschuwen om gevaar te voorkomen (bario Watch).

2.4.9.9. Zorgen en irritaties over verschil in opvoeding onder migranten ouders

Er wordt door ouders aangegeven dat sommige migrantenouders nauwelijks thuis zijn voor hun kinderen, omdat ze moeten jongleren met twee of meer banen tegelijkertijd. Deze kinderen worden, volgens de ouders uit de focusgroep, zonder structuur thuis opgevoed. Sommige ouders vertrouwen het niet dat hun kinderen op straat spelen met deze (migranten of Spaanstalige) kinderen. Deze zorg speelt bijvoorbeeld in de bario Sabana Liber, en het gebied achter Alto Vista. De ouders willen niet dat hun kinderen negatief beïnvloed worden.

2.4.10. Samenvatting met betrekking tot de buurt

De lokale context waarbinnen de school gevestigd is en waarbinnen het gezin functioneert is de buurt, wijk of district. Door migratie is het demografische profiel van de wijken de afgelopen decennia fundamenteel veranderd. Professionals en ouders menen dat de zichtbare en onzichtbare armoede groot is en de mentale gezondheid van jongeren in gevaar

brengt (UNICEF, 2023). Ook de onveiligheid in de buurt, waaronder drugshandel en gangvorming, is een probleem waar veel kinderen mee te maken hebben volgens de respondenten. De school is dikwijls een belangrijke sociale steunpilaar voor omringende ngo's, maatschappelijke organisaties, stichtingen en/of sportverenigingen. De wijken verschillen echter in geschiedenis, culturele en etnische samenstelling, maar de hechte sociale cohesie in bepaalde bario's is opvallend hecht en sterk. Hoewel er door de regering beleidsmatig de inburgering van nieuwkomers wordt aangepakt (bario Unico project) (*Bario Unico*, n.d.), blijkt dat ouders toch het oude familiale gevoel van hun bekende bario's blijven opzoeken. Dit, ondanks het feit dat door bewoners met een migratieachtergrond en de infrastructurele renovaties, het profiel van de wijk drastisch is veranderd. Zowel school als ouders geven aan dat veranderingen in de buurt door migratie voor gevoelens van onveiligheid in de buurt zorgen. Zo spelen veel kinderen van migranten ouders nog laat op straat en is de opvoedingsstijl van deze ouders anders of autoritairder. Ondanks inspanningen van school, buurt ngo's, kerken en andere maatschappelijke organisaties vinden ouders dat er te weinig sport of vrijetijdsactiviteiten worden georganiseerd voor hun kinderen.

Hoofdstuk 3: Kwantitatief onderzoek Jeugdmonitor Arubaanse schoolkinderen post-COVID

3.1. Introductie

In dit hoofdstuk wordt als eerste ingegaan op eerder verricht onderzoek naar het welbevinden van kinderen op Aruba en de verschillen in opzet en methodiek ten opzichte van het huidige Jeugdmonitor-onderzoek. Na het bespreken van dit eerdere onderzoek volgen de methode en resultaten van het huidige Jeugdmonitor onderzoek en een korte conclusie.

Eerder (kwantitatief) onderzoek naar welbevinden van kinderen op Aruba

De Jeugdmonitor is niet het enige onderzoek dat de afgelopen jaren gedaan is naar het welbevinden van kinderen op Aruba. Hieronder beschrijven we in het kort de vier recente onderzoeken die het meest vergelijkbaar zijn als het gaat om het welbevinden van kinderen. Dit om de resultaten van het huidige onderzoek in context te plaatsen en te vergelijken met deze eerdere bevindingen. Naast overeenkomsten in onderzoek thematiek (welbevinden) zijn er ook een aantal verschillen. Deze verschillen zijn er onder andere door:

- Het includeren van een specifieke leeftijdsgroep (de Jeugdmonitor beperkt zich tot kinderen in de vijfde en zesde klas van de lagere school en de eerste klas van het voortgezet onderwijs);
- Het betrekken van de hele populatie. Zo is gedurende de tweede meting van de Jeugdmonitor de gehele populatie van klas vijf en zes van het basisonderwijs op Aruba onderzocht. De uitkomsten bieden daardoor aanknopingspunten voor universele en selectieve preventie.
- Het type onderzoek (pre en post-COVID meting) met hetzelfde instrument (Jeugd Monitor) in dezelfde periode van het jaar;
- Het betrekken van meerdere informatiebronnen: naast de leerlingen werden ook ouders en professionals (vooral leerkrachten) betrokken.

De **CBS-survey** uit 2023 (CBS, 2023) betreft 3849 kinderen/jongvolwassen in de leeftijdsgroep van 0-24 jaar. Het is een representatief cross-sectioneel onderzoek, waarin informatie van kinderen en ouders is verzameld. Er is dus *geen sprake van een voor- en nameting*. Uit dit onderzoek bleek onder meer dat van de schoolgaande kinderen (10+) 91% tevreden was met school en genoeg vrienden had. Ook was 91% van de kinderen (10+) positief over de toekomst. Ondanks dat de meeste kinderen van 9+ (85%) aangaven gelukkig te zijn, gaf 29% van de jongens en 35% van de meisjes aan zich vaak somber te voelen. Een

kwart van de jongens en 42% van de meisjes gaf aan vaak slechte dingen te doen, zoals bijvoorbeeld zich niet aan de regels houden thuis.

Het rapport **gezonde school (Scol Saludabel Aruba, 2023)** betreft een relatief kleine steekproef waaraan 20% van de basisscholen (N=9) heeft meegedaan. Cijfers zijn (deels) vergeleken tussen metingen verricht in 2018/2019 en 2021; dus ze zijn *niet pre en post-COVID*. Er is vooral gekeken naar de fysieke en sociaal-emotionele gezondheid. Vragenlijsten werden ingevuld door de ouders, leerkrachten en de kinderen in de leeftijd van 9-12 jaar. In 2019 was bij 43% van de kinderen sprake van overgewicht, bij 76% van ongezond eetgedrag. Ontbijt werd door 23% van de kinderen overgeslagen. Twee derde van de kinderen meldde bang te zijn iets verkeerd te doen, 22% van de kinderen had geen vertrouwen in de klassenleerkracht en 16% had geen vertrouwen in de ouders als hij/zij iets verkeerd deed. Ongeveer een derde van de ouders ervoer opvoedingsproblemen met hun kind.

Onderzoek uitgevoerd door de **Jeugdgezondheidszorg (2023)** betreft kinderen in de leeftijd van 6-12 jaar. Het onderzoek is gedaan in de periode 2021-2023 (tijdens COVID). Er werden 285 kinderen van 7 lagere scholen betrokken die *gezondheidsrisico's* liepen. Het onderzoek is daarom niet representatief voor de totale lagere schoolpopulatie van Aruba. Opvallende bevindingen waren dat 31% van de kinderen op de lagere school overgewicht had en 21% concentratieproblemen vertoonde.

Het **COVIDCAS-onderzoek (2023)** richtte zich op kwetsbare gezinnen *gedurende COVID* binnen het koninkrijk, met name op Curaçao, Aruba en Sint-Maarten (CAS), de implementatie van wettelijke COVID maatregelen en de gevolgen daarvan. Kwalitatieve interviews vormden de basis voor dit onderzoek. Problemen op het gebied van participatie in onderwijs, sport en sociale activiteiten werden vaak genoemd. Wat betreft gezinnen bleek er sprake van vele stressoren, zoals isolatie, financiële stress, meerdere jobs tegelijkertijd, en overbelasting van met name moeders, hetgeen volgens de COVIDCAS onderzoekers een negatieve invloed zal hebben gehad op de opvoedingssituatie thuis.

Samenvattend blijkt dat de hierboven genoemde onderzoeken uitgevoerd zijn voor en/of tijdens COVID. Geconcludeerd kan worden dat er op basis van die onderzoeken geen uitspraken gedaan kunnen worden over de mogelijke gevolgen van de COVID-pandemie. Kinderen geven aan zich over het algemeen wel gelukkig te voelen, echter een behoorlijk deel meldt ook gevoelens van somberheid en onzekerheid. Een aanzienlijk deel van de kinderen geeft aan weinig vertrouwen te hebben in hun ouder(s) en/of hun leerkracht. Gezondheidsproblemen (overgewicht) en een ongezond voedingspatroon worden eveneens genoemd. Meisjes melden vaker (internaliserende) problematiek dan jongens.

Sterke punten van de eerdere onderzoeken zijn dat er (veelal) gebruikgemaakt is van meerdere bronnen en dat informatie beschikbaar is over een grotere leeftijdsrange. Beperkingen zijn dat er zelden sprake is van een voor- en nameting en dat er sprake is van (zeer) selectieve steekproeven.

Het huidige onderzoek is gericht op alle basisscholen van Aruba (klassen 5 en 6) en een brugklas uit het voortgezet speciaal onderwijs. De volgende onderzoeksvragen staan centraal in het kwantitatieve vragenlijst onderzoek:

Onderzoeksvragen

- Welke factoren hangen samen met mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag van leerlingen in de leeftijd van 10-13?
- Wat zijn verschillen en overeenkomsten in mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag van jongens en meisjes?
- Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de pre-COVID en post-COVID onderzoeksresultaten van de Jeugdmonitor?

3.2. Methoden van onderzoek Jeugdmonitor 2023

3.2.1. Steekproef: aantal en achtergrondkenmerken kinderen

Aan het vragenlijstonderzoek namen alle basisscholen van Aruba deel (43 scholen). Eén school voor speciaal onderwijs heeft ook deelgenomen aan het onderzoek (eerste leerjaar voortgezet onderwijs). In klas 5 heeft 89% van de leerlingen de vragenlijst ingevuld en in klas 6, 87%. Slechts een klein percentage van alle kinderen in klas 5 en 6 deed niet mee, voornamelijk omdat de school geen toestemming kreeg van de ouders. In totaal deden 2344 leerlingen mee, 49,6% jongens en 49,9% meisjes (0,5% heeft het geslacht niet aangegeven). De vragenlijst is in dezelfde periode afgenomen als de pre-COVID pilot vragenlijst in 2019. Eventuele leeftijdsverschillen zijn dus niet van invloed op gevonden resultaten. De meeste kinderen zijn geboren op Aruba (75,2%). Thuis wordt het meest Papiamento gesproken (52,3%) en het minst Nederlands (5,8%). Iets meer dan de helft van de kinderen woont bij beide ouders thuis (56,5%). Ongeveer 90% van zowel vaders als moeders heeft werk.

3.2.1.1. Achtergrondkenmerken in verband met multiculturaliteit

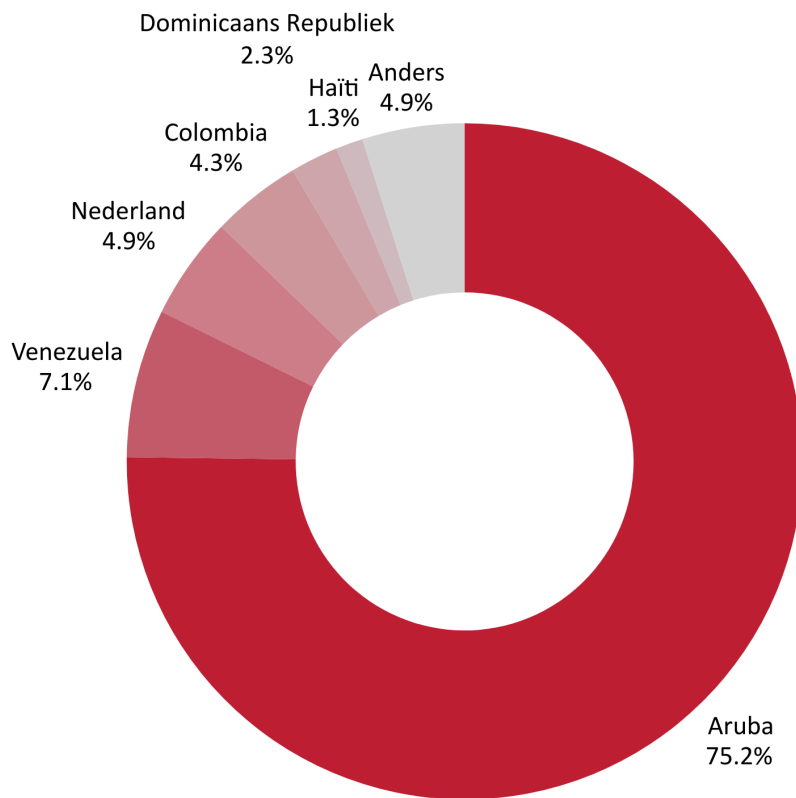
De leerlingenpopulatie van de basisscholen is multicultureel en etnisch divers. De verandering in de bevolkingssamenstelling op Aruba, mede veroorzaakt door het toerisme en migratie, heeft een grote impact op het schoolsysteem. Deze multiculturaliteit uit zich onder meer in de meertaligheid en de sociaal-economische verschillen onder de leerlingen. In dit onderzoek is naar vier achtergrondkenmerken per respondent gevraagd, te weten: geboorteland, meest gesproken taal thuis, gezinskenmerken en districten. In Tabel 3.1 zijn de achtergrondkenmerken van de leerlingen, die aan het onderzoek deelnamen (N= 2344),

inzichtelijk gemaakt naar percentage. In de Figuren 3.1, 3.2, 3.3 en 3.4 is per achtergrondkenmerk een visuele weergave van die percentages inzichtelijk gemaakt.

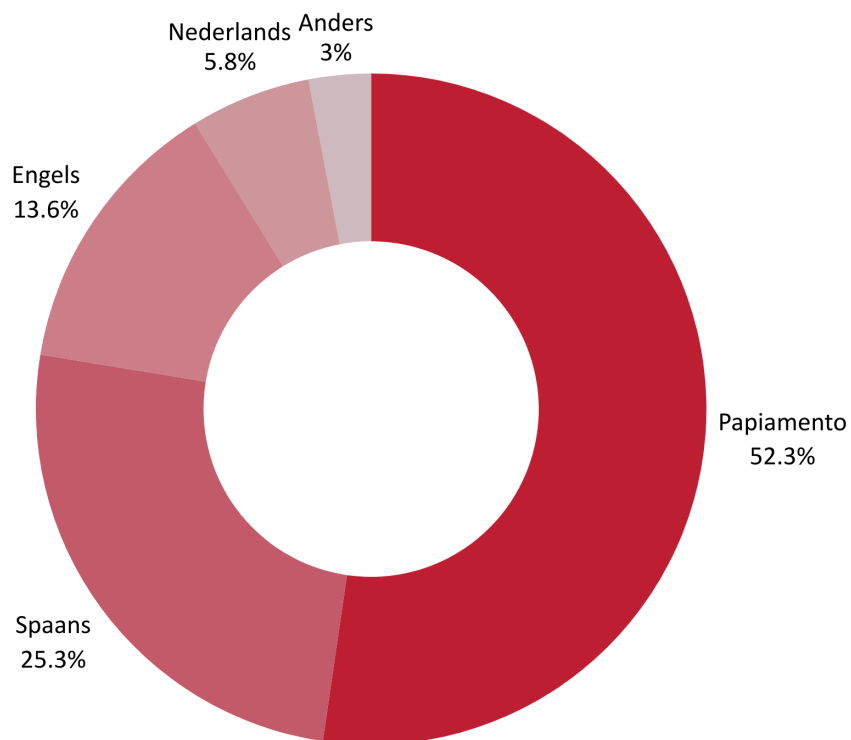
Tabel 3.1: Achtergrondkenmerken (N=2344 leerlingen)

Geboorteland	Percentage leerlingen
Aruba	75,2
Venezuela	7,1
Nederland	4,9
Colombia	4,3
Dominicaans Republiek	2,3
Haïti	1,3
Anders	4,9
Meest gesproken taal thuis	
Papiamentu	52,3
Spaans	25,3
Engels	13,6
Nederlands	5,8
Anders	3,0
Gezinskenmerken	
Woont bij ouders thuis	56,5
Woont bij 1 ouder	39,2
Woont ergens anders	4,3
Gescheiden ouders	40,2
Vader werkt	93,0
Moeder werkt	89,6
Districten	
San Nicolas Noord	10,5
San Nicolas Zuid	4,3
Savaneta	9,4
Santa Cruz	16,2
Paradera	13,8
Noord/Tanki Leendert	24,6
Oranjestad Oost	13,4
Oranjestad West	7,8

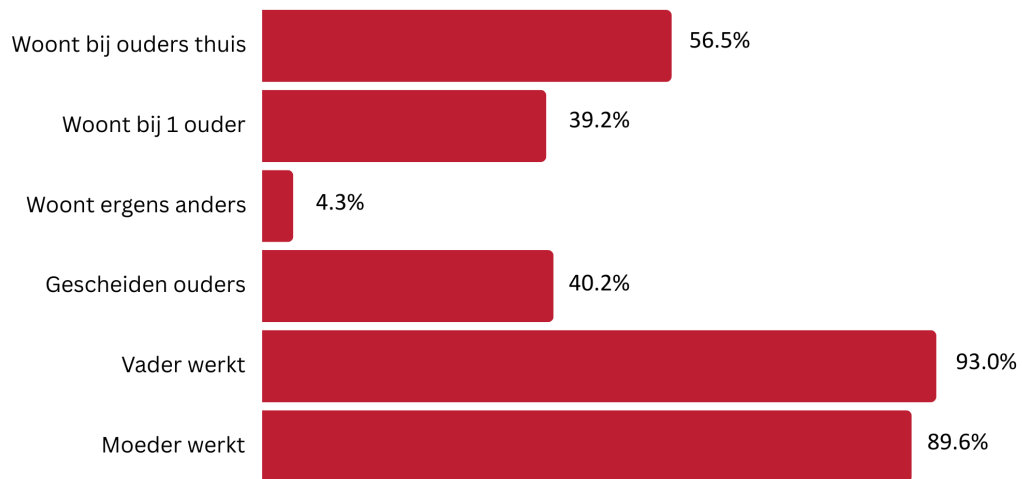
Figuur 3.1: Geboorteland

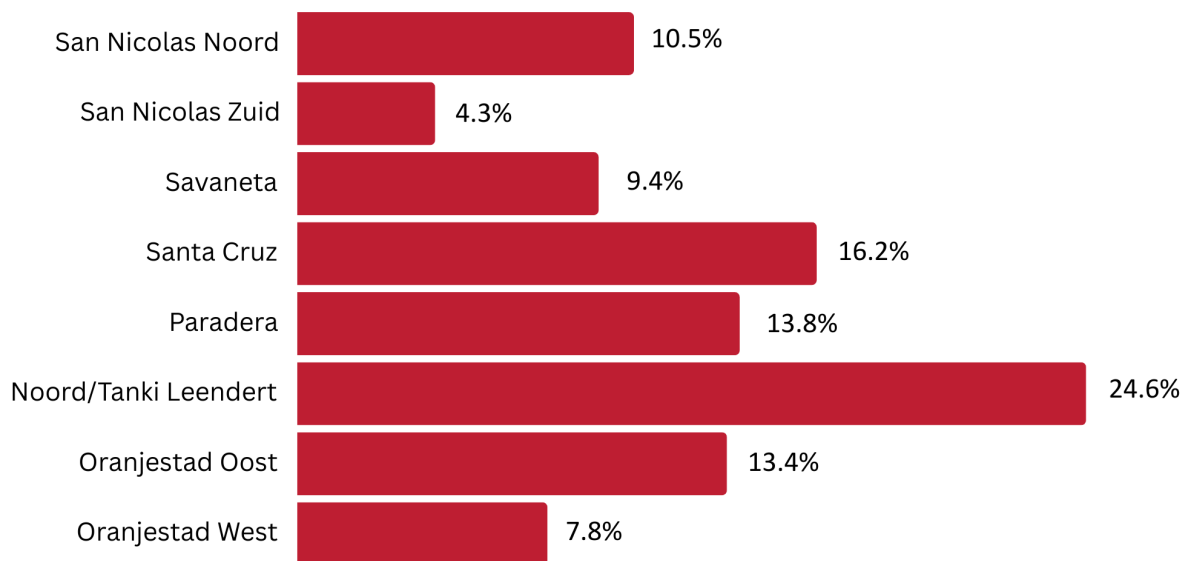
Figuur 3.2: Meest gesproken taal thuis

Figuur 3.3: Gezinskenmerken

Figuur 3.4: Districten

3.2.2. Instrument

De vragenlijst die in 2019 is ontwikkeld voor de pilotstudie is opnieuw gebruikt met enkele aanpassingen. Voor gedetailleerde informatie over de oorspronkelijk ontwikkelde vragenlijst zie Kibbelaar e.a. (2020) en Slotboom e.a. (2019). De oorspronkelijke vragenlijst is gebaseerd op bestaande instrumenten maar aangepast aan de Arubaanse context en aangevuld met vragen die relevant zijn voor Arubaanse schoolkinderen. De Jeugdmonitor 2023 bestaat uit 80 vragen met een 5-punts Likertschaal (Nooit - Bijna nooit – Soms – Vaak – Heel vaak). De Likertschaal van de versie 2019 is voor 2023 aangepast door een optie “nooit”- toe te voegen. In de Jeugdmonitor 2023 zijn 18 vragen toegevoegd ten opzichte van de Jeugdmonitor 2019. Deze vragen hebben vooral betrekking op mentale gezondheid, gezonde leefstijl en middelengebruik.

3.2.3. Variabelen

De uitkomstmaten (afhankelijke variabelen) in dit kwantitatieve deel van het onderzoek waren: I. mentale gezondheid⁵⁴, II. welbevinden op school en III. risicovol gedrag. Daarnaast zijn er vijf factoren onderscheiden die mogelijk samenhangen met de uitkomstmaten, te weten:

- **Individuele factoren:** zelfcontrole, coping, slachtofferschap op straat, gezonde leefstijl en positief zelfbeeld.
- **Opvoedingsfactoren:** ouderlijke warmte, monitoren door ouders en disciplineren.
- **Schoolfactoren:** goede cijfers en aandacht van leerkracht.
- **Factoren gerelateerd aan leeftijdgenoten:** gehechtheid aan vrienden, probleemgedrag van vrienden.
- **Buurtfactoren:** onveilige buurt en verwaarlozing van de buurt.

Deze factoren zijn afgeleid van de wetenschappelijke literatuur over risico- en beschermende factoren van mentale gezondheid en risicovol gedrag (zie het rapport van Kibbelaar e.a. 2020)

3.2.4. Procedure

Leerlingen vulden de vragenlijst gedurende de les in op een tablet onder leiding van een medewerker van het IPA. De leerlingen kregen instructie en voorbeeldvragen en hadden de gelegenheid om vragen te stellen als ze iets niet begrepen. Het invullen van de vragenlijst duurde gemiddeld 30 minuten. De vragenlijst was in verschillende talen beschikbaar

---

⁵⁴ De schaal mentale gezondheid en de schaal welbevinden op school geven tezamen een beeld van het welbevinden van de Arubaanse leerlingen.

(Papiamento, Nederlands, Spaans en Engels). Ouders van deelnemende leerlingen uit klas 5 en 6 hebben vooraf toestemming gegeven voor deelname aan het onderzoek.

3.2.5. Analyse

De gegevens zijn geanonimiseerd ingevoerd in SPSS (Statistical Package for Social Science). Resultaten zijn dus niet te herleiden naar individuele kinderen. Zowel beschrijvende analyses als chikwadratanalyses, t-toetsen en regressieanalyses zijn gebruikt om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Voor het berekenen van de prevalenties (percentage leerlingen dat iets heeft gerapporteerd) hebben we de schalen en vragen gedichotomiseerd, waarbij Nooit, Bijna Nooit en Soms als 0 gecodeerd zijn, en Vaak en Heel Vaak als 1.

3.3. Resultaten kwantitatief onderzoek Jeugdmonitor 2023

In onderstaande paragraaf worden als eerste de algemene bevindingen besproken op de verschillende uitkomstmaten. Vervolgens worden de overeenkomsten en verschillen op deze uitkomstmaten per district besproken. In paragraaf 3.3.3. gaan we in op de verschillen tussen jongens en meisjes op deze uitkomstmaten. In paragraaf 3.3.4. worden de resultaten weergegeven van de samenhang tussen risico- en beschermende factoren en de uitkomstmaten mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag.

3.3.1. Onderzoek 2023 (post-COVID): algemene bevindingen naar de drie uitkomstmaten

I. Mentale gezondheid

Op de uitkomstmaat *Mentale gezondheid* beoordeelt 81% van de leerlingen hun mentale gezondheid als positief. Desondanks geeft ruim een derde van de leerlingen aan, zich zorgen te maken over de toekomst en ongeveer een derde van de leerlingen geeft aan zich in het algemeen zorgen te maken. Bijna een kwart van de leerlingen geeft aan dat ze vaak zenuwachtig zijn.

II. Welbevinden op school

Op de tweede uitkomstmaat *Welbevinden op school* toont 55% van de leerlingen zich positief. Dit is veel lager dan de beoordeling van hun algemene mentale gezondheid (81%). Kijken we naar de specifieke vragen over welbevinden op school dan geeft bijna 60% aan zich niet fijn te voelen op school, ruim 50% van de leerlingen geeft aan onvoldoende aandacht te krijgen van de leerkrachten, bijna de helft (46%) van de leerlingen geeft aan dat leerkrachten niet of nauwelijks vragen hoe de leerling zich voelt en ruim een derde (36%) van de leerlingen geeft aan zich niet veilig te voelen op school. Ruim 40% van de leerlingen heeft geen of onvoldoende vertrouwen in de leerkracht.

III. Risicovol gedrag

Op de derde uitkomstmaat, *risicovol gedrag*, geeft 16% van de leerlingen aan dit gedrag te vertonen. Ruim een kwart geeft aan soms plotseling boos te worden en ruim een kwart geeft aan niet of nauwelijks te luisteren naar de leerkracht.

De percentages op de drie uitkomstmaten: I. mentale gezondheid, II. welbevinden op school en III. risicogedrag: zijn in Tabel 3.2 weergegeven. Hierbij zijn ook de resultaten per onderliggende vraag weergegeven. Vervolgens zijn de resultaten van de vragen die behoren bij de verschillende uitkomstmaten ook gevisualiseerd in Figuur 3.5 tot en met Figuur 3.7. Bij deze visualisatie zijn de resultaten allemaal in de negatieve richting weergegeven. In de tabel zijn de vragen weergegeven zoals ze in de vragenlijst gesteld zijn (soms positief, soms negatief).

Tabel 3.2: Overzicht percentage leerlingen dat ‘vaak of heel vaak’ scoort op de uitkomstmaten (mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag) en onderliggende vragen

	Totale groep (N= 2344)	Jongens (N=1163)	Meisjes (N=1170)
	Percentages**	Percentages**	Percentages**
Mentale gezondheid (somscore van 10 vragen)	80,8	88,8	73,3
1. Ik voel me gelukkig*	90,4	92,3	88,7
2. Ik maak me zorgen	28,8	22,3	35,0
3. Ik ben snel bang	18,6	11,9	24,8
4. Ik maak leuke dingen mee*	92,9	94,2	91,5
5. Ik voel me eenzaam	18,2	12,6	23,2
6. Ik ben blij met mezelf*	89,0	92,9	85,5
7. Ik voel me verdrietig	17,7	10,9	24,0
8. Ik slaap slecht en ben moe	22,3	18,4	25,7
9. Ik maak me zorgen om de toekomst	33,9	30,6	37,0
10. Ik ben zenuwachtig	24,1	17,1	30,7
Welbevinden op school (somscore 5 vragen)	54,5	56,1	53,1
1. Ik vind het fijn op school*	40,2	37,3	43,4
2. De juffen en de meesters geven me aandacht*	48,3	49,4	47,4
3. De juffen en meesters vragen hoe ik me voel*	54,0	52,7	55,3
4. Ik voel me veilig op school*	64,2	67,5	61,2
5. Ik vertrouw mijn juf/meester*	59,9	64,1	55,8
Risicogedrag (somscore 4 vragen)	15,7	15,2	16,0
1. Ik kan plotseling boos worden	29,6	25,2	33,6
2. Ik luister naar de juffen en meesters*	72,5	68,9	76,3
3. Ik maak ruzie met anderen kinderen	8,2	8,9	7,3
4. Ik pest andere kinderen	2,3	2,8	1,8

* = positief geformuleerde vraag

** = Gebaseerd op de bij elkaar opgetelde scores “vaak en heel vaak”

Figuur 3.5: Vragen uit de schaal Mentale gezondheid

Figuur 3.6: Vragen uit de schaal Welbevinden op school

Figuur 3.7: Vragen uit de schaal Risicogedrag

3.3.2. Overeenkomsten en verschillen per uitkomstmaat naar district

Er is ook gekeken naar verschillen in mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag tussen de verschillende districten. In de vragenlijst is onderscheid gemaakt in acht verschillende districten/wijken (zie Tabel 3.3). Er wordt geen significant verschil gevonden in de mentale gezondheid van leerlingen uit verschillende districten. Kijken we naar het welbevinden van kinderen op school, dan zien we een aantal significante verschillen. Zo blijkt dat leerlingen uit Oranjestad West beduidend positiever rapporteren over hun welbevinden op school dan leerlingen uit San Nicolas Noord, Savaneta, Santa Cruz en Noord/Tanki Leendert. Wat betreft risicogedrag rapporteren leerlingen uit San Nicolaas Noord en Zuid significant meer risicogedrag dan leerlingen uit Paradera en Oranjestad West.

Tabel 3.3. Overeenkomsten en verschillen tussen de verschillende districten/ wijken⁵⁵

Wijken	Mentale gezondheid (%)	Welbevinden op school (%)	Risicogedrag (%)
San Nicolas Noord	73,9	49,0	13,1
San Nicolas Zuid	78,2	54,4	15,8
Savaneta	83,3	54,8	7,2
Santa Cruz	78,7	49,5	9,5
Paradera	83,9	56,0	5,9
Noord/Tanki Leendert	79,5	55,1	7,6
Oranjestad Oost	85,7	55,2	6,7
Oranjestad West	83,5	65,4	6,0

Er is een ANOVA uitgevoerd op de gemiddelden van deze variabelen. Echter in de tabel worden de percentages gerapporteerd.

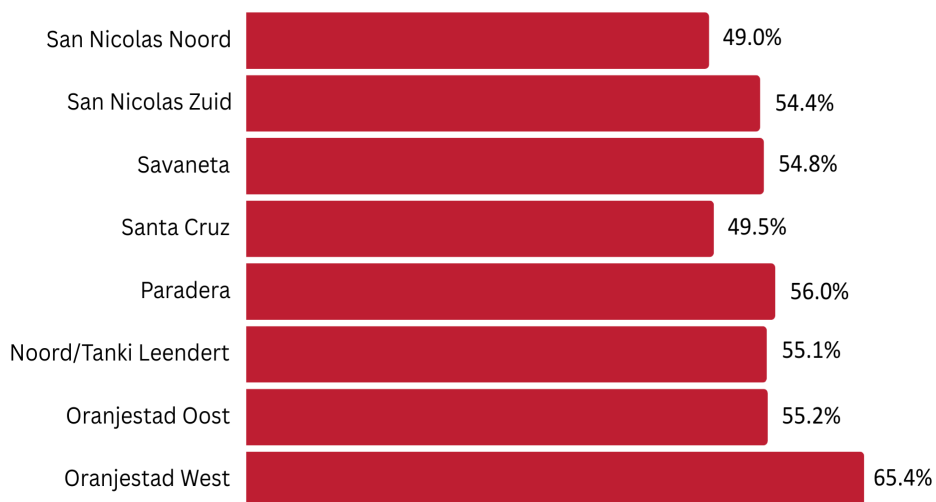
⁵⁵ We zijn voor dit rapport, zoals al eerder aangegeven, van 6 districten uitgegaan, hoewel formeel Aruba nu uit 8 districten bestaat. In de kwalitatieve data-analyse is deze uiteenzetting al gegeven. San Nicolaas is bij de 6 districten indeling samengevoegd en zo ook Oranjestad. Beide laatste districten zijn in de huidige 8 districten indeling opgedeeld in San Nicolaas, Noord en Zuid en het district Oranjestad is opgedeeld in Oost en West.

De gegevens uit Tabel 3.3 zijn ook inzichtelijk gemaakt in de Figuren, 3.8 tot en met 3.10.

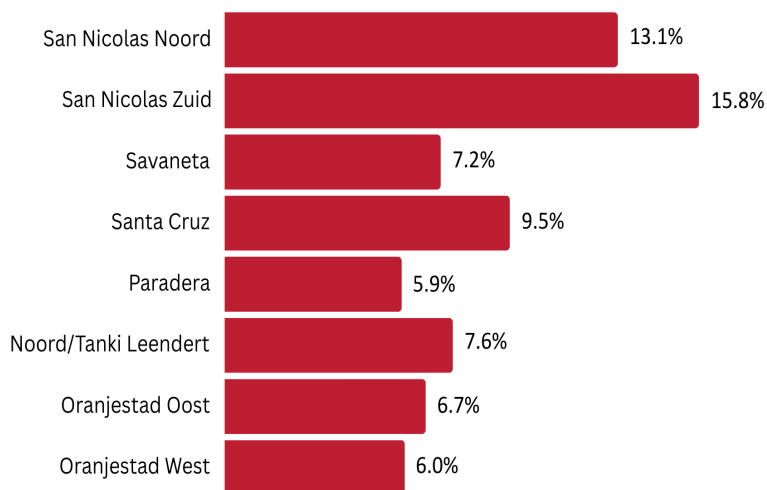
Figuur 3.8: Mentale gezondheid per district

Figuur 3.9: Welbevinden op school per district

Figuur 3.10: Risicogedrag per district

3.3.3. Verschillen tussen jongens en meisjes

We hebben ook gekeken naar de verschillen tussen jongens en meisjes op de drie uitkomstmaten mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag (zie Tabel 3.2). Er blijken alleen significante verschillen te zijn op het vlak van mentale gezondheid. Meisjes melden aanzienlijk meer mentale gezondheidsproblemen (26,7%) dan jongens (11,7%). Voorbeelden hiervan zijn: zich zorgen maken, verdriet, angst, eenzaamheid en nervositeit.

3.3.4. Samenhang risico- en beschermende factoren met de uitkomstmaten mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag

Om vast te stellen welke factoren belangrijk zijn voor het bepalen van de *mentale gezondheid* van de leerlingen is een regressieanalyse gedaan (zie Tabel 3.4). Zowel coping, een gezonde leefstijl als ouderlijke warmte hangen het sterkst positief samen met mentale gezondheid. Harde disciplineren door ouders en slachtofferschap op straat, hangen het sterkst negatief samen met mentale gezondheid. Bij coping gaat het bijvoorbeeld om hulp vragen en rustig blijven in moeilijke situaties. Bij gezonde leefstijl gaat het bijvoorbeeld om gezond eten en sporten. Bij ouderlijke warmte gaat het bijvoorbeeld om ouders die kinderen helpen als ze verdrietig zijn, aangeven dat ze van hun kinderen houden en complimenten geven. Bij harde disciplineren gaat het bijvoorbeeld om fysiek straffen en bij slachtofferschap op straat gaat het bijvoorbeeld om gepest en mishandeld worden op straat. Leerlingen die aangeven een goede copingstijl en een gezonde leefstijl te hebben en die tevens ouderlijke warmte ervaren, hebben een grotere kans op een goede mentale gezondheid dan leerlingen die minder positief oordelen over deze factoren. Daarentegen vergroten harde disciplineren door de ouders en slachtofferschap op straat juist de kans op mentale gezondheidsproblemen.

Coping, een gezonde leefstijl, gehechtheid aan vrienden, goede schoolcijfers, en vertrouwen in de leerkracht hangen het sterkst samen met *welbevinden op school*. Bij gehechtheid aan vrienden gaat het bijvoorbeeld om je fijn voelen en tevreden zijn met je vrienden(groep). Leerlingen die een goede copingstijl hebben, een gezonde leefstijl, goede schoolcijfers, zich prettig voelen bij hun vrienden en vertrouwen in de leerkracht hebben een grotere kans om meer welbevinden op school te rapporteren (zie Tabel 3.3).

Onvoldoende zelfcontrole, middelengebruik, harde disciplineren thuis, probleemgedrag van vrienden, buurtproblemen en slachtofferschap op straat hangen het sterkst samen met *risicogedrag*. Leerlingen die onvoldoende zelfcontrole hebben, thuis streng opgevoed worden en wel eens een klap krijgen, middelen gebruiken, vrienden hebben die probleemgedrag vertonen, in een onveilige buurt wonen, en slachtoffer geworden zijn op straat, hebben een grotere kans om risicogedrag te vertonen dan leerlingen die positiever scoren op deze factoren. Een goede copingstijl, een liefdevolle opvoeding, goede schoolcijfers en vertrouwen van de leerkrachten verlagen juist de kans op risicogedrag.

Tabel 3.4: Samenhang tussen diverse factoren en uitkomstmaten mentale gezondheid, welbevinden op school en risicogedrag

Factoren die samenhangen met de uitkomstmaten	Mentale gezondheid	Welbevinden op school	Risicogedrag
Individuele factoren			
zelfcontrole	+	+	+++
Coping	++	++	---
Gezonde leefstijl	++	++	
Middelengebruik			++
Opvoedingsfactoren			
Ouderlijke warmte	++		--
Harde disciplineren	--		++
Schoolfactoren			
Goede schoolcijfers		++	--
Positieve aandacht leerkrachten	+	Onderdeel van uitkomstmaat	
Vertrouwen in leerkrachten	+	Onderdeel van de uitkomstmaat	--
Leerkrachten vragen hoe ik me voel	+	Onderdeel van de uitkomstmaat	-
Omgang vrienden			
Gehechtheid aan vrienden	+	++	
Probleemgedrag vrienden			++
Buurtfactoren			
Buurtproblemen	-		++
Slachtofferschap straat	--		++

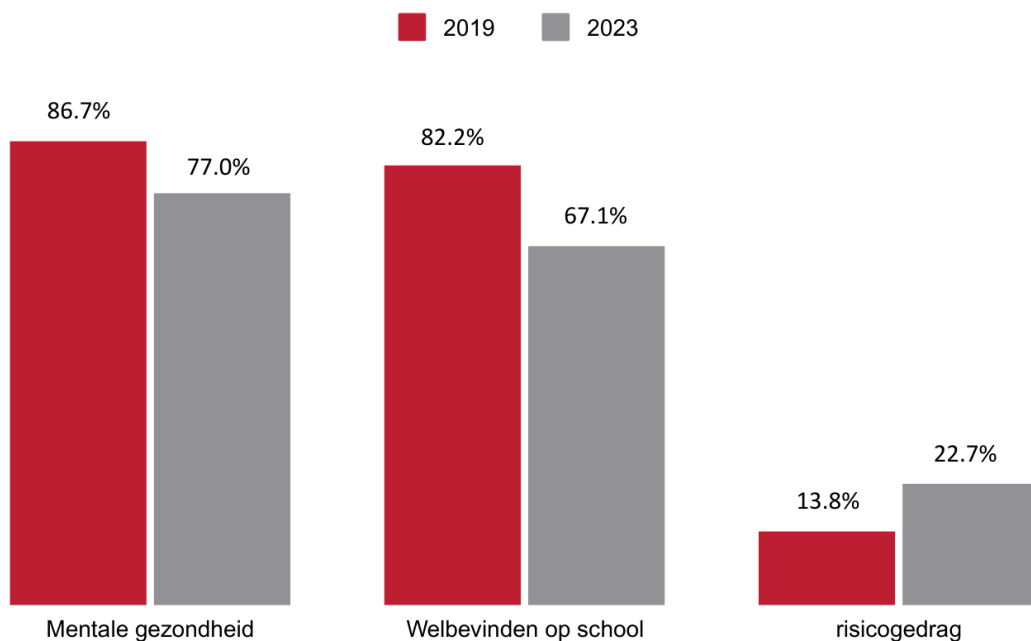
-/+ betekent $p < .05$; - -/+ betekent $p < .01$; - - /+++ betekent $p < .001$. Hoe meer + of - hoe sterker de samenhang.

3.4. Vergelijking uitkomsten Jeugdmonitor 2019 en Jeugdmonitor 2023

In deze paragraaf vergelijken we de bevindingen van het huidige post-COVID onderzoek met het onderzoek uit 2019 (pre-COVID).

In vergelijking met de resultaten uit de Jeugdmonitor 2019 blijkt met betrekking tot de uitkomstmaat mentale gezondheid dat de leerlingen in 2023 meer angsten melden en zich vaker zorgen maken. De score op de uitkomstmaat die betrekking heeft op hun welbevinden op school is duidelijk verslechterd sinds 2019. Leerlingen voelen zich op school minder veilig en krijgen minder aandacht van de leerkrachten. De score op de uitkomstmaat risicovol gedrag is (iets) toegenomen (zie Figuur 3.11).

Figuur 3.11: vergelijking uitkomstmaten welbevinden en risicogedrag 2019-2023

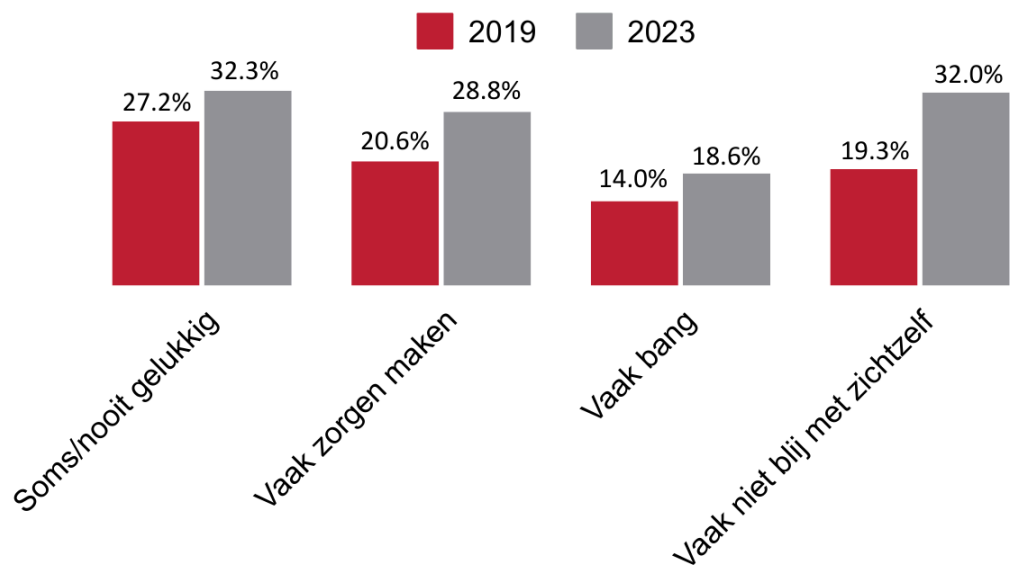
Er is niet alleen een vergelijking gemaakt op de uitkomstmaten maar er is ook gekeken naar vragen die betrekking hebben op individuele kenmerken, gezinskenmerken en kenmerken gerelateerd aan vrienden en school (zie Tabel 3.5 en Figuren 3.12 tot en met 3.14). Zo geven kinderen over de thuissituatie in 2023 aan dat ouders strenger zijn en nauwelijks complimenten geven dan kinderen in 2019. Kinderen in 2023 geven ook aan minder vaak vrienden te maken met anderen dan kinderen in 2019. De meeste kinderen voelen zich vaak niet veilig op straat en dit is, in vergelijking met 2019, een onveranderd hoge score.

Tabel 3.5 Relevante veranderingen op item-niveau tussen 2019 en 2023

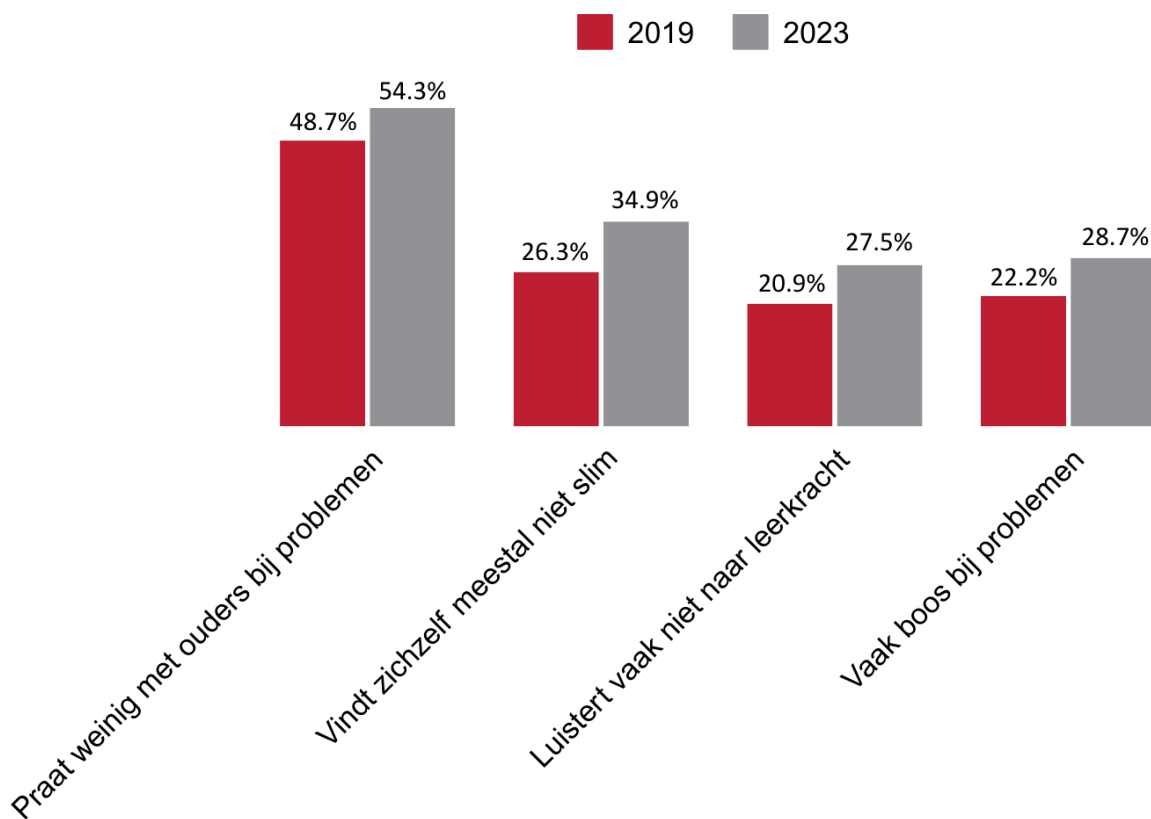
Individuele kenmerken	2019 percentages	2023 percentages
Soms/nooit gelukkig	27,2	32,3
Vaak zorgen maken	20,6	28,8
Vaak bang	14,0	18,6
Vaak niet blij met zichzelf	19,3	32,0
Praat weinig met ouders bij problemen	48,7	54,3
Vindt zichzelf meestal niet slim	26,3	34,9
Luistert vaak niet naar leerkracht	20,9	27,5
Vaak boos bij problemen	22,2	28,7
Gezinskenmerken		
Vaak onvoldoende eten thuis	11,2	15,6
Vaak alleen thuis	10,7	14,4
Ouders zijn vaak streng	16,7	23,2
Ouders weten vaak niet waar kind is na schooltijd	14,5	19,9
Ouders geven nauwelijks complimenten	27,3	34,0
Vrienden/School		
Maakt zelden vrienden met anderen	37,4	52,8
Vaak slechte cijfers	28,2	36,4
Vindt school vaak niet leuk	42,6	59,8
Leerkrachten geven vaak geen aandacht	40,4	51,7
Voelt zich vaak niet veilig op school	26,2	35,8

Voor leesbaarheid vragen allemaal in dezelfde (negatieve) richting

Figuur 3.12a: Vergelijking individuele kenmerken 2019-2023

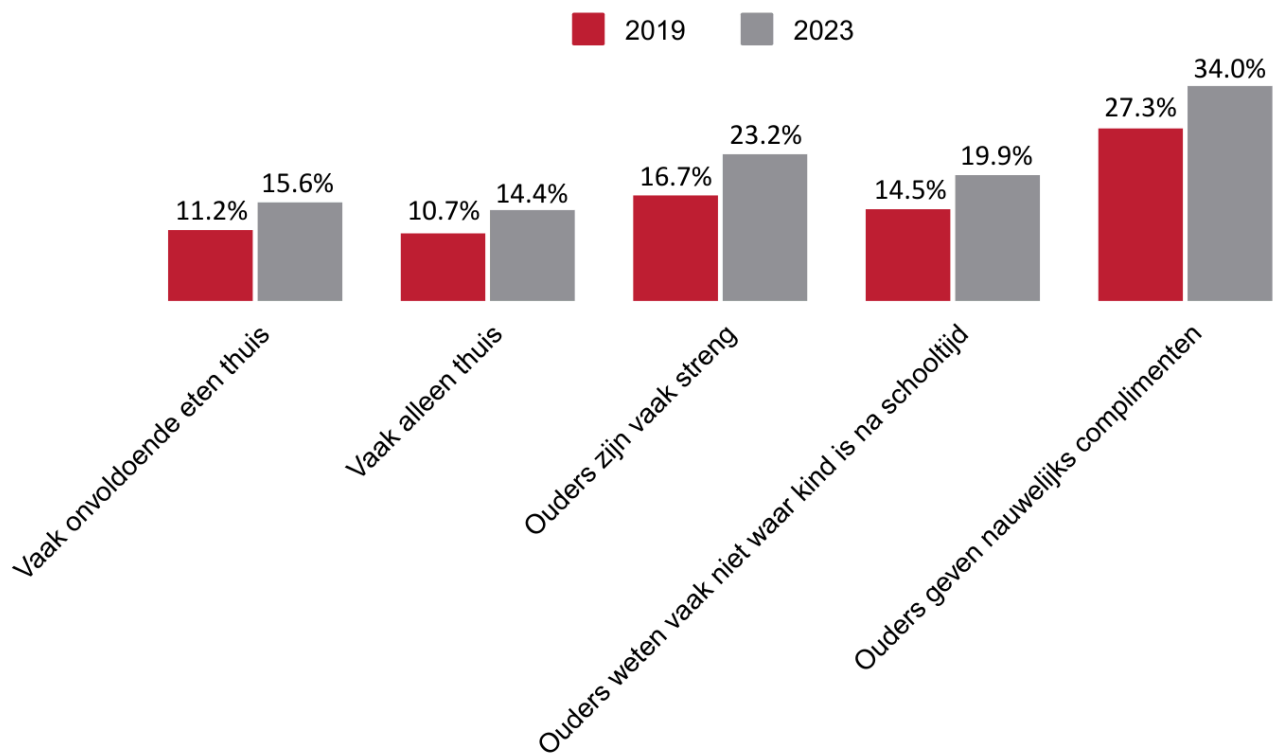

Figuur 3.12b: Vergelijking individuele kenmerken 2019-2023

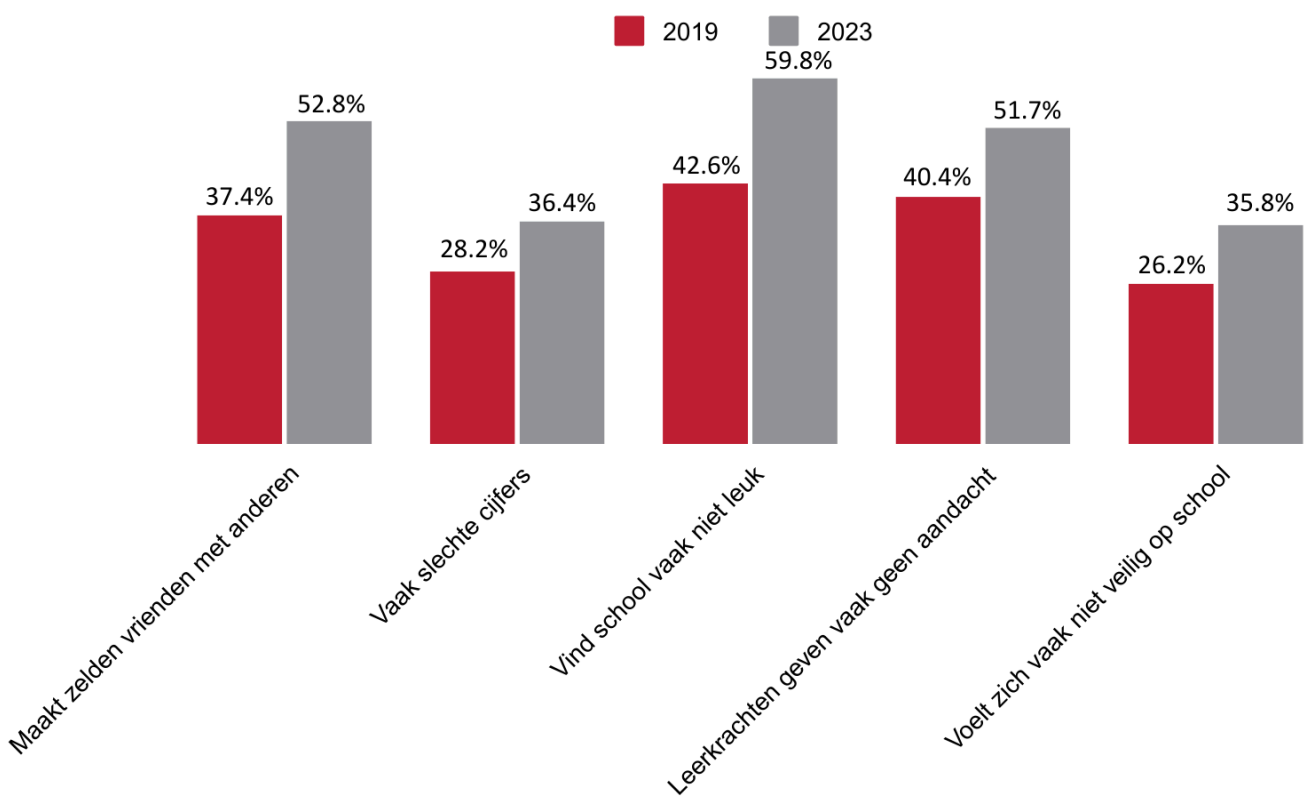

Figuur 3.13: Vergelijking gezinskenmerken 2019-2023

Figuur 3.14: Vergelijking vrienden/school 2019-2023

3.5. Conclusies kwantitatief onderzoeksdeel Jeugdmonitor 2023

Samenvattend kan geconcludeerd worden over de bevindingen uit 2023 dat de meerderheid van de leerlingen hun mentale gezondheid als positief beoordeelt. Echter, tegelijkertijd geeft ruim een kwart van de leerlingen aan zich zorgen te maken, een kwart is vaak zenuwachtig en een derde maakt zich zorgen over de toekomst. Meisjes melden meer mentale gezondheidsproblemen dan jongens.

Over hun welbevinden op school zijn leerlingen weinig positief: veel leerlingen voelen zich onprettig op school, zeggen zich niet veilig te voelen op school en weinig aandacht te krijgen van en vertrouwen te hebben in hun leerkracht. Ongeveer een kwart van de leerlingen is snel boos en luistert slecht naar hun leerkracht. Risicovol gedrag, tot slot, wordt in enige mate gemeld.

Als buurten/wijken met elkaar vergeleken worden dan blijken vooral leerlingen uit Oranjestad een hoger welbevinden te rapporteren op school dan leerlingen uit andere wijken. Probleemgedrag wordt het meest gerapporteerd in San Nicolas. De scores op mentale gezondheid verschillen niet significant.

Kijkend naar de factoren die van belang zijn voor zowel mentale gezondheid/welbevinden op school en risicogedrag valt op dat adequate coping, een gezonde leefstijl, opvoedingsstijl (warmte en harde disciplineren), goede schoolcijfers en slachtofferschap op straat het meest bepalend zijn.

In vergelijking met de eerste meting uit 2019 blijkt de mentale gezondheid van de leerlingen slechter dan in 2023. Ook hun welbevinden op school is duidelijk verslechterd sinds 2019. Risicovol gedrag is (iets) toegenomen.

Hoofdstuk 4: Algemene conclusies en aanbevelingen

4.1. Algemene conclusies

De hoofdvragen van dit onderzoek waren geformuleerd als volgt:

- 1) *Wat is het perspectief van school professionals en ouders op de ontwikkeling van leerlingen in de leeftijd van 10-13 jaar?*
- 2) *Welke factoren zijn van invloed op de mentale gezondheid, het welbevinden op school en het risicogedrag van leerlingen in de leeftijd van 10-13 jaar?*
- 3) *Wat zijn de overeenkomsten en verschillen tussen de pre-COVID en post-COVID resultaten van het vragenlijstonderzoek?*

In **antwoord op vraag één** kunnen we stellen dat volgens de professionals de leerlingen over het algemeen betrekkelijk gelukkig zijn. Echter, ook wordt geconstateerd dat de mentale en fysieke gezondheid onder jongeren achteruit is gegaan na COVID. De professionals en de ouders zijn van mening, dat hun leerlingen of kinderen te lijden hebben gehad door de pandemie. Het thuis moeten blijven in een gespannen gezinssituatie en de verslavingen aan bijvoorbeeld *social media* hebben ertoe geleid dat in de klassen de leerlingen ongeconcentreerd zijn. Zij zijn vermoeid, agressief of vertonen teruggetrokken, onrustig of druk gedrag. Vermoeidheid en ongeconcentreerdheid worden door schoolprofessionals ook gekoppeld aan een gebrek aan of ongezonde voeding. De eerdergenoemde mentale en fysieke problemen zijn volgens schoolmedewerkers ook gerelateerd aan financiële stress van de ouders, onder andere vanwege het wegvallen van banen. Ook wordt genoemd dat er sprake is van mentale problemen bij de ouders. Bij migrantenouders is er volgens de schoolprofessionals en sommige ouders sprake van een nog zorgelijke situatie. Een deel van de ouders geeft ook aan dat ze graag ondersteuning willen bij het omgaan met de sociaal-emotionele problemen van hun kinderen. Naast ouders, kunnen school en de buurt een positieve bijdrage leveren aan de ontwikkeling van kinderen. Het is voor school echter vaak lastig om kinderen met sociale-emotionele en mentale gezondheidsproblemen te ondersteunen, onder andere vanwege financiële problemen waar scholen mee te maken hebben. Dit betekent dat volgens de school professionals scholen onvoldoende kunnen moderniseren en onvoldoende in staat zijn een goede zorgstructuur te bieden. Wat betreft de buurt kan gesteld worden dat de veiligheid in sommige wijken is toegenomen. Echter, geven ouders en school professionals aan dat er nog diverse wijken zijn waar kinderen te veel op straat hangen en te maken krijgen met drugshandel en gangvorming. Ouders en school professionals noemen in dit verband het gebrek aan naschoolse opvang en gebrekkige mogelijkheden tot recreatie of sport.

In **antwoord op vraag twee** kunnen we concluderen dat zowel coping, een gezonde leefstijl als ouderlijke warmte samenhangen met de *mentale gezondheid* zoals gerapporteerd door de leerlingen zelf. Bij coping gaat het bijvoorbeeld om hulp vragen en rustig blijven in

moeilijke situaties. Bij gezonde leefstijl gaat het bijvoorbeeld om gezond eten en sporten. Bij ouderlijke warmte gaat het bijvoorbeeld om ouders die kinderen helpen als ze verdrietig zijn, aangeven dat ze van hun kinderen houden en complimenten geven. Leerlingen die aangeven een goede copingstijl en een gezonde leefstijl te hebben, en ouderlijke warmte te ervaren, hebben de grootste kans op een goede mentale gezondheid. Enkele factoren die de mentale gezondheid negatief beïnvloeden zijn een harde disciplinerende door ouders en slachtofferschap op straat. Bij harde disciplinerende gaat het bijvoorbeeld om fysiek straffen en bij slachtofferschap op straat gaat het bijvoorbeeld om gepest en mishandeld te worden op straat.

Welbevinden op school wordt vergroot door een adequate coping, een gezonde leefstijl, gehechtheid aan vrienden, goede schoolcijfers, en vertrouwen in de leerkracht. Bij gehechtheid aan vrienden gaat het bijvoorbeeld om je fijn voelen en tevreden zijn met je vrienden(groep). Leerlingen die een goede copingstijl hebben, een gezonde leefstijl, goede schoolcijfers, zich prettig voelen bij hun vrienden en vertrouwen in de leerkracht rapporteren meer welbevinden op school. Wat betreft *risicogedrag* blijkt dat leerlingen die onvoldoende zelfcontrole hebben, thuis streng opgevoed worden en wel eens een klap krijgen, middelen gebruiken, vrienden hebben die probleemgedrag vertonen, in een onveilige buurt wonen, en slachtoffer op straat zijn geweest, een grotere kans hebben om dit gedrag te laten zien. Een goede coping, een liefdevolle opvoeding, goede schoolcijfers en vertrouwen van de leerkrachten verlagen juist de kans op risicogedrag.

In **antwoord op vraag drie** kunnen we aan de hand van het vragenlijstonderzoek concluderen dat in vergelijking met de eerste meting uit 2019 leerlingen in 2023 een slechtere mentale gezondheid rapporteren. Zo melden zij meer angsten en maken ze zich vaker zorgen. Over de thuissituatie geven zij aan dat zij zich meer geïsoleerd voelen en minder positieve aandacht krijgen van hun ouders. Hun welbevinden op school is duidelijk verslechterd sinds 2019. Zij voelen zich op school minder veilig en krijgen minder aandacht van de leerkrachten. De meeste kinderen voelen zich vaak niet veilig op straat en dit is, in vergelijking met 2019, een onveranderd hoge score. Risicovol gedrag is (iets) toegenomen. De factoren die samenhangen met welbevinden en risicogedrag in 2023 zijn grotendeels dezelfde als die in 2019.

4.2. Meerwaarde van het huidige onderzoek - Jeugdmonitor 2023

Dit onderzoek is niet alleen een herhaling, maar ook een uitbreiding van het onderzoek of pilot uit 2019. Zo zijn nu ook de perspectieven van ouders bevestigd en is beter zicht verkregen op de mentale gezondheid van basisschoolleerlingen door toevoeging van specifieke vragen over dit onderwerp. Daarnaast is geïnvesteerd in het vergroten van kennis en onderzoeksvaardigheden bij medewerkers en studenten van het IPA en de UA. De huidige

Jeugdmonitor 2023 is daarmee een rijker toetsingsinstrument dan de Jeugdmonitor 2019 was, die reeds een sterke basis voor de nulmeting anno 2019 verschaftte.

De meerwaarde van deze Arubaanse jeugdmonitor blijkt uit het feit dat het instrument niet alleen ontwikkeld is binnen de Arubaanse context, maar ook door de herhaalde toepassing zoals beschreven, in staat is gebleken veranderingen te meten bij leerlingen na verloop van tijd. Het instrument is daardoor betrouwbaar gebleken. Daarnaast is sprake van ecologische validiteit van het instrument, omdat de richting van de gemeten veranderingen overeenkomt met andere gesignaleerde trends op het eiland, zoals gebleken uit eerder recent onderzoek dat besproken is in hoofdstuk 3. Bovendien krijgen leerlingen middels het invullen van dit instrument een eigen stem waaraan passend gewicht wordt toegekend. Hiermee wordt tegemoetgekomen aan het recht van kinderen te participeren in alle aangelegenheden die hen betreffen. Dit laatste is iets waartoe staten, zoals het koninkrijk, die partij zijn bij het Verdrag voor de Rechten van het Kind, zich moeten inspannen. Met behulp van deze jeugdmonitor kan daarbij op vrij eenvoudige en snelle wijze een hele populatie onderzocht worden (in dit onderzoek alle leerlingen van klas 5 en 6 van de lagere scholen). Tot slot kunnen de resultaten vergeleken worden met die afkomstig uit andere studies en kunnen op basis van dit onderzoek concrete richtlijnen voor beleid geformuleerd worden (zie nader 4.3 - Aanbevelingen).

Een andere meerwaarde van de Arubaanse jeugdmonitor en het periodiek toepassen van dit instrument en daaromtrent rapporteren, is dat dit niet alleen voor het beleid en de maatregelen voor en over Arubaanse kinderen zeer bruikbare informatie oplevert voor het Land Aruba. Gemeten resultaten kunnen ook meegenomen worden door het land bij de periodieke verplichte internationale rapportage van het land (als onderdeel van het koninkrijk) over de voortgang geboekt bij het implementeren van het Verdrag voor de Rechten van het Kind. Het periodiek meten en monitoren van hoe het met kinderen gaat, is in dit verband een van de aanbevelingen die het VN-Kinderrechtencomité, dat belast is met het monitoren van de implementatie van het genoemde Verdrag in de verdragsstaten, nog in 2022 meegaf en waarover in 2027 opnieuw gerapporteerd moet worden (CRC/C/NLD/CO/5-6, 2022).

4.3. Aanbevelingen

De hiernavolgende aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van de analyse van de onderzoeksbevindingen waarbij gebruik werd gemaakt van meerdere onderzoekstechnieken, te weten kwalitatieve en kwantitatieve methoden, terwijl deze methoden bij verschillende bronnen, te weten school professionals, ouders en kinderen, werden toegepast. De data verkregen op deze verschillende wijzen -in de hoofdstukken 2 en 3 beschreven- uit de diverse bronnen bleek vaak overeenkomstig te zijn, maar in sommige gevallen waren er verschillende visies op het functioneren van de kinderen in relatie tot de verschillende levensgebieden (ouders, school en buurt). In het algemeen kwam naar voren dat, voor het

bevorderen van de mentale gezondheid en het verminderen van risicogedrag, het van belang is om verbeteringen aan te brengen in alle drie levensgebieden van de kinderen.

De aanbevelingen naar aanleiding van het onderzoek richten zich dan ook op al deze levensgebieden. Daarnaast geven we algemene aanbevelingen voor het gebruik van de monitor.

4.3.1. Aanbevelingen voor de inzet van de monitor

Voor wat betreft het gebruik van de monitor worden de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Implementeer de Aruban Youth Monitor als screener in alle vijfde en zesde klassen van de basisschool en herhaal de screening iedere 3 jaar;
- Zorg voor een goede implementatie en verankering van de monitor door een door de overheid gefaciliteerd samenwerkingsverband tussen IPA/UA/CBS;
- Overweeg het gebruik van de monitor in het Voortgezet Onderwijs, omdat mentale gezondheidsproblemen en risicogedrag vaak toenemen in de puberteit;

4.3.2. Aanbevelingen ter verbetering van de mentale gezondheid en vermindering van risicogedrag

Om de mentale gezondheid te verbeteren en het risicogedrag te verminderen worden de volgende aanbevelingen gedaan:

met betrekking tot de opvoedingssituatie thuis

- Schenk aandacht aan de verschillende opvoedingsmethoden binnen de diverse culturen. Hulpverleningsinstanties, van DSZ, Respaldo, Departamento di Mucha y Hoben I Famia Planea kunnen hierbij helpen door workshops of voorlichtingssessies hierover te geven;
- Biedt laagdrempelige opvoedingsondersteuning en zorg daarbij voor voldoende deskundig geschoolde professionals;
- Biedt ouders meer ondersteuning met financiële voorzieningen of subsidies (kinderopvang) of kindertoelage (naschoolse opvang) etc.;
- Investeren in preventie; Belangrijk is om veel psycho educatie voor de samenleving over wat te doen met uitdagingen zoals, scheidingsproblemen, opvoedingsproblemen, gezond eten;

*met betrekking tot **het onderwijs***

- Verbeter de mogelijkheden voor leerkrachten om individuele aandacht te besteden aan leerlingen waardoor leerkracht-leerlingrelatie verbeterd wordt, bijvoorbeeld door het aantrekken van klasse-assistenten en remedial teachers;
- Stel meer schoolmaatschappelijk werkers aan bij de schoolbesturen en /of laat elke basisschool minimaal een fulltime maatschappelijk werker of zorgcoördinator in dienst nemen. Zodoende kan ook de samenwerking tussen school en instanties verbeterd worden. Hiervoor is het wenselijk een specialisatie maatschappelijk werk in het curriculum van IPA/UA te creëren;
- Haal seksuele voorlichting uit de taboesfeer en maak grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar aan de hand van trainingen, workshops en binnen lessen;
- Implementeer voorlichtingsprogramma's over voeding, lichaamsbeweging en gezonde gewoonten. Hierbij valt te denken aan het aanbieden van gezond ontbijt op school, en het aanleggen van voedselbossen of moestuinen. De jeugdgezondheidszorg(JGZ) en ook het gezonde schoolprogramma kan hierin bijdragen aan het integraal en structureel werken aan gezondheidsbevorderings(activiteiten) op school.
- Ontwikkel trainingen, lezingen en workshops omtrent culturele diversiteit, sociaal-maatschappelijk bewustzijn en sociale omgang;
- Verbeter coping en zelfcontrole van leerlingen door het introduceren van educatieve programma's gericht op conflicthantering en communicatieve vaardigheden bij leerlingen;
- Houd bij het verbeteren van de mentale gezondheid van leerlingen rekening met verschillen tussen jongens en meisjes;
- Meer psycho educatie of SEL⁵⁶ voor docenten in opleiding over sociale problemen van kinderen.

*met betrekking tot het functioneren **buiten school (wijken/buurtendistricten)***

- Verbeter de sociale controle en prosociale vrijetijdsbesteding. Het is in dit verband van belang goede naschoolse opvang te organiseren.
- Om de prosociale vrijetijdsbesteding te bevorderen is het van belang in samenwerking met sportverenigingen en vrijetijdsorganisaties een duurzaam nationaal programma samen te stellen en uit te voeren, zodat kinderen niet alleen thuis zijn en of alleen de (te dure) naschoolse opvang hebben.
- Bied meer voorlichtingssessies over gezondheid in de wijken, op scholen en binnen MFA's/buurtendistricten.
- Verbeter de veiligheid op straat door het uitbreiden van het systeem van de 'bario watches'.

---

⁵⁶ Sociaal Emotioneel Leren (SEL).

Literatuurlijst

Bario Unico. (n.d.). Bario Unico. <https://bario-unico.odoo.com/nl>

Besselinck, J. (2024). *The impact of leadership styles of principals on teacher Well -Being, motivation, and school climate pre- and during COVID-19 pandemic in Aruba* [MBA Thesis]. University of Aruba.

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development. In *Harvard University Press eBooks*.

Bronfenbrenner, U., & Ceci, S. J. (1994). Nature-nuture reconceptualized in developmental perspective: A bioecological model. *Psychological Review*, *101*(4), 568–586.

<https://doi.org/10.1037/0033-295x.101.4.568>

Catalano, R. F., Berglund, M. L., Ryan, J. a. M., Lonczak, H. S., & Hawkins, J. D. (2004).

Positive Youth Development in the United States: Research findings on evaluations of positive youth development programs. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, *591*(1), 98–124.

<https://doi.org/10.1177/0002716203260102>

CBS Aruba. (2023). *Children and Youth of Aruba*.

<https://cbs.aw/wp/index.php/2023/07/04/children-and-youth-of-aruba/>

CEDE. (2023). *Project document Barionan Unico*.

Central Bureau of Statistics (CBS). (2020, May 18). *Education*.

<https://cbs.aw/wp/index.php/2020/05/18/education/>

Central Bureau of Statistics (CBS). (2023, July 4). *Children and youth of Aruba*.

<https://cbs.aw/wp/index.php/2023/07/04/children-and-youth-of-aruba/>

COVIDCAS. (2023). *Research into the resilience of Dutch Caribbean Society*.

<https://repository.ua.aw/server/api/core/bitstreams/36b72689-374a-4bc8-aceb-7229b5e3934/content>

CRC/C/NLD/CO/ 5-6 (2022). *Concluding observations on the combined fifth and sixth periodic reports of the Kingdom of the Netherlands.*

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/03/09/concluding-observations-on-the-combined-fifth-and-sixth-periodic-reports-of-the-kingdom-of-the-netherlands>

Department of Education Aruba (DEA). (2017). *Plan Educacion Nacional (PEN) 2030.*

<https://www.ea.aw/pages/wp-content/uploads/p/PEN-2030-v201907.pdf>

Duwel, V., De Kort, J. M., Becker, C. M., Kock, S. M., Tromp, G. G., & Busari, J. O. (2023).

A Cross-Sectional Study of the Physical and Mental Well-Being of Long COVID Patients in Aruba. *Clinical Medicine & Research*, 21(2), 69–78.

<https://doi.org/10.3121/cmr.2023.1821>

Eugene, C., Graafsma, T. L., & Sanches, M. (2022). *Child maltreatment and children's human capabilities in Aruba* [Caribbean Journal of Psychology].

<https://doi.org/10.37234/CJP.2022.1502.A004>

Jeugdgezondheidszorg: Rapportage 2021 - Juli 2023. (2023). Directie Volksgezondheid.

<https://dvg.aw/wp-content/uploads/2023/12/Officiele-Rapportage-Jeugdgezondheidszorg-JGZ-DVG-2021-Juli-2023.pdf>

Kibbelaar, P., Slotboom, M., & Hendriks, J. (2020). Quality of Life of Aruban Youth: A pilot

study of different pathways to health and well-being and risky behaviour of schoolchildren ages 10-13 years within the context of school. *Pedagogische Studiën.*

<https://research.vu.nl/en/publications/quality-of-life-of-aruban-youth-a-pilot-study-of-different-pathwa>

Kibbelaar, P., Slotboom, A., & Hendricks, J. (2019). *De KLAS (Kwaliteit van Leven*

Arubaanse scholieren – calidad di Bida muchanan di Scol na Aruba). Instituto

Pedagogico Arubano (Aruba) & Vrij Universiteit (Netherland). Retrieved June 1,

2021, from

<https://www.ea.aw/pages/wp-content/uploads/o/onderzoek/Quality-of-Life-of-Aruban-Youth-2021-06.pdf>

Liefwaard, T., Mesman, J., Griffith-Lendering, M., Salsbach, T., Kruij, J., Universiteit Leiden, University of Curaçao, & UNICEF Nederland. (2024). *Familierelaties, huiselijk geweld en kindermishandeling in Caribisch Nederland: Sint Eustatius*. Ministerie van Volkgezondheid, Welzijn en Sport.

<https://open.overheid.nl/documenten/2f46fc0c-39b6-4a57-b126-45f1e016802b/file>

Mutsaers, P. (2023). *Decolonization Youth Justice, Rethinking Childhood: Caribbean Counterstories in detention*. Radboud University Nijmegen. Sage Publication.
Rapportage Scol Saludad Aruba 2011 - augustus 2023. (2023). Ministerie van Volksgezondheid, Onderwijs en Sociale Zaken.

<https://dvg.aw/wp-content/uploads/2023/12/DEFINITIEVE-RAPPORTAGE-SCOL-SALUDABEL-ARUBA-2011-Augustus-2023.pdf>

Nussbaum, M. C., & Sen, A. K. (1993). The quality of life. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/0198287976.001.0001>

Plan di Mayor. (2022). <https://plandimayor.org/>

SER Aruba. (2023a). *Het creëren van een mentale gezonde samenleving: een taak van ons allemaal*.

<https://www.ser.aw/pages/wp-content/uploads/2024/01/Advies-Het-creeren-van-een-mentale-gezonde-samenleving-een-taak-van-ons-allemaal-December-2023.pdf>

SER Aruba. (2023b). *Obesitasproblematiek op Aruba*.

<https://www.ser.aw/pages/wp-content/uploads/2024/01/Advies-Obesitasproblematiek-op-Aruba-December-2023.pdf>

Slotboom, A., Kibbelaar, P., & Hendriks, J. (2023). Quality of life of Aruban Schoolchildren: Pathways to well-being and problem behavior within the context of school.

Pedagogische Studiën, 100(2), 221–247. <https://doi.org/10.59302/ps.v100i2.14224>

Steering committee for the development of a gender polity in Aruba. (2021). *Framing of the feminization of COVID-19 in Aruba*. Office of the prime minister of Aruba.

The U.S. Surgeon General's Framework for Workplace Mental Health & Well-Being.

(2022). U.S. Public Health Service.

<https://www.hhs.gov/sites/default/files/workplace-mental-health-well-being.pdf>

UNICEF. (2024). The State of the World's Children 2024: The future of childhood in a changing world. In *UNICEF*.

<https://www.unicef.org/media/165156/file/SOWC-2024-full-report-EN.pdf>

UNICEF. (2023). *PROGRESS ON CHILDREN'S WELL-BEING: Centring Child Rights in the 2030 Agenda*.

https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2023/09/SDG_Progress-on-Childrens-Well-Being-Centring-child-rights-in-the-2030-Agenda-For-every-child-a-sustainable-future-web.pdf

United Nations. (2011). *General comment no. 13 (2011), The right of the child to freedom from all forms of violence*.

https://digitallibrary.un.org/record/711722/files/CRC_C_GC_13-EN.pdf?ln=en

Bijlage 1: Lijst van de respondenten - interviews met management

Naam van scholen	Aantal interviewees	Districten	Functieomschrijving
Basisschool De Schakel	1x	Noord/Tanki Leendert	Adjunct directeur
	2x		IB'er (IB)
Cacique Macuarima School	1x	Santa Cruz	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Colegio Cristo Rey	1x	San Nicolas	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Colegio Hilario Angela	1x	San Nicolas	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
	1x		IB'er (IB)
Colegio Laura Wernet Paskel	1x	Santa Cruz	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Colegio Pastoor Kranwinkel	1x	Paradera	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Colegio Sagrado Curason	1x	Savaneta	Directeur (DR)
	2x		IB'er (IB)
Colegio San Hose (Scol Arubano Multilingual)	1x	Santa Cruz	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Colegio Santa Famia	1x	Savaneta	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Colegio Santa Filomena	1x	San Nicolas	IB'er (IB)
Colegio Santa Teresita	1x	San Nicolas	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
	1x		IB'er (IB)
Educampus Aruba	1x	Oranjestad	Directeur (DR)
	2x		IB'er (IB)
International School Aruba	1x	Oranjestad	Directeur (DR)
	1x		Business director
	1x		Counselor
Maria Goretti College	1x	Paradera	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
	1x		IB'er (IB)
Maria School	1x	Santa Cruz	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Paulus School	1x	San Nicolas	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
	1x		IB'er (IB)
Rosacollege	1x	Oranjestad	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
	1x		IB'er (IB)
Scol Basico Washington	1x	Noord/Tanki Leendert	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
	2x		IB'er (IB)
	1x		Social Werker (SW)

Scol Primario Kudawecha	1x	Noord/Tanki Leendert	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Sint Anna School	1x	Noord/Tanki Leendert	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
Sint Michaelschool	1x	San Nicolas	Directeur (DR)
SPO Brazil	1x	San Nicolas	Directeur (DR)
	1x		Social Werker (SW)
SPO Santa Cruz	1x	Santa Cruz	Management team
	1x		Social Werker (SW)
O.L.V. Fatima College	1x	Oranjestad	Directeur (DR)
	1x		IB'er (IB)
DPS Social Werker	3x		
DPS San Nicolas Social Werker	2x		
SKOA Social Werker	2x		
SPCOA Social Werker	1x		
Pius X School	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		Adjunct directeur
	1x		IB'er (IB)
Faith Revival School	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		Adjunct directeur
Colegio Conrado Coronel	1x	Oranjestad	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
Colegio Bon Bini	1x	Oranjestad	Directeur (DR)
	1x		Adjunct directeur
Mon Plaisir Basis	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		IB'er (IB)
Graf Von Zinzendorf	1x	San Nicolas	Directeur
	1x		IB'er (IB)
Colegio Ora Ubao	1x	Noord/Tanki Leendert	Directeur
	1x		IB'er (IB)
Colegio Frere Bonifacius	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		IB'er (IB)
St. Franciscus College	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		IB'er (IB)
St. Dominicus College	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		IB'er (IB)
Reina Beatrix School	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		IB'er (IB)
St. Aloysius College	1x	Noord/Tanki leendert	Directeur, Adj. directeur, IB'er
Prinses Amalia Basisschool	1x	Oranjestad	Directeur
	1x		IB'er (IB)

Bijlage 2: Interviewvragen met de managers

School

- I. Zijn er veel verschillen in culturele achtergrond tussen de kinderen en zorgt dat voor problemen?
- II. Welke (gedrags)problemen komen vaak voor in de klas? Zijn de kinderen heel druk en luisteren ze slecht naar de leerkracht of zijn ze juist teruggetrokken/in zichzelf gekeerd? Wordt er veel gevochten op school of worden kinderen bedreigd? Is er weleens sprake van seksueel grensoverschrijdend gedrag tussen kinderen onderling? Spijbelen de kinderen vaak?
- III. Wanneer kinderen problemen hebben, komen zij dan met u daarover praten?
- IV. Zijn ouders geïnteresseerd in school en in de vorderingen van hun kinderen? Worden er ouderavonden georganiseerd en worden deze (goed) bezocht? Worden kinderen geholpen met hun huiswerk?
- V. Met welk (vervolg)schooladvies verlaten de kinderen meestal de basisschool?
- VI. Heeft de school voldoende financiële middelen om goed onderwijs te kunnen bieden? Wat mist u aan mogelijkheden? Zijn er voldoende leerkrachten? Kunnen kinderen met problemen ondersteuning krijgen op school? Is er bijvoorbeeld een maatschappelijk werker?
- VII. Met welke taal groeien de kinderen op? Doet de school mee met het SAM project?

Gezin

Hoe is de sociaal-economische achtergrond van gezinnen waar kinderen uitkomen?

Werkende ouders, opleidingsniveau?

- VIII. Zijn in de meeste gezinnen ook vaders aanwezig of staan moeders meestal alleen voor de opvoeding? Hebben zij ondersteuning vanuit hun netwerk? Hebben ouders verslavingsproblemen?
- IX. Is uw indruk dat kinderen thuis vaak geslagen of verwaarloosd worden? Zijn er weleens vermoedens van seksueel misbruik?

Buurt

Hoe ziet de buurt er uit waar de meeste kinderen wonen? Ik zou de vragen ook wat meer positief framen. B.v wat gaat goed in buurt/wat minder goed?

- X. Is de buurt waar de kinderen wonen veilig? Zijn er gangs? Worden kinderen onder druk gezet om te stelen o.i.d?. Komen ze met drugs in aanraking? Is er veel geweld op straat?
- XI. Wat zijn de sterke punten van deze buurt/bario?
- XII. Met welke instanties in de buurt/bario heeft de school een goede samenwerking? Welke mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding zijn er voor kinderen/jongeren in deze bario/buurt?
- XIII. Is er veel armoede in de wijk? Is er sprake van veel werkloosheid? Is de buurt veranderd de afgelopen Jaren?

Taal

- XIV. Met welke taal groeien de kinderen op? Doet de school mee met het SAMproject?

Gezondheid

- XV. Gaan kinderen regelmatig naar de dokter, tandarts? Eten ze genoeg, regelmatig en gezond?
  - XVI. Bestaat er een noodzaak om seksuele voorlichting te geven of wordt dat wel thuis gegeven? Hoe staat het met tiener moederschappen/loverboys/sugardaddys/verslavingen etc?
1. Hoe ervaart u de buurtimpact op de school en in het bijzonder op de leerlingen in de 5de/6de klas?
  2. Welke issues /problemen komen de klas binnen?
  3. Is de thuissituatie van de leerlingen in de buurt van invloed op hun gezondheid/veiligheid/welbevinden en hoe dan?
  4. Welke vorm van ouderparticipatie is zichtbaar en van invloed op de school en de prestaties van de leerlingen?

5. Is de sociaal -economische achtergrond van de gezinshoudens waar de kinderen vanuit komen modaal of onvoldoende om de kinderen en veilige en gezonde jeugd/schooljaren te garanderen?
6. Zijn de ouders/familie van deze leerlingen (hoog)opgeleid en werkend met een stabiele inkomen en is dat merkbaar en hoe dan?
7. In hoeverre is de buurt multicultureel? Met andere woorden welke etnisch-culturele verschillen/diversiteit is zichtbaar en van invloed in de klassen en hebben een impact op de school en bariocontext/leerproces van de leerlingen?
8. Hoe staat het met de criminaliteit(gangvorming meisjes en jongens etc) in de bario van de school?
9. Is het Papiamento/engels/nederlands dominant en wat wordt feitelijk het meest gesproken en waarom? Doet de school mee met het SAMproject waarom wel of niet?
10. Welk advies wordt het meest gegeven tav vervolg onderwijs? MAVO, HAVO/ VWO en wat zijn volgens u de redenen hiervoor?
11. Bestaat er een noodzaak om seksuele voorlichting te geven of wordt dat wel thuis gegeven? Hoe staat het met tiener moederschappen/loverboys/sugardaddys/verslavingen etc?
12. Op grond waarvan bestaat er pesterijen? Zijn er clubjes in de barios?
13. Is de buurt de afgelopen 15-25 jaar veranderd? Hoe dan? En wat zijn de gevolgen (geweest) voor de school en de jongeren in de buurt?
14. De volgende vragen gaan over de mentale gezondheid van jongeren.

Mentale gezondheid is de manier waarop de jongere zich verhoudt tot zichzelf en tot anderen en hoe de jongere omgaat met de uitdagingen in het dagelijks leven. Tegelijkertijd gaat het ook over hoe de jongere (zich)zelf en anderen in de samenleving ervaren.

Mentale problemen onder jongeren/ scholieren in het basis- en voortgezet onderwijs in Nederland zijn in de afgelopen vier jaar fors toegenomen. De grootste toename van problemen is te zien onder meisjes (Trimbos instituut 2021; CBS, 2022; RIVM 2023).

Is u indruk dat er ook op Aruba sprake is van toename van mentale problemen onder jongeren?

Zo ja, welke mentale problemen?

Bijlage 3: De discussie stellingen met ouders in de focusgroepsessies

1. Het onderwijs systeem in Aruba handhaaft een hoge kwaliteit
2. Als ouder ben ik tevreden over de positie/mogelijkheden voor gezinnen op Aruba
3. Ons gezin woont in een prettige buurt.
4. De gezondheidsproblemen op Aruba zijn toegenomen na COVID.
5. Ons kind of onze kinderen is/zijn gelukkig.

Bijlage 4: Profielschets respondenten focusgroep sessies

District	Aantal Ouders	Man	Vrouw
San Nicolas	3	1	2
Savaneta	0	0	0
Santa Cruz	6	1	5
Paradera	3	1	3
Noord/Tanki Leendert	7	0	6
Oranjestad	10	4	6
Totaal	29	7	22

Bijlage 5: Overzicht van alle participerende school op Aruba

School	Schoolbestuur	Regio
Basisschool De Schakel	S.O.C.	Noord/Tanki Leendert
Colegio F.B. Tromp	S.K.O.A.	Noord/Tanki Leendert
Colegio Ora Ubao	S.K.O.A.	Noord/Tanki Leendert
Scol Basico Washington	D.P.S.	Noord/Tanki Leendert
Scol Primario Kudawechea	D.P.S.	Noord/Tanki Leendert
Sint Aloysiusschool	S.K.O.A.	Noord/Tanki Leendert
Montessori Elementary School House	Prive	Noord/Tanki Leendert
Sint Annaschool	S.K.O.A.	Noord/Tanki Leendert
Colegio Bon Bini	S.K.O.A.	Oranjestad
Colegio Conrado Coronel	D.P.S.	Oranjestad
Colegio Frere Bonifacius	S.K.O.A.	Oranjestad
Educampus Aruba	F.I.C.E.A.	Oranjestad
Faith Revival	S.O.A.Z.A.	Oranjestad
International School Aruba	I.S.S	Oranjestad
Mon Plaisirbasis	S.P.C.O.A.	Oranjestad
O.L.V. Fatimacollege	S.K.O.A.	Oranjestad
Pius X school	S.K.O.A.	Oranjestad
Prinses Amalia Basisschool	D.P.S.	Oranjestad
Rosacollege	S.K.O.A.	Oranjestad
Rosariocollege	S.K.O.A.	Oranjestad
Scol Reina Beatrix	D.P.S.	Oranjestad
Sint Dominicus College	S.K.O.A.	Oranjestad
Motessori Nos fortaleza	Prive	Oranjestad
Sint Franciscuscollege	S.K.O.A.	Oranjestad
Colegio Pastoor Kranwinkel	S.K.O.A.	Paradera
Maria Goretticollege	S.K.O.A.	Paradera
Cacique Macuarima School	S.K.O.A.	Santa Cruz
Colegio Laura Wernet Paskel	S.K.O.A.	Santa Cruz
Colegio San Hose (Scol Arubano Multilingual)	S.K.O.A.	Santa Cruz
SPO Santa Cruz	D.P.S.	Santa Cruz
Mariaschool	S.K.O.A.	Santa Cruz
Colegio Cristo Rey	S.K.O.A.	San Nicolas
Colegio Hilario Angela	D.P.S.	San Nicolas
Colegio Santa Filomena	S.K.O.A.	San Nicolas
Colegio Santa Teresita	S.K.O.A.	San Nicolas
Scol Basico Xander Bogaerts (v/h Comm. Pieter Boerschool)	D.P.S.	San Nicolas
Graf von Zinzendorf School	S.P.C.O.A.	San Nicolas
Paulusschool	S.K.O.A.	San Nicolas
SPO Brazil	D.P.S.	San Nicolas
Ibero	S.C.V.I.A.E.A.	San Nicolas
Aruba Adventist Academy	S.O.A.S.A.	San Nicolas
Sint Michaelschool	S.K.O.A.	San Nicolas
Colegio Sagrado Curason	S.K.O.A.	Savaneta
Colegio Santa Famia	S.K.O.A.	Savaneta

Bijlage 6: Enquête vragen

1. Youth Monitor Aruba 2023

Kwaliteit van Leven Arubaanse Scholieren

Hieronder vind je een aantal vragen over jezelf, school, ouders, vrienden en de buurt. Kruis het vakje aan dat het beste bij jou past

Lees eerst de instructies:

Er zijn geen goede of foute antwoorden op de vragen, het gaat om wat jij vindt en doet. Probeer de vragen in te vullen en praat niet met anderen over je antwoord.

Alle informatie die jij geeft in deze vragenlijst wordt vertrouwelijk behandeld en laten we niet aan andere mensen zien. Dit betekent dat we jouw antwoorden niet andere mensen laten zien of lezen.

Als je vragen hebt, of als er iets onduidelijk is: stel gerust je vraag

---

2. Welke school bestuur

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. SKOA
  2. SPCOA
  3. DPS
  4. SOAZA
  5. SVEOA
  6. SOC
  7. FICEA
  8. ISS
-

3. Ik ben een

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. jongen
  2. meisje
  3. anders
-

4. Geboortedatum

---

5. Ik zit in klas

Please use lines to fill up a free-text answer

---

6. Ik ben wel eens blijven zitten

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Ja
2. Nee

---

7. Ik ben lid van een sport of hobbyclub

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Ja
2. Nee

---

8. In welke wijk woon je

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. SAN NICOLAS NOORD - Brasil / Rooi Congo / Watapana Gezaag / Standard Ville / Rooi Hundo / Kustbatterij / Juwana Morto / San Nicolas Noord overig
  2. SAN NICOLAS ZUID - Zeewijk / Pastoor Hendriksstraat / B. van de Veen Zeppenfeldstraat / Village / Essoville / Lago / Esso Heights / Sero Colorado / San Nicolas Zuid overig
  3. SAVANETA - Pos Chikito / Jara / Sero Alejandro / De Bruynewijk / Cura Cabai / Savaneta overig
  4. SANTA CRUZ - Hooiberg / Papilon / Cashero / Urataca / Macuarima / Balashi / Barcadera / Santa Cruz overig
  5. PARADERA - Shiribana / Paradera / Ayo / Piedra Plat / Paradera overig
  6. NOORD/TANKI LEENDERT - Palm Beach-Malmok / Washington / Alto Vista / Moko-Tanki Flip / Tanki Leendert / Noord overig
  7. ORANJESTAD OOST – Caya G. F. Betico Croes / Klip / Sividivi / Sero Blanco / Cumana / Dakota-Potrero / Tarabana / Sabana Blanco / Mahuma / Simeon Antonio / Oranjestad Oost overig
  8. ORANJESTAD WEST - Pos Abou-Cunucu Abou / Eagle-Paardenbaai / Madiki Kavel / Madiki-Rancho / Paradijswijk-Santa Helena / Socotoro-Rancho / Ponton / Companashi-Solito
-

9. In welk land ben je geboren

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Aruba
  2. Curaçao
  3. Sint Maarten
  4. Nederlands Caribisch gebied (Bonaire, St. Eustatius, Saba)
  5. Colombia
  6. Nederland
  7. Dominicaanse Republiek
  8. Venezuela
  9. Suriname
  10. Haiti
  11. Anders
-

10. Welke taal spreek je het meest thuis

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Papiamentu
  2. Nederlands
  3. English
  4. Español
  5. Anders
-

11. Niet iedereen woont met beide ouders in een huis. Sommige kinderen wonen bij een van hun ouders, bijvoorbeeld omdat hun ouders gescheiden zijn. Woon je:

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Bij je ouders thuis
  2. Bij een van je ouders thuis
  3. Ergens anders
-

12. Wie wonen er bij jou in huis (je mag meer antwoorden aankruisen)

Please circle the selected answers (minimum: 1, maximum: 9)

1. Moeder
  2. Vader
  3. Stiefmoeder (of vriendin van vader)
  4. Stiefvader (of vriend van moeder)
  5. Broers, halfbroers of stiefbroers
  6. Zussen, halfzussen of stiefzussen
  7. Oma
  8. Opa
  9. Iemand anders
-

13. Zijn je ouders met elkaar getrouwd?

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Ja, mijn ouders zijn getrouwd en wonen samen
  2. Ja, mijn ouders zijn getrouwd maar een van mijn ouders woont in het buitenland
  3. Ja, mijn ouders zijn getrouwd maar een van mijn ouders is overleden
  4. Nee, mijn ouders wonen wel samen maar zijn niet met elkaar getrouwd
  5. Nee, mijn ouders wonen niet samen/ zijn van elkaar gescheiden
-

14. Indien je ouders niet meer samen zijn, sinds wanneer?

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Minder dan 1 jaar
  2. Tussen 1-5 jaar
  3. Langer dan 5 jaar
-

15. Mijn vader werkt

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Ja
  2. Nee
-

16. Mijn moeder werkt

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Ja
  2. Nee
-

17. Hieronder vind je een aantal vragen over jezelf, school, ouders, vrienden en de buurt. Kruis het vakje aan dat het beste bij jou past.

---

18. 1. Ik voel me gelukkig.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

19. 2. Ik maak me zorgen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

20. 3. Ik ben snel bang.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

21. 4. Ik maak leuke dingen mee.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

22. 5. Ik voel mij eenzaam.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

23. 6. Ik ben blij met mezelf.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

24. 7. Ik voel me verdrietig.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

25. 8. Ik slaap slecht en ben moe.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

26. 9. Ik maak me zorgen over de toekomst.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

27. 10. Ik ben zenuwachtig.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

28. 11. Ik kan plotseling boos worden.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

29. 12. Ik luister naar de juf/meester.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

30. 13. Ik vertrouw mijn juf/meester.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

31. 14. Ik maak ruzie met andere kinderen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

32. 15. Ik pest andere kinderen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

33. 16. Als ik problemen heb word ik boos.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

34. 17. Als ik problemen heb praat ik daarover met mijn moeder of vader.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

35. 18. Als ik problemen heb, praat ik daarover met mijn vrienden/vriendinnen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

36. 19. Als ik problemen heb, dan blijf ik rustig.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

37. 20. Als ik problemen heb, dan vraag ik iemand om hulp.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

38. 21. Ik doe dingen zonder eerst na te denken.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

39. 22. Ik doe gevaarlijke dingen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

40. 23. Als ik iets wil, dan doe ik het gelijk.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

41. 24. Ik denk dat ik een goed leven zal hebben in de toekomst.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

42. 25. Ik gebruik vaak internet.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

43. 26. Ik doe aan "gaming".

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

44. 27. Ik ben slim.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

45. 28. Ik ben handig.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

46. 29. Ik maak vrienden met andere mensen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

47. 30. Ik word gepest op straat.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

48. 31. Ik word op straat mishandeld.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

49. 32. Ik word op straat bang gemaakt.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

50. 33. Ik ga naar de dokter.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

51. 34. Ik doe aan aan sport.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

52. 35. There is enough food at home.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

53. 36. Ik ontbijt (breakfast).

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

54. 37. Ik eet fruit.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

55. 38. Ik eet groente.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

56. 39. Ik houd van snoepen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

57. 40. Ik eet snacks zoals chips.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

58. 41. Ik krijg wel eens een klap thuis.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

59. 42. Als ik verdrietig ben, helpt mijn moeder me.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

60. 43. Als ik verdrietig ben, helpt mijn vader me.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

61. 44. Thuis krijg ik straf als ik niks verkeerd heb gedaan.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

62. 45. Ik ben alleen thuis als ik uit school kom.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

63. 46. Thuis zijn ze streng voor me.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

64. 47. Thuis weten ze waar ik ben na school.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

65. 48. Thuis complimenteren ze mij wanneer ik iets goed heb gedaan.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

66. 49. Ik eet met mijn familie aan tafel.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

67. 50. Mijn moeder laat merken dat ze van me houdt.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

68. 51. Mijn vader laat merken dat hij van me houdt.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

69. 52. Ik heb andere mensen die om mij geven.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

70. 53. Ik spijbel van school.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

71. 54. Ik heb sigaretten gerookt.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

72. 55. Ik heb vaping geprobeerd.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

73. 56. Ik heb al alcohol gedronken.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

74. 57. Ik heb geblowd.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

75. 58. Mijn schoolcijfers zijn goed.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

76. 59. Ik vind het fijn op school.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

77. 60. Juffen/meesters geven me aandacht.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

78. 61. Juffen/meesters vragen hoe ik mij voel.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

79. 62. Ik voel me veilig op school.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

80. 63. Ik word gepest op school.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

81. 64. Mijn vrienden/vriendinnen zijn ouder dan ik.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

82. 65. Mijn vrienden/vriendinnen zijn jonger dan ik.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

83. 66. Ik zou andere vrienden/vriendinnen willen hebben.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

84. 67. Bij mijn vrienden/vriendinnen voel ik me fijn.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

85. 68. Mijn vrienden/vriendinnen geven het goede voorbeeld.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

86. 69. Mijn vrienden/vriendinnen laten mij dingen doen die ik niet wil.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

87. 70. Mijn vrienden/vriendinnen stelen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

88. 71. Mijn vrienden/vriendinnen maken ruzie.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

89. 72. Mijn vrienden/vriendinnen roken sigaretten.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

90. 73. Mijn vrienden/vriendinnen "vapen".

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

91. 74. Mijn vrienden/vriendinnen drinken alcohol.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

92. 75. Mijn vrienden/vriendinnen "blowen".

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

93. 76. In mijn vrije tijd ben ik op straat.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

94. 77. In de buurt waar ik woon, doen mensen dingen die niet mogen.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

95. 78. Ik voel me veilig als ik op straat loop.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

96. 79. Er ligt afval op straat in de buurt waar ik woon.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

97. 80. Er staan huizen leeg in de buurt waar ik woon.

Please circle the selected answer (only one answer allowed)

1. Nooit
  2. Bijna nooit
  3. Soms
  4. Vaak
  5. Heel vaak
-

98. Hartelijk bedankt.
